

LATVIJAS UNIVERSITĀTE
JURIDISKĀ FAKULTĀTE
Krimināltiesisko zinātņu katedra

Maģistra darbs

*Aiz mantkārības izdarītas slepkavības
kvalifikācijas problēmas*

Saņemts

_____ katedrā
200__g. ____.

Sekretāra(-es) paraksts

Tiesību zinātņu profesionālā maģistra
Pilna laika klātienes nodaļas
(ar lekciju plānojumu no 18.¹⁵)
4. semestra studente
Žanete Nagle
JurP 020293

Zinātniskais konsultants
Dr.iur., prof. Valentija Liholaja

Rīga, 2008

SATURA RĀDĪTĀJS

Ievads	3.lpp
1. Aiz mantkārības izdarītas slepkavības vēsturiskais apskats	5.lpp
2. Aiz mantkārības izdarītas slepkavības jēdziens, tās sastāvs un pazīmes	19.lpp
2.1. Aiz mantkārības izdarītas slepkavības jēdziens	19.lpp
2.2. Aiz mantkārības izdarītas slepkavības sastāva pazīmes	27.lpp
3. Mantkārīgo nolūku raksturojošie slepkavību pastiprinošie apstākļi	36.lpp
3.1. Slepkavība, ja tā saistīta ar laupīšanu	36.lpp
3.2. Slepkavība, ja tā izdarīta mantkārīgā nolūkā	42.lpp
4. Aiz mantkārības izdarītas slepkavības kvalifikācijas problēmas	49.lpp
4.1. Aiz mantkārības izdarītu slepkavību norobežošanas kritēriji	49.lpp
4.2. Noziedzīgu nodarījumu kopība vai atsevišķs (vienots) noziedzīgs nodarījums ..	57.lpp
Kopsavilkums	65.lpp
Anotācijas	69.lpp
Izmantotās literatūras un juridisko aktu saraksts	71.lpp

IEVADS

Cilvēka un sabiedrības pastāvēšana nav iespējama bez materiālajām vērtībām. To ražošana, iegūšana un sadalīšana bieži tiek pavadīta ar mantkārību, kura izpaužas kā negatīva morāla īpašība, kas raksturīga tāda cilvēka uzvedībai un motīviem, kurš katru savu rīcību un attiecības ar citiem cilvēkiem aplūko no personiskā materiālā izdevīguma viedokļa un pakļauj tam savu rīcību. Diemžēl mūsdienu attīstītajā sabiedrībā ar katru gadu pieaug noziedzīgu nodarījumu skaits, kuri tiek izdarīti aiz mantkārības, tajā skaitā arī slepkavība, kas visā cilvēces attīstības gaitā ir bijis smagākais noziegums, jo tas vērsts uz otras personas dzīvības atņemšanu. Savukārt cilvēka tiesību uz dzīvību aizsardzība vienmēr ir ieņēmusi un vēl tagad ieņem centrālo vietu krimināltiesībās.

Maģistra darba tēma ir "Aiz mantkārības izdarītas slepkavības kvalifikācijas problēmas", tādējādi analizējot slepkavību pastiprinošos apstākļus, kuri raksturo mantkārīgo nolūku, tas ir, slepkavību, ja tā saistīta ar laupīšanu, un slepkavību, ja tā izdarīta mantkārīgā nolūkā.

Darba mērķis ir analizēt aiz mantkārības izdarītas slepkavības kvalifikāciju un ar to saistītos problēmjaudājumus, pamatojoties uz krimināltiesību zinātnieku paustajiem viedokļiem un uz nacionālo tiesu praksi.

Darba mērķa sasniegšanai tiek izvirzīti sekojoši darba uzdevumi:

- 1) izpētīt un analizēt aiz mantkārības izdarītas slepkavības vēsturisko attīstību, jo tiesību normu pareiza piemērošana nav iespējama neapzinoties tos vēsturiskos procesus, kas ir noteikuši mūsdienu krimināltiesiskos uzskatus,
- 2) skaidrot aiz mantkārības izdarītas slepkavības jēdzienu, raksturot tajā ietvertās pazīmes un analizēt aiz mantkārības izdarītas slepkavības sastāvu,
- 3) veikt aiz mantkārības izdarītas slepkavības izpēti ārvalstu normatīvajos regulējumos, sniedzot salīdzinošu analīzi un vērtējumu,
- 4) norādīt uz galvenajiem aiz mantkārības izdarītu slepkavību norobežošanas kritērijiem,
- 5) izpētīt nacionālo tiesu praksi aiz mantkārības izdarītu slepkavību gadījumos un sniegt savu viedokli saskatītajos problēmjaudājumos.

Darbā tiek izmantota un pētīta speciālā juridiskā literatūra, kura atspoguļo vairāku autoru viedokļus par slepkavības, kas izdarīta aiz mantkārības, raksturojošām iezīmēm un norobežošanas kritērijiem, kā arī par to kā ir jākvalificē slepkavība, kas saistīta ar laupīšanu, kā atsevišķs (vienots) noziedzīgs nodarījums vai kā noziedzīgu nodarījumu kopība. Tāpat tiek izmantoti normatīvo aktu komentāri, informatīvie raksti laikrakstos un žurnālos,

elektronisko datu bāžu resursi, Latvijas un ārvalstu normatīvie akti, starptautiskās tiesību normas, kā arī nacionālās tiesu prakses materiāli.

Darba gaitā tiks izmantotas šādas pētniecības metodes: dogmatiskā, sistēmiskā, vēsturiskā un salīdzinošā metode, ar kuru palīdzību tiks realizēts darba mērķis un uzdevumi.

Dzīvības intereses ir vienas no svarīgākajām un biežāk apdraudētajām cilvēka interesēm. Cilvēka tiesību un likumīgo interešu aizsardzība no noziedzīgiem apdraudējumiem ir viens no galvenajiem valsts uzdevumiem, taču krimināltiesību zinātnē un tiesību piemērošanas praksē nākas saskarties ar daudzām problēmām, kas liedz īstenot šo nozīmīgo uzdevumu. Kā vienu no aktuālākajām krimināltiesību problēmām jāuzsver Krimināllikumā¹ (turpmāk – KL) doto, bet neizskaidroto jēdzienu izpratne. Arī slepkavības un ar to saistīto jēdzienu izpratnē pastāv problēmas, piemēram, jēdziena ‘*saištīta*’ izpratnē, kas rada problēmas noziedzīgu nodarījumu norobežošanā un kvalifikācijā.

Tiesu prakse rāda, ka slepkavību pastiprinošo apstākļu, kas raksturo mantkārīgo nolūku, izpratne un šādu nodarījumu kvalifikācija ir visai nevienveidīga. Savukārt pēc vispārīga principa un jēgas tiesu praksei ir liela nozīme krimināltiesību jautājumu aspektā un tā neapšaubāmi pastāv mijiedarbībā ar zinātni, risinot praksē radušos problēmjaudājumus.

¹ Krimināllikums: LR likums. *Latvijas Vēstnesis*, 1998. 8.jūlijs, nr.199/200.

1. AIZ MANTKĀRĪBAS IZDARĪTAS SLEPKAVĪBAS VĒSTURISKAIS APSKATS

Nav iespējams pilnā mērā novērtēt un prognozēt iespējamo situācijas attīstību, ja nav pilnvērtīgas informācijas par procesiem, kas ietekmējuši līdzšinējo krimināllikumumu normu attīstību un noteikuši mūsdienu krimināltiesiskos uzskatus. Pirms analizēt slepkavības jēdzienu un sastāvu, kā arī tās pastiprinošo apstākli – mantkārīgo nolūku, lai labāk izprastu to, ir jāielūkojas tiesību normu, kas nosaka atbildību par slepkavību mantkārīgā nolūkā, rašanās un attīstības stadijās.

Nogalināšanu, nonāvēšanu, slepkavību – noziedzīgu dzīvības atņemšanu cilvēkam – pazīst visas tiesību sistēmas, un tāpēc šī nodarījuma attīstība vislabāk atspoguļo visas krimināltiesību vēsturiskās īpatnības.¹ Slepkavība ir viens no senākajiem noziedzīgiem nodarījumiem, kuram tiesību vēsturē un teorijā tika pievērsta īpaša uzmanība, jo tā ir vērsta pret personas svarīgākajām, tas ir, dzīvības interesēm.²

Cilvēka un sabiedrības pastāvēšana nav iespējama bez materiālajām vērtībām. To ražošana, iegūšana un sadalīšana bieži tiek pavadīta ar mantkārību, kura kā parādība vēsturiski iziet garu attīstības ceļu, iegūstot savu saturisko nozīmi un atbilstošu novērtējumu. Sabiedrības attieksme pret mantkārību un vispār pret materiālajām vērtībām vēsturiski bija visai neviennozīmīga.³ Mantkārībai kā parādībai, kas piemita cilvēcei, tās vēsturē bija divējāda loma. No vienas puses, tā bija kā stimulēšana uz priekšu, no otras – pie noteiktiem apstākļiem, negatīvs sociālās psiholoģijas komponents.⁴ Jau senatnē kristietībā mantkārība tika nosaukta kā viens no septiņiem galvenajiem grēkiem, savukārt tīsuprāt izdarīta slepkavība bija grēks, kas sevišķi bīstami vēršas pret cilvēka dabu un grauj sabiedrības dzīves pamatus.⁵

Atbildība par slepkavību aiz mantkārības tika paredzēta salīdzinoši sen. Krievijas likumdošanā jau XVI gadsimtā kā sevišķi smags noziegums tika izdalīta slepkavība laupīšanas laikā.⁶ 1649.gada Nolikumā (‘Соборное Уложение’) kā viens no slepkavības kvalificējošiem apstākļiem bija norādīts tas, ka slepkavība izdarīta cita nodarījuma

¹ Krugļevskis A. Nogalināšana. Latviešu konversācijas vārdnīca. 15.sējums. Rīga: A.Gulbja apgādībā, 1927.–1928. 29145.sleja.

² Шаргородский М. Д. Преступления против жизни и здоровья. Москва: Юридическое издательство Министерства юстиции СССР, 1947. Из: Шаргородский М. Д. Избранные труды. Санкт-Петербург: Юридический центр Пресс, 2004. С.411.

³ Капинус О. С. Убийства: мотивы и цели. Москва: Интер-Паблиц, 2004. С.70.

⁴ Миненок М. Г., Миненок Д. М. Корысть. Криминологические и уголовно – правовые проблемы. Санкт-Петербург: Юридический центр Пресс, 2001. С.5.

⁵ Mīlts A. Ētika. Kas ir ētika. Rīga: Zvaigzne ABC, 1999. 54.lpp.

⁶ Бородин С. В. Преступления против жизни. Санкт-Петербург: Юридический центр Пресс, 2003. С.33-35.

izdarīšanas laikā, tas ir, laupīšanas vai zādzības laikā. Savukārt 1716.gada Kara Artikulos (‘ ‘*Воинские Артикулы*’ ’) Krievijā kā par slepkavību pastiprinošos apstākļos tika noteikta atbildība par slepkavību pēc pasūtījuma.¹ Līdz ar to, var secināt, ka Krievijā jau XVI gadsimtā laupīšanas uzbrukuma laikā izdarīta slepkavība tika atsevišķi izdalīta kā kvalificēta slepkavība.

Arī Rietumvalstu krimināllikumos bija pazīstama noziedzīgu nodarījumu kvalifikācija atkarībā no noziedzīgā nodarījuma mērķa un motīva. 1803.gada Austrijas krimināllikumā bija paredzēta atbildība par slepkavību laupīšanas nolūkā.²

Latvijā līdz 1845.gadam dažādos novados darbojās atšķirīgas tiesību normas,³ kas attiecās uz dažādām sociālām šķirām, un kuras nonāvēšanu klasificēja vienkāršā un kvalificētā nonāvēšanā, taču nenosakot šo jēdzienu būtību un atstājot to tulkojumu likumu piemērotāju ziņā. Tāpēc vēstures apskatu sākšu ar likumu analīzi, kas bija vispārīgi un darbojās gandrīz visā Latvijas teritorijā.

1845.gada Nolikums par krimināliem un pārmācīšanas sodiem

Nolikums par krimināliem un pārmācīšanas sodiem⁴ (turpmāk – 1845.gada Nolikums) bija apstiprināts 1845.gada 15.maijā un Latvijā, kura tobrīd atradās Krievijas sastāvā, stājās spēkā 1846.gada 1.maijā.⁵ Šis nolikums pilnībā atšķīrās no agrāko laiku krimināllikumiem gan noziegumu, gan sodu izpratnes ziņā. Nolikumu T. Blēdenfelds un A. Stērste tulkoja latviski,⁶ sakarā ar to jāatzīmē tā īpašā nozīme latviešu krimināltiesiskās terminoloģijas tapšanā.

Personas krimināltiesiskā aizsardzība 1845.gada Nolikumā bija paredzēta desmitajā sadaļā ‘ ‘Par noziegumiem pret privātpersonu dzīvību, brīvību un godu’ ’, kuras pirmajā nodaļā tika noteikta atbildība par slepkavību. Šajā nodaļā noziedzīgie nodarījumi bija izkārtoti pēc viņu smaguma pakāpes samazinājuma no 1449.panta līdz 1471.pantam.

¹ Шаргородский М. Д. Преступления против жизни и здоровья. Москва: Юридическое издательство Министерства юстиции СССР, 1947. Из: Шаргородский М. Д. Избранные труды. Санкт-Петербург: Юридический центр Пресс, 2004. С.419.

² Уголовное право. Особенная часть. Учебник для вузов. Под редакцией И. Я. Козаченко, Г. П. Новоселова З. А. Незнамовой. Москва: ИНФРА-М-НОРМА, 1997. С.32.

³ Skat.: Grīnbergs G. Livonijas Vidējo bruņinieku tiesību krimināltiesiskās normas. Atsevišķs novilkums no Tieslietu Ministrijas Vēstneša. Rīga: A.Gulbja grāmatu spiestuve, 1940.; Švābe A. Kurzemes muižas tiesības. Rīga: [b.i.], 1931.; Švābe A. Vecākās zemnieku tiesības. Rīga: E.Pīriņa un J.Upmaņa spiestuve, 1927.

⁴ Sodu likumi par krimināliem un pārmācīšanas sodiem. 1885.gada redakcijā. Rīga: Dienas lapas apgāds, 1894.

⁵ Бородин С. В. Преступления против жизни. Санкт-Петербург: Юридический центр Пресс, 2003. С.40.

⁶ Švābe A. Mūsu Sodu likuma valoda. *Tieslietu Ministrijas Vēstnesis*, 1933. nr.6/8. 132.-135.lpp.

1845.gada Nolikums atšķīra slepkavību ar tiešu un netiešu nodomu, sadalot pirmo ar iepriekš apdomātu nodomu (1454.pants), un bez iepriekš apdomāta nodoma (1455.panta pirmā daļa) un uzbudinājumā, sakaitinājumā (1455.panta otrā daļa) izdarītā slepkavībā.¹

1845.gada Nolikuma 1453.pantā bija reglamentēta atbildība par slepkavību ar iepriekš apdomātu nodomu pastiprinošos apstākļos, tai skaitā, šā panta ceturtajā daļā par **mantkārīgu slepkavību**, kad slepkavība izdarīta, lai nonāvēto aplaupītu vai lai dabūtu mantojumu, vai lai iegūtu kādu nonāvētā vai citas personas īpašumu.

Salīdzinoši var secināt, ka XVI gadsimtā ar kvalificētu slepkavību, kuru raksturoja mantkārīgs nolūks, tika saistīta tikai laupīšanas laikā izdarīta slepkavība, bet vēlāk, pastiprinot atbildību arī par pasūtījuma slepkavību, savukārt 1845.gada Nolikumā mantkārīgas slepkavības jēdzienā tika ietverta slepkavība, kas izdarīta:

- 1) lai nonāvēto aplaupītu;
- 2) lai iegūtu mantojumu no paša nonāvētā vai lai nonāvēto atstādinātu kā līdzmantinieku;
- 3) lai vispār iegūtu kaut kādu nonāvētā vai citas personas īpašumu.

Šajā pantā bija paredzēti visi mantkārīgas slepkavības veidi, izņemot varbūt pašu smagāko un bīstamāko veidu, tas ir, slepkavību pēc pasūtījuma (uzpirkšanas).²

Savukārt 1845.gada Nolikuma 1459.panta pirmajā daļā paredzēta atbildība par slepkavību bez iepriekš apdomāta nodoma, kas savienota ar sveša īpašuma iegūšanu ar varu. Bet, ja par nodarījumu, kura laikā izdarīta slepkavība, likumā noteikts stingrāks sods nekā 1459.pantā, tad vainīgais sodāms uz nodarījumu kopības noteikumu pamata (1459.panta trešā daļa). 1845.gada Nolikuma nodaļā "Par sveša īpašuma nolaupīšanu" 1634.pantā bija norāde, ka attiecībā uz laupīšanu, kura savienota ar slepkavību, kaut arī bez tieša nodoma uz to, vai ar slepkavības mēģinājumu, piemērojami 1459.panta noteikumi.

No tā var secināt, ka tā laika likumdevējs, izdalot atsevišķi slepkavību, kas savienota ar laupīšanu un izdarīta bez iepriekš apdomāta nodoma vai ar netiešu nodomu, noteicis, ka mantkārīgu slepkavību, kura izdarīta, lai nonāvēto aplaupītu, var izdarīt tikai ar tiešu nodomu, turklāt prezumējis, ka mantkārīgam mērķim jārodas līdz slepkavības izdarīšanai.

Uz to norāda arī N.Tagancevs, ka mantkārīga slepkavība pēc 1845.gada Nolikuma skaitījās kvalificēta tikai tajos gadījumos, kad tā bija izdarīta ar iepriekš apdomātu nodomu

¹ Шаргородский М. Д. Преступления против жизни и здоровья. Москва: Юридическое издательство Министерства юстиции СССР, 1947. Из: Шаргородский М. Д. Избранные труды. Санкт-Петербург: Юридический центр Пресс, 2004. С.420-421.

² Фойницкий И. Я. Курсь Уголовнаго права. Часть Особенная. Посягательства личныя и имущественныя. Пятое издание. Санкт-Петербург: Типография М. М. Стасюлевича, 1907. С.42.

atņemt cietušajam dzīvību. Lai inkriminētu 1453.pantu, nepieciešams bija konstatēt, ka mantkārīgs nolūks vainīgajam radies līdz slepkavības izdarīšanas brīdim.¹

Savukārt I.Foinickis atzīmēja, ka, lai atzītu slepkavību par izdarītu aiz mantkārības, nepieciešams, lai tā būtu izdarīta kā iedzīvošanās līdzeklis uz nonāvētās vai citas personas rēķina. Tāpēc, pie noteikumu kolīzijas, kas veidojas saistībā ar nodarījumiem pret īpašumu, kuri savienoti ar slepkavību vai tās mēģinājumu, jāņem vērā, ka mantkārīgas slepkavības norobežošanas pazīme ir vainīgā gribā. Tā paredz iepriekšēju nodomu dzīvības atņemšanai kā līdzekli vainīgā iecerētā mērķa sasniegšanai. Ja, turpretī, nodoms nogalināt radies pašā sveša īpašuma nolaupīšanas brīdī, lai novērstu radušos šķēršļus iegūt īpašumu, tad ir jāpiemēro noteikumi par laupīšanu,² kuri savukārt, kā augstāk tika konstatēts, norāda, ka vainīgais šādos gadījumos sodāms uz 1459.panta noteikumu pamata.

Ir jānorāda, ka, salīdzinoši ar citiem krimināllikumiem, nedz 1903.gada Sodu likumos, nedz arī vēlākos krimināllikumos vairs neparādījās atsevišķā pantā izdalīta slepkavība, kas savienota ar laupīšanu bez iepriekš apdomāta nodoma vai ar netiešu nodomu. Manuprāt, šī tiesību norma zināmā mērā var tikt pielīdzināta mūsdienu KL 117.panta 6.punktā paredzētās tiesību normas izpratnei.

1845.gada Nolikums savā laikā bija visai progresīvs. Līdz ar tā stāšanos spēkā tika izbeigts līdz tam pastāvējušais tiesību normu partikulārisms un patvaļa to piemērošanā. Tomēr, strauji attīstoties ekonomikai un sociālajiem procesiem, radās jauna krimināllikuma nepieciešamība.

1903.gada Sodu likumi

1903.gada 22.martā Krievijā tika apstiprināts Sodu likumu³ projekts, taču viss likums spēkā nestājās, bet tikai 1. – 11.nodaļas panti. Turpretim Pirmā pasaules kara laikā vācu okupācijas vara, uzskatot, ka 1903.gada 22.marta Sodu likumi ir efektīvāki un laika garam atbilstošāki, noteica, ka tie 1917.gada 14.maijā stājas spēkā visā Austrumu frontes virspavēlnieka pārvaldes apgabalā, un līdz ar to tika attiecināti arī uz Latvijas teritoriju. Pēc neatkarības iegūšanas ar 1918.gada 6.decembra likumu 1903.gada Sodu likumi tika ieviesti

¹ Таганцев Н. С. О преступлениях против жизни по русскому праву. Санкт-Петербург: Государственное издательство, 1870. С.87-88.

² Фойницкий И. Я. Курсь Уголовного права. Часть Особенная. Посягательства личныя и имущественныя. Пятое издание. Санкт-Петербург: Типография М.М. Стасюлевича, 1907. С.42.

³ 1903.gada 22.marta Sodu likumi. Tulkojums ar paskaidrojumiem un ar motīviem par Latvijas valdības laikā izdotiem grozījumiem. Tieslietu ministrijas sevišķas komisijas sagatavojumā. Trešais izdevums. Rīga: [b.i.], 1930.

Latvijā.¹ Likuma ieviešanas mērķis bija Latvijas Sodu likuma izstrādāšana, ņemot par izejas punktu pastāvošās tiesības un ārzemju likumdošanas darba paraugus.²

Atbildība par noziedzīgiem nodarījumiem pret dzīvību tika reglamentēta 22.nodaļā "Nonāvēšana". Salīdzinot ar 1845.gada Nolikumu, 1903.gada Sodu likumos nodaļas nosaukumā nebija lietots termins "slepkavība", bet gan "nonāvēšana". Tam ir savs izskaidrojums, jo jēdziens "nonāvēšana" pēc satura ir plašāks par jēdzienu "slepkavība", proti, nonāvēšana aptver gan slepkavību, tas ir, tīšu nonāvēšanu, gan arī nonāvēšanu aiz neuzmanības.

Tāpat 1903.gada Sodu likumos nebija arī skaidrots slepkavības jēdziens. N.Tagancevs, komentējot 1903.gada Sodu likumus, slepkavību definēja kā tīšu dzīvības atņemšanu.³

1903.gada Sodu likumu 453.pantā bija paredzēta atbildība par slepkavību, bet 455.panta 12.punktā – par **slepkavību mantkārīgā nolūkā**.⁴

Pie šī slepkavības veida bija pieskaitāma arī:

- 1) slepkavība par maksu, kuru izdara uzpirkta persona;
- 2) radnieka slepkavība, kuru izdara mantinieks, lai saņemtu mantojumu,
- 3) slepkavība, kuru izdara laupītājs, kurš saskāries ar negaidītu pretestību no cietušā puses, atņemot viņam dzīvību, ja tikai laupītājs apzinājās savu darbību sekas un vienaldzīgi attiecās pret tādu rezultātu.

Šī nodarījuma kvalifikācijā bija pietiekami konstatēt mantkārīgā mērķa esamību. Vainīgais tika sodīts par slepkavību mantkārīgā nolūkā neatkarīgi no tā, vai mantkārīgais mērķis tika vai netika sasniegts - vai norunātā maksa par cilvēka noslepkavošanu tika vai netika saņemta, vai vainīgais paspēja vai nepaspēja kaut ko nolaupīt.⁵ Šāda likuma redakcija zināmā mērā var tikt pielīdzināta mūsdienu KL 117.panta 9.punktā noteiktai noziedzīgā nodarījuma izpratnei Latvijā.

Saskaņā ar 1903.gada Sodu likumiem, šī nodarījuma sastāvam bija nepieciešams, lai vainīgajam ne tikai būtu tiešs vai netiešs, apdomāts iepriekš vai pēkšņi radies nodoms atņemt dzīvību, bet, lai būtu tiesas tieši konstatēts fakts, ka iemesls, kura dēļ vainīgajam radies

¹ Mežulis D. Personas krimināltiesiskā aizsardzība. Slepkavība, izvarošana, draudi un citi noziegumi pret personu. Rīga: Apgāds Zvaigzne ABC, 2001. 15.lpp.

² Mīncis P. Jaunais Sodu likums. *Tieslietu Ministrijas Vēstnesis*, 1930. nr.10. 348. lpp.

³ Уголовное уложение 22 марта 1903 года. С мотивами, извлеченными из объяснительной записки редакционной комиссии. Издание Н. С. Таганцева. Санкт-Петербург: [б.и.], 1904. С.603.

⁴ Шаргородский М. Д. Преступления против жизни и здоровья. Москва: Юридическое издательство Министерства юстиции СССР, 1947. Из: Шаргородский М. Д. Избранные труды. Санкт-Петербург: Юридический центр Пресс, 2004. С.174.

⁵ Уголовное уложение 22 марта 1903 года. С мотивами, извлеченными из объяснительной записки редакционной комиссии. Издание Н. С. Таганцева. Санкт-Петербург: [б.и.], 1904. С.615.

nodoms, bijusi mantkārība, iedzīvošanās vēlme, kaut kādu materiālu vērtību iegūšana.¹ Jāpiebilst, ka tiesām visos gadījumos bija nepieciešams noskaidrot šos apstākļus, jo slepkavības motīviem un mērķiem ir svarīga nozīme nodarījuma pareizā novērtēšanā un soda noteikšanā, kā arī mantkārīga mērķa konstatācija ir šādas slepkavības kvalifikācijas pamatā.

Mantkārīgs nodoms varēja būt vai nu vienīgais stimuls vainīgā darbībā, vai arī tas varēja konkurēt ar citiem nodomiem, piemēram, persona izdarīja slepkavību mantkārīgā nolūkā, piekrītot par naudu nogalināt cilvēku, kuru tā uzskatīja par savu ienaidnieku.²

Saīdzinot 1845.gada Nolikumu un 1903.gada Sodu likumus, var secināt, ka abos krimināllikumos pie mantkārīgas slepkavības jeb slepkavības mantkārīgā nolūkā bija pieskaitāma arī ar laupīšanu saistīta slepkavība, tas ir, tā tika ietverta mantkārīgas slepkavības jeb slepkavības mantkārīgā nolūkā sastāvā.

Šis krimināllikums bija progresīvāks par līdz tam pastāvējušo, taču zīmīgi par to izteicās profesors P.Mincs: "1903.gada kodekss paspējis noziedēt, neieguvis iespēju uzplaukt pat pašā Krievijā.³ Minēto Sodu likumu normas Latvijas teritorijā bija spēkā līdz 1933.gada 1.augustam,⁴ kad tās nomainīja 1933.gada Sodu likums.⁵

1933.gada Sodu likums

Latvijas brīvvalsts pirmais likums – 1933.gada Sodu likums – tika izdots Latvijas Republikas Satversmes 81.panta kārtībā⁶ un bija izstrādāts uz 1903.gada Sodu likumu bāzes.⁷ Tā galvenie autori bija profesors P.Mincs, P.Jakobi un K.Gaigals.⁸ Jau izstrādes gaitā atzina tā īpašo nozīmi kultūras attīstībā⁹, taču tika kritizēts apstāklis, ka likuma projektu autori sākotnēji rakstīja krievu valodā, bet pēc tam tulkoja latviski. Profesors A.Švābe atzina: "Jaunā likuma gars ne valodas, ne tiesību ziņā nav latviešu tautas gars, bet gan izteic sava pirmavota – 1903.gada likuma – svešo garu.¹⁰

¹ Уголовное уложение 22 марта 1903 года. С мотивами, извлеченными из объяснительной записки редакционной комиссии. Издание Н. С. Таганцева. Санкт-Петербург: [б.и.], 1904. С.615.

² Turpat.

³ Mincs P. Jaunais Sodu likums. *Tieslietu Ministrijas Vēstnesis*, 1930. nr.10. 347.lpp.

⁴ Latvijas tiesību vēsture (1914 – 2000). Mācību grāmata juridiskajām augstskolām un fakultātēm. D. A. Lēbera redakcijā. Rīga: LU žurnāla "Latvijas Vēsture" fonds, 2000. 43.lpp.

⁵ Sodu likums: LR likums. *Likumu un Ministru kabineta noteikumu krājums*, 1933. 6.augusts, nr.7.

⁶ Noteikumi par Sodu likuma un Disciplinārsodu likuma ieviešanu: MK noteikumi nr.134. *Likumu un Ministru kabineta noteikumu krājums*, 1933. 8.jūnijs, nr.7.

⁷ Reigase A. Par Latvijas Republikas Krimināllikuma tapšanu. *Jurista Vārds*, 1998. 22.janvāris, nr.2.(70), 10.lpp.

⁸ Dāvids V. Latvijas Sodu likuma izstrādāšanas gaita. *Tieslietu Ministrijas Vēstnesis*, 1927. nr.10/11, 366.-368.lpp.

⁹ Kruglevskis A. Latvijas Sodu likumu projekts un Latvijas kultūras attīstība. *Tieslietu Ministrijas Vēstnesis*, 1929/1930. nr.5. 167-168.lpp.

¹⁰ Švābe A. Mūsu Sodu likuma valoda. *Tieslietu Ministrijas Vēstnesis*, 1933. nr.6/8. 144.lpp.

1933.gada Sodu likumā noziedzīgi nodarījumi pret dzīvību bija noteikti 25.nodaļā. Nonāvēšanas definējums likumā nebija dots, taču tas tika skaidrots krimināltiesību doktrīnā. P.Lejiņš nonāvēšanu definēja kā sveša cilvēka dzīvības iznīcināšanu, norādot, ka ar to tiek aizskartas ne tikai personas privātās intereses uz dzīvību, bet arī publiskā interese, jo katrs cilvēks ir valsts sastāvdaļa.¹ Savukārt P.Mincs izdalīja trīs nonāvēšanas objekta elementus: 1) *cilvēks*; 2) cilvēka *dzīvība*; 3) *sveša dzīvība*.² Mūsdienās atbilstīgi būtu pareizāk cilvēku saukt par cietušo, bet par nonāvēšanas objektu – cilvēka dzīvības aizsardzības interesi.

1933.gada Sodu likuma 429.pantā bija paredzēta atbildība par slepkavību, bet 430.pantā – par **slepkavību, kas atzīstama par kvalificētu pēc** noslepkavotā personas, izdarīšanas veida vai **nolūka**. Līdz ar to, kvalificētie gadījumi nebija regulēti sevišķā pakāpenībā, bet norādīti 430.panta vispārīgā formulā. Tādu likuma redakciju likumdevējs izdevis, sekojot Rietumeiropas likumu paraugam, ar mērķi novērst novecojušās 1903.gada Sodu likuma kazuistiskās tiesību normas. Gadījumi, kuri varēja tikt pakļauti 430.pantam, bija skaidroti 1933.gada Sodu likuma komentāros, tajā skaitā bija iekļauts arī gadījums, kad cilvēks noslepkavots **mantkārīgā nolūkā**. Turklāt, tika norādīts, ka ar šiem gadījumiem kvalifikācijas iespējamība pēc vispārīgā kritērija nav izsmelta, un norādītie apstākļi vēl nebūt nenorāda uz tādas kvalifikācijas nepieciešamību.³

Profesors P.Mincs slepkavību, kas atzīstama par kvalificētu pēc nolūka, raksturo kā slepkavību, kas izdarīta aiz mantkārīgiem vai tamlīdzīgiem personīgiem pamudinājumiem, ja tā izdarīta, lai aplaupītu, vai izdarīta ar algotām slepkavām. Turklāt, autors norāda, ka nevar noliegt tādu motīvu zemiskumu vainu pastiprinošu nozīmi, kaut gan aizrāda, vai nav tikpat zemiski atriebības, skaudības un tamlīdzīgi motīvi, kuri gan nav likti pamatā attiecīgu slepkavību izdalīšanai speciālos sastāvos.⁴

Salīdzinot 1903.gada Sodu likumus ar 1933.gada Sodu likumu, redzams, ka tika sašaurināts kvalificētas slepkavības regulējums, neparedzot likumā sīku uzskaitījumu ar slepkavību pastiprinošiem apstākļiem, bet norādot uz noslepkavotā personu, izdarīšanas veidu un nolūku, tādējādi, arī iekļaujot mantkārīgā nolūkā izdarītu slepkavību.

¹ Lejiņš P. Krimināltiesības. [B.v. : b.i.], 1940. 194.lpp.

² Mincs P. Krimināltiesības. Sevišķā daļa. Ar V. Liholajas komentāriem. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2005. 214.-216.lpp.

³ 1933.gada 24.aprīļa Sodu likums. Ar likumdošanas motīviem un sīkiem komentāriem, kā arī ar alfabētisko un citiem rādītājiem. Rīga: Valsts tipogrāfija, 1934. 135.lpp.

⁴ Mincs P. Krimināltiesības. Sevišķā daļa. Ar V. Liholajas komentāriem. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2005. 223.lpp.

1933.gada Sodu likums bija spēkā līdz 1940.gada 25.novembrim, kad sakarā ar Latvijas okupāciju un iekļaušanu Padomju Savienības sastāvā, okupācijas vara Latvijas teritorijā ieviesa 1926.gada KPFSR kriminālkodeksu.¹

1926.gada KPFSR kriminālkodekss

Nodarījumus pret personu 1926.gada KPFSR kriminālkodekss apkopoja 6.nodaļā ar nosaukumu "Noziegumi pret personas dzīvību, veselību, brīvību un cieņu". Slepkavības pamatsastāvs bija reglamentēts 137.pantā kā tīša slepkavība, kas izdarīta bez 136.pantā norādītām pazīmēm. Savukārt 136.pantā bija noteikti slepkavību pastiprinošie apstākļi, tai skaitā, a) punktā bija paredzēta atbildība par **slepkavību aiz mantkārības**.

PSRS Augstākās Tiesas Plēnuma 1963.gada 3.jūlija lēmuma Nr.9. "Par dažiem jautājumiem, kas radušies tiesu praksē lietās par tīšu slepkavību" 3.punktā tika skaidrota slepkavības, kas izdarīta aiz mantkārības, izpratne, un proti, ka tā ir tīša slepkavība, kas izdarīta aiz pamudinājumiem iegūt visāda veida materiālos labumus (naudu, mantu, īpašuma tiesības, tiesības uz apdzīvojamo platību un tamlīdzīgi) vai ar nolūku atbrīvoties no materiāliem izdevumiem (parāda samaksāšanas, alimentu samaksāšanas un citiem).²

1926.gada KPFSR kriminālkodeksā kvalificēta slepkavība, kas saistīta ar laupīšanu, atsevišķi izdalīta netika, taču ar jau augstāk minēto PSRS Augstākās Tiesas Plēnuma 1963.gada 3.jūlija lēmuma 6.punktu tika noteikts, ka tīša slepkavība, kas izdarīta laupīšanas uzbrukuma laikā, jākvalificē pēc KPFSR kriminālkodeksa 136.panta a) punkta kā slepkavība, kas izdarīta aiz mantkārības, jo laupīšanas sastāvs neaptver cietušā dzīvības atņemšanu.³

Jāatzīmē, ka 1926.gada KPFSR kriminālkodeksa 136.panta a) punkts paredzēja atbildību ne tikai par slepkavību aiz mantkārības, bet arī aiz greizsirdības (ja tā nesaturēja 138.panta pazīmes) un citām zemiskām tieksmēm. Ar šādu likuma redakciju tā laika likumdevējs faktiski ļāva pie slepkavības kvalifikācijas paplašināt pastiprinošo apstākļu uzskaitījumu.

¹ KPFSR Kriminālkodekss. Ar pārgrozījumiem līdz 1944.gada 15.aprīlim. Oficiālais teksts ar pielikumiem un sistematizētiem materiāliem pantu kārtībā. Maskava: PSRS Tieslietu Tautas Komisariāta Juridiskā izdevniecība, 1944.

² Par dažiem jautājumiem, kas radušies tiesu praksē lietās par tīšu slepkavību: PSRS Augstākās Tiesas Plēnuma 1963.gada 3.jūlija lēmums nr.9. *Latvijas PSR Augstākās tiesas biļetens*, 1963. nr.3, 21.lpp.

³ Turpat, 22.lpp.

1926.gada KPFSR kriminālkodekss Latvijā bija spēkā līdz 1961.gada 31.martam, izņemot vācu okupācijas laiku Otrā pasaules kara laikā.¹

Latvijas Padomju Sociālistiskās Republikas kriminālkodekss un Latvijas kriminālkodekss

1958.gada 25.decembrī PSRS Augstākā Padome pieņēma Padomju Savienības un savienoto Republiku kriminālās likumdošanas pamatus, uz kuriem balstījās 1961.gada 6.janvārī pieņemtais Latvijas Padomju Sociālistiskās Republikas kriminālkodekss² (turpmāk – LPSR kriminālkodekss).³ Atgūstot valstisko neatkarību, ar 1991.gada 29.augusta Latvijas Republikas Augstākās Padomes lēmumu ‘‘Par Latvijas PSR likumdošanas aktu piemērošanu Latvijas Republikas teritorijā’’⁴ LPSR kriminālkodekss tika pārdēvēts par Latvijas kriminālkodeksu⁵ (turpmāk – LKK).

Atbildība par noziedzīgiem nodarījumiem pret personu bija reglamentēta LPSR kriminālkodeksa 3.nodaļā, kuras 98.pantā bija noteikts slepkavības pamatsastāvs, tas ir, slepkavība ar nodomu (tīša slepkavība). Savukārt LKK 98.pants bija izteikts citādi, tajā bija paredzēta atbildība par slepkavību. Līdz ar to, abos kodeksos slepkavības jēdziens sākotnēji nav dots, taču tas tiek skaidrots krimināltiesību doktrīnā.

M.Šargorodskis slepkavību definēja kā prettiesisku cita cilvēka dzīvības atņemšanu,⁶ kam savukārt nepiekrita S.Borodins, uzskatot, ka šāds definējums ir nepilnīgs, jo neļauj nošķirt slepkavību no citiem noziedzīgiem nodarījumiem pret dzīvību, un slepkavību definēja kā Kriminālkodeksa sevišķajā daļā paredzētu vainojamu rīcību, kas apdraud cita cilvēka dzīvību, radot viņam nāvi.⁷ LPSR kriminālkodeksa komentāros skaidrots, ka par slepkavību tiek atzīta tikai tīša prettiesiska otras personas nonāvēšana.⁸ Arī LKK komentāros ietverts līdzīgs skaidrojums – slepkavība ir tīša prettiesiska citas personas dzīvības

¹ Krastiņš U., Liholaja V., Niedre A. Krimināltiesības. Vispārīgā un Sevišķā daļa. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2001. 9.lpp.

² Latvijas Padomju Sociālistiskās Republikas Kriminālkodekss. Oficiālais teksts ar pielikumiem, kuros ievietoti pa pantiem sistematizēti materiāli. Rīga: Avots, 1984.

³ Mežulis D. Personas krimināltiesiskā aizsardzība. Slepkavība, izvarošana, draudi un citi noziegumi pret personu. Rīga: Apgāds Zvaigzne ABC, 2001. 28.lpp.

⁴ Par Latvijas PSR likumdošanas aktu piemērošanu Latvijas Republikas teritorijā: Latvijas Republikas Augstākās Padomes lēmums. *Latvijas Republikas Augstākās tiesas biļetens*, 1992. nr.1(136).

⁵ Latvijas Kriminālkodekss. Rīga: [b.i.], 1995.

⁶ Шаргородский М. Д. Курс советского уголовного права. Часть Особенная. Том 3. Ленинград: ЛГУ, 1973. С.476.

⁷ Бородин С. В. Квалификация убийства по действующему законодательству. Москва: Юридическая литература, 1977. С.18.

⁸ Latvijas PSR Kriminālkodeksa komentāri. J. Dzenīša, A. Niedres redakcijā. Rīga: Avots, 1982. 332.lpp.

atņemšana.¹ Ar 1995.gada 21.septembra likumu² LKK 98.panta dispozīcija tika pārveidota par aprakstošu dispozīciju un tajā, tāpat kā tagad KL 116.pantā, tika definēts, ka slepkavība ir citas personas tīša prettiesiska nonāvēšana.

Gan LPSR kriminālkodeksa, gan LKK 99.panta 1.punktā paredzētā nodarījuma subjektīvo pusi raksturoja apstākļi, ka **slepkavība** bija **izdarīta aiz mantkārības**.³ Šajos krimināllikumos slepkavība aiz mantkārības tika atzīta kā pastiprinošos apstākļos izdarīta slepkavība.

Ar PSRS Augstākās Tiesas Plēnuma 1975.gada 27.jūnija lēmumu Nr.4 “ Par tiesu praksi lietās par tīšu slepkavību” tika skaidrots, ka slepkavība uzskatāma par izdarītu aiz mantkārības, ja tā izdarīta aiz pamudinājuma iegūt jebkura veida materiālos labumus (naudu, mantu, mantiskās tiesības uz apdzīvojamo platību un citus) vai nolūkā izvairīties no materiāliem izdevumiem (parāda samaksas, alimentu maksāšanas un citiem), vai arī citu mantkārīgu pamudinājumu dēļ.⁴ Savukārt Latvijas Republikas Augstākās Tiesas Plēnuma 1992.gada 24.februāra lēmuma Nr.1. “Par krimināllikumu piemērošanu lietās par tīšām slepkavībām” 5.punktā noteikts, ka slepkavība ir izdarīta aiz mantkārības, ja vainīgajam bija nodoms iegūt jebkura veida materiālos labumus sev vai citām personām, kā arī izvairīties pašam vai lai izvairītos citas personas no materiāliem izdevumiem.⁵ Tādā veidā, Latvijas Republikas Augstākās Tiesas Plēnums izslēdza iespēju kvalificēt slepkavību aiz citām mantkārīgām tieksmēm un norādīja, ka vainīgais var tiekties sasniegt mantkārīgu mērķi ne tikai pats sev, bet arī citām personām.

Ja slepkavība tika izdarīta sakarā ar sava īpašuma aizsargāšanu, to nevarēja uzskatīt par slepkavību aiz mantkārības. Tāpat slepkavību nevarēja atzīt par izdarītu aiz mantkārības, ja nonāvēšanas motīvs bijusi atriebība par agrāk nodarīto materiālo zaudējumu, par to, ka cietušais agrāk izdarījis zādzību, nav atdevis parādu un tamlīdzīgi.⁶ Ja vainīgais slepkavību izdarījis citu motīvu dēļ, bet pēc tam paņēmis mantu, nodarījums bija kvalificējams pēc

¹ Latvijas Kriminālkodekss un komentāri pie atsevišķiem Latvijas kriminālkodeksa pantiem. A. Niedres redakcijā. Rīga: Privatizējamā valsts SIA TIC, 1998. 243.lpp.

² Grozījumi Latvijas Kriminālkodeksā: LR likums. *Latvijas Vēstnesis*, 1995. 6.oktobris, nr.154.

³ Blūma M., Reigase A. Latvijas PSR KK un tā attīstība. Rīga: Pētera Stučkas LVU Redakcijas un izdevniecības daļa, 1972, 61.lpp.

⁴ Par tiesu praksi lietās par tīšu slepkavību: PSRS Augstākās Tiesas Plēnuma 1975.gada 27.jūnija lēmums nr.4. *Latvijas PSR Augstākās tiesas biļetens*, 1975. nr.3. 21.lpp.

⁵ Par krimināllikumu piemērošanu lietās par tīšām slepkavībām: Latvijas Republikas Augstākās Tiesas Plēnuma 1992.gada 24.februāra lēmums nr.1. *Latvijas Republikas Augstākās Tiesas Plēnuma lēmumu krājums 1990. – 1995.*, Rīga : Latvijas tiesnešu apmācības centrs, 1995. 132.lpp.

⁶ Latvijas PSR Kriminālkodeksa komentāri. J. Dzenīša, A. Niedres redakcijā. Rīga : Avots, 1982. 338.lpp.

nodarījumu kopības – kā slepkavība atkarībā no tās izdarīšanas motīviem un citiem lietas apstākļiem, un kā zādzība.¹

Lai atzītu, ka slepkavība izdarīta aiz mantkārības, bija jākonstatē, ka vainīgā mērķis iegūt materiālos labumus radies līdz slepkavības izdarīšanai vai tās izdarīšanas laikā neatkarīgi no tā, vai šis mantkārīgais mērķis bija vai nebija sasniegts, kā arī neatkarīgi no tā, vai noslepkavotā persona bijusi mantas īpašnieks vai šī manta atradies tikai tās valdījumā.²

Slepkavība aiz mantkārības varēja būt izdarīta tikai ar tiešu nodomu. Ja slepkavība bija saistīta ar laupīšanu, tad pati nonāvēšana varēja būt izdarīta kā ar tiešu, tā ar netiešu nodomu.³ Tātad ne vien tad, kad vainīgais vēlējies, lai iestātos cietušā nāve, bet arī tad, kad vainīgais apzināti pieļāvis nāves iestāšanos uzbrukuma rezultātā, jo tiešais mērķis, izdarot laupīšanas uzbrukumu, bija iegūt mantu.

Ja slepkavība bija izdarīta laupīšanas uzbrukuma laikā, vainīgajam lietojot vardarbību, nodarījums bija kvalificējams pēc noziedzīgu nodarījumu kopības – LKK 99.panta 1.punkta un 141.panta ceturtās daļas, jo LKK 99.panta 1.punkta dispozīcija laupīšanu neaptvēra.⁴ Tas tika skaidrots ar to, ka slepkavība saistīta ar laupīšanu veido ideālo noziegumu kopību un vainīgais ar vienu vienotu prettiesisku rīcību izdara divus patstāvīgus noziegumus.⁵ Ja izdarot laupīšanas uzbrukumu nolūkā iegūt svešu mantu, cietušā nāve nebija iestājusies, bet konstatēts, ka vainīgajam bijis nodoms cietušo noslepkavot, taču tāds nodarījums nav izdarīts līdz galam no vainīgā gribas neatkarīgu iemeslu dēļ, tas bija jākvalificē kā noziedzīgu nodarījumu kopība pēc LKK 141.panta ceturtās daļas, 15.panta otrās daļas un 99.panta 1.punkta.⁶

Lai noziegumu kvalificētu saskaņā ar LPSR kriminālkodeksa 99.panta 1.punktu un 141.pantu, vainīgā rīcībā bija jākonstatē šādi trīs apstākļi:

- 1) slepkavība ir izdarīta, uzbrūkot cietušajam;
- 2) uzbrukuma nolūks bijis iegūt mantu, to nolaupīt;
- 3) manta nolaupīta pašā slepkavības momentā vai tūlīt pēc tās.⁷

¹ Latvijas Kriminālkodekss un komentāri pie atsevišķiem Latvijas kriminālkodeksa pantiem. A. Niedres redakcijā. Rīga: Privatizējamā valsts SIA TIC, 1998. 245.lpp.

² Par krimināllikumu piemērošanu lietās par tīšām slepkavībām: Latvijas Republikas Augstākās Tiesas Plēnuma 1992.gada 24.februāra lēmums nr.1. *Latvijas Republikas Augstākās Tiesas Plēnuma lēmumu krājums 1990. – 1995.*, Rīga: Latvijas tiesnešu apmācības centrs, 1995. 132.lpp.

³ Latvijas PSR Kriminālkodeksa komentāri. J. Dzenīša, A. Niedres redakcijā. Rīga: Avots, 1982. 339.lpp.

⁴ Par tiesu praksi lietās par tīšu slepkavību: PSRS Augstākās Tiesas Plēnuma 1975.gada 27.jūnija lēmums nr.4. *Latvijas PSR Augstākās tiesas biļetens*, 1975. nr.3. 21.lpp.

⁵ Куринов Б. А. Научные основы квалификации преступлений. Москва: Издательство Московского университета, 1984. С.175.

⁶ Latvijas Kriminālkodekss un komentāri pie atsevišķiem Latvijas kriminālkodeksa pantiem. A. Niedres redakcijā. Rīga: Privatizējamā valsts SIA TIC, 1998. 245.-246.lpp.

⁷ Latvijas PSR Kriminālkodeksa komentāri. J. Dzenīša, A. Niedres redakcijā. Rīga: Avots, 1982. 338.lpp.

Savukārt, ja slepkavība bija izdarīta nolūkā slēpt laupīšanu, nodarījumu kvalificēja saskaņā ar LKK 99.panta 7.punktu un 141.panta ceturto daļu.¹

Salīdzinot LKK 99.pantu ar agrākajām kodifikācijām, jāatzīmē, ka tas ievieša izmaiņas slepkavību pastiprinošu apstākļu raksturojumā, jo saturēja izsmelošu slepkavību pastiprinošo apstākļu uzskaitījumu. Tajā nebija nenoteikta slepkavību pastiprinošo apstākļu formulējuma "slepkavība aiz citām zemiskām tieksmēm", kas pie slepkavības kvalifikācijas ļāva paplašināt pastiprinošo apstākļu uzskaitījumu.

Krimināllikums

1998.gada 17.jūnijā Saeima pieņēma Krimināllikumu un noteica tā spēkā stāšanās datumu 1999.gada 1.aprīli, kad attiecīgi spēku zaudēja Latvijas kriminālkodekss. Izstrādājot jaunā krimināllikuma projektu, tika izmantotas daudzas spēkā esošā Latvijas kriminālkodeksa juridiskās nostādnes, ievērots pirmskara Latvijas Sodli likums, tika izpētīta Eiropas valstu kriminālās likumdošanas pieredze, izpētīti Lietuvas un Igaunijas kriminālkodeksu projekti, tika ievēroti Rietumeiropas valstu tiesību ekspertu ierosinājumi un piezīmes, kā arī iestrādāti Latvijas krimināltiesību speciālistu priekšlikumi.²

Noziedzīgi nodarījumi pret personas dzīvību ir regulēti KL Sevišķās daļas XII nodaļā ar nosaukumu "Nonāvēšana". Šī nodaļa Krimināllikumā ir nosaukta nevis atbilstoši apdraudējuma objektam, tāpat tam, kas tiek apdraudēts, salīdzinoši kā citas nodaļas, bet gan nodarījuma ārējās izpausmes veidam, proti, tam, kā intereses tiek apdraudētas. Šajā nodaļā noziedzīgi nodarījumi grupēti atbilstoši vainīgās personas attieksmei pret cietušās personas nāvi, tīšu nonāvēšanu ietverot no 116.panta līdz 122.pantam, nonāvēšanu aiz neuzmanības – 123.pantā, un novešanu līdz pašnāvībai – 124.pantā.

Taču Krimināllikums tikai paredz atbildību un nosaka sodu par personas vai tās tiesību aizskārumu, bet pašas tiesības ir noteiktas Latvijas Republikas Satversmē³, kā arī Latvijai saistošajās starptautiskajās konvencijās, kas nosaka, ka nevienam cilvēkam nedrīkst patvaļīgi nogalināt. Tā Latvijas Republikas Satversmes 93.pantā tiek garantētas ikviena tiesības uz dzīvību, kuras aizsargā likums. Arī Apvienoto Nāciju Organizācijas Vispārējās cilvēka tiesību deklarācijas⁴ 3.pantā ir garantētas katram tiesības uz dzīvību. Līdzīgi pamattiesības uz

¹ Latvijas Kriminālkodekss un komentāri pie atsevišķiem Latvijas kriminālkodeksa pantiem. A. Niedres redakcijā. Rīga: Privatizējamā valsts SIA TIC, 1998. 250.lpp.

² Krastiņš U. Par Latvijas Krimināllikumu. No: Krimināllikums. Prof. Dr.habil.iur. U. Krastiņa un Dr.iur. A. Niedres komentāri. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 1998. 141.lpp.

³ Latvijas Republikas Satversme: LR likums. *Latvijas Vēstnesis*, 1993. 1.jūlijs, nr.43.

⁴ Vispārējā cilvēktiesību deklarācija: ANO 1948. 10.decembris, Cilvēka tiesības. Starptautisko līgumu krājums. 1.sējums (pirmā daļa). Universālie līgumi. Apvienotās Nācijas: Ņujorka un Ženēva, 1994. 2.lpp.

dzīvību ir izteiktas Starptautiskā pakta par pilsoņu un politiskajām tiesībām¹ 6.panta 1.punktā – nevienam nedrīkst patvarīgi atņemt dzīvību, jo katram cilvēkam ir neatņemamas tiesības uz dzīvību, kuras ir jāaizsargā ar likumu.

Savukārt Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas² 2.pantā ir izņēmuma norāde, ka nevienam nedrīkst ar nolūku atņemt dzīvību, izņemot, ja tiek izpildīts tiesas spriedums pēc apsūdzības noziegumā, par kuru likums paredz šādu sodu. Bet saskaņā ar šīs pat konvencijas sestā protokola 1.pantu, nāvēssods ir atcelts un nevienam cilvēkam šādu sodu nedrīkst piespriest, un Latvija šo protokolu ir ratificējusi. Komentējot šo konvenciju, tiek atzīts, ka tās mērķis ir aizsargāt indivīdu pret jebkuru patvaļīgu dzīvības atņemšanu, ko izdara valsts, kā arī to, ka valstīm jāpieņem likumi, kas paredz kriminālatbildību par nogalināšanu ar nolūku, ko veikušas privātpersonas.

Slepkavības, kas izdarīta mantkārīgā nolūkā, regulējums Krimināllikumā šajā nodaļā plašāk netiks aplūkots, jo tās analīze tiks veikta darba sekojošajās nodaļās.

Rezumējot šajā nodaļā aplūkoto, jāteic, ka Latvijas teritorijā spēkā esošie krimināltiesību avoti ilgu laiku nedevis legālu slepkavības definīciju. Taču dažādos laika periodos slepkavības jēdziens līdzīgi tika skaidrots krimināltiesību doktrīnā, kurā tika izdalītas un raksturotas šādas slepkavības pazīmes: 1) tīša, 2) prettiesiska, 3) otra cilvēka, 4) dzīvības atņemšana.

Gan vēsturiski aplūkotajos krimināllikumos, kas bija spēkā Latvijā, gan mūsdienu Krimināllikumā slepkavība tiek iedalīta slepkavībā bez pastipriņošiem vai mīkstinošiem apstākļiem, slepkavībā pastipriņošos apstākļos un slepkavībā mīkstinošos apstākļos. Salīdzinot ar analizētajiem likumiem, jāatzīmē, ka Krimināllikums vēl iedala arī slepkavībā sevišķi pastipriņošos apstākļos.

Sākotnēji XVI gadsimtā ar kvalificētu slepkavību, kuru raksturoja mantkārīgs nolūks, tika saistīta tikai laupīšanas laikā izdarīta slepkavība, bet vēlāk, pastiprinot atbildību arī par pasūtījuma slepkavību. Tādā veidā sāka attīstīties slepkavību pastipriņošā apstākļa – mantkārīga nolūka izpratne.

Latvijā XX gadsimtā spēkā esošajos krimināllikumos starp slepkavību pastipriņošiem apstākļiem nebija atsevišķi izdalīts slepkavību pastipriņošs apstāklis – ja slepkavība saistīta ar laupīšanu, kā tas ir regulēts KL 117.panta 6.punktā. Līdz ar to var secināt, ka iepriekšējos krimināllikumos slepkavības mantkārīgā nolūkā pastipriņošs apstāklis ietvēra sevī arī

¹ Starptautiskais pakts par pilsoņu un politiskajām tiesībām. ANO 1966. 16.decembris, Cilvēka tiesības. Starptautisko līgumu krājums. 1.sējums (pirmā daļa). Universālie līgumi. Apvienotās Nācijas: Ņujorka un Ženēva, 1994. 22.lpp.

² Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencija: Starptautiska konvencija. *Latvijas Vēstnesis*, 1997. 13.jūnijs, nr.143.

slepkavību, kas saistīta ar laupīšanu. Tajā pat laikā ir jāatzīmē, ka regulējums, kas zināmā mērā līdzīgs KL 117.panta 6.punktā ietvertajam, bija iekļauts 1845.gada Nolikuma 1459.pantā, tas ir, slepkavība, kas savienota ar laupīšanu bez iepriekš apdomāta nodoma vai ar netiešu nodomu.

Vēsturiski aplūkojot jautājumu par slepkavības, ja tā saistīta ar laupīšanu, kvalifikāciju, secināms, ka dažādos laika periodos vairākos Augstākās Tiesas Plēnuma lēmumos¹ jautājums tika risināts līdzīgi, tas ir, slepkavību, kas izdarīta laupīšanas uzbrukuma laikā, kvalificēja pēc noziedzīgo nodarījumu kopības kā slepkavību mantkārīgā nolūkā un laupīšanu, jo laupīšanas sastāvs neaptvēra cietušā dzīvības atņemšanu.

Jāteic, ka attiecībā uz slepkavību, kas izdarīta aiz mantkārības, gan krimināllikumos, kas bija spēkā Latvijā iepriekš, gan arī patlaban spēkā esošajā krimināllikumā paredzētas līdzīgas raksturojošās pazīmes.

¹ Skat: Par dažiem jautājumiem, kas radušies tiesu praksē lietās par tīšu slepkavību: PSRS Augstākās Tiesas Plēnuma 1963.gada 3.jūlija lēmums nr.9. *Latvijas PSR Augstākās tiesas biļetens*, 1963. nr.3, 21.lpp.; Par tiesu praksi lietās par tīšu slepkavību: PSRS Augstākās Tiesas Plēnuma 1975.gada 27.jūnija lēmums nr.4. *Latvijas PSR Augstākās tiesas biļetens*, 1975. nr.3. 21.lpp.; Par krimināllikumu piemērošanu lietās par tīšām slepkavībām: Latvijas Republikas Augstākās Tiesas Plēnuma 1992.gada 24.februāra lēmums nr.1. *Latvijas Republikas Augstākās Tiesas Plēnuma lēmumu krājums 1990. – 1995.*, Rīga: Latvijas tiesnešu apmācības centrs, 1995. 132.lpp.

2. AIZ MANTKĀRĪBAS IZDARĪTAS SLEPKAVĪBAS JĒDZIENS, TĀS SASTĀVS UN PAZĪMES

2.1. Aiz mantkārības izdarītas slepkavības jēdziens

Vārdu salikumu ‘*aiz mantkārības*’ raksturo termins ‘*mantkārīgā nolūkā*’.¹ Tāpēc, lai analizētu aiz mantkārības izdarītas slepkavības jēdzienu, sākumā ir nepieciešams noskaidrot ‘*slepkavības*’ un ‘*mantkārīgā nolūka*’ terminu izpratni no literārās valodas aspekta. Kā arī, lai veiktu šā jēdziena padziļinātu izpēti un analizētu tā jēgu un saturu pēc būtības, ir jānoskaidro, ko tas ietver sevī no krimināltiesību viedokļa.

Slepkavības jēdziens

Vārds ‘*slepkavība*’ – nogalināšana, nonāvēšana, ir atvasināts no vārda ‘*slepkavot*’, kas savukārt nozīmē kaut, nogalināt, nonāvēt, nobendēt.² Sākotnēji par sodāmu atzina tikai nonāvēšanu, kas bija izdarīta slepeni, nelietīgi neļaujot apdraudētajam aizsargāties. Par to liecina arī vārda ‘*slepkavot*’ izcelsme, kurš sastāv no divām daļām: pirmā daļa ‘*slep*’ nozīmē slepus, bet otrā daļa ‘*kavot*’ ir atvasinājums no vārda ‘*kaut*’.³ Tātad vēsturiski vārdam ‘*slepkavot*’ ir bijusi nozīme slepus kaut jeb slepeni nonāvēt.

Latvijas enciklopēdiskajā vārdnīcā slepkavība tiek skaidrota kā tīša prettiesiska dzīvības atņemšana citai personai,⁴ kas atbilst krimināltiesību doktrīnā paustajam skaidrojumam.⁵ Tāpat slepkavības definējums tiek dots arī KL 116.pantā, kurš nosaka, ka slepkavība ir **citas personas tīša prettiesiska nonāvēšana**.

Savukārt, nonāvēšana ir prettiesiska tīša vai neuzmanīga citas personas dzīvības atņemšana.⁶ Nonāvēšana ir vainīgā prettiesiska iedarbība uz dzīvu cilvēku un uzskatāma par pabeigtu ar cietušā nāves iestāšanās brīdi.⁷

No KL 116.pantā dotā definējuma var izdalīt sekojošas slepkavības jēdziena pazīmes:

¹ Mantkārība. Literārās valodas vārdnīca. Pieejams: <http://www.ailab.lv/Vardnica/Servelet> (aplūkots 2008. 30.septembrī)

² Latviešu valodas sinonīmu vārdnīca. Trešais papildinātais un pārstrādātais izdevums. Autoru kolektīvs. Rīga: Avots, 2002. 393.lpp.

³ Karulis, K. Latviešu etimoloģijas vārdnīca II. Rīga: [b.i.], 1992. 222.lpp.

⁴ Slepkavība. Latvijas Enciklopēdiskā vārdnīca. Nacionālais apgāds 2002. Pieejams: <http://www.letonika.lv> (aplūkots 2008. 30.septembrī)

⁵ Juridisko terminu vārdnīca. Autoru kolektīvs. Rīga: Nordik, 1998. 237.lpp.

⁶ Krastiņš U., Liholaja V., Niedre A. Krimināltiesības. Vispārīgā un Sevišķā daļa. Papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2001. 197.lpp.

⁷ Liholaja V. Noziedzīgu nodarījumu kvalifikācija: Likums. Teorija. Prakse. Otrais papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2007. 180.lpp.

1) **prettiesiska** nonāvēšana – pēc latviešu valodas vārdiskās izteiksmes nozīmes ir noziedzīga nonāvēšana.¹ Kā skaidro P. Mincs, tad noziedzīgs, no ārējās puses, ir tāds nodarījums, kuru aizliedz likums, piedraudot ar kriminālsodu.² Prettiesiskas nonāvēšanas pazīme norobežo slepkavību no citiem dzīvības atņemšanas gadījumiem, tā kā ne jebkura dzīvības atņemšana ir prettiesiska un ne par katru dzīvības atņemšanu iestājas kriminālatbildība. Personas nonāvēšana kriminālatbildību izslēdzošos apstākļos nav kriminālsodāma,³ līdz ar to, nav arī prettiesiska.

Dzīvības atņemšanu nevar uzskatīt par slepkavību gadījumos:

- 1) kad vainīgajai personai ir piespriests nāves sods (KL 37.pants);
- 2) kad slepkavība izdarīta, personai atrodoties nepieciešamās aizstāvēšanās stāvoklī, nepārkāpjot nepieciešamās aizstāvēšanās robežas (KL 29.pants);
- 3) kad slepkavība izdarīta vainīgās personas aizturēšanas gadījumā, nepārkāpjot aizturēšanas nosacījumus (KL 31.pants).

Šie Krimināllikumā noteiktie kriminālatbildību izslēdzošie apstākļi atbilst arī starptautiskajām tiesību normām. Tiesisku pamatu dzīvības atņemšanai nosaka Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencija (2.panta otrā daļa) šādos gadījumos:

- 1) tiek izpildīts tiesas spriedums pēc apsūdzības, par kuru likums paredz nāves sodu;
- 2) dzīvības atņemšana notiek spēka pielietošanas rezultātā, nepārsniedzot galējās nepieciešamības robežas: aizstāvēt jebkuru personu pret nelikumīgu vardarbību, lai veiktu likumīgu arestu vai aizkavētu likumīgi arestētas personas izbēgšanu, veicot likumīgas darbības ar nolūku savaldīt dumpi vai sacelšanos.

Jebkura dzīvības atņemšana, kas izdarīta, nepastāvot šiem apstākļiem, tiek uzskatīta par prettiesisku. Tātad nodarījumu nevar atzīt par slepkavību, ja dzīvības atņemšanai ir tiesisks pamats.

Jāatzīmē, ka pastāv diskusijas, vai ir nepieciešams paredzēt citus gadījumus, kad dzīvības atņemšanu var uzskatīt par likumīgu, piemēram, dzīvības pārtraukšanu personai, kas slimo ar smagu vai neārstējamu slimību, nolūkā pārtraukt šīs personas ciešanas, ja tas izdarīts pēc šīs personas lūguma – eitanāzija.⁴ Tomēr pagaidām šādu gadījumu KL neparedz. Manuprāt, eitanāzijas ieviešanu varētu izmantot ļaunprātīgi, it sevišķi mantkārīgos nolūkos, lai gūtu iespēju izmantot cietušā mantu, tāpēc uzskatu, ka tā nav ieviešama KL;

¹ Latviešu valodas vārdnīca. Otrais izdevums. Autoru kolektīvs. Rīga: Avots, 1998. 744.lpp.

² Mincs P. Krimināltiesību kurss. Vispārīgā daļa. Ar U. Krastiņa komentāriem. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2005. 70.lpp.

³ Krastiņš U., Liholaja V., Niedre A. Krimināltiesības. Vispārīgā un Sevišķā daļa. Papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2001. 198.lpp.

⁴ Plato D. Eitanāzija Latvijā. *SestDiena*, 1998. 5. decembris, 18.lpp.

2) **tīša** nonāvēšana – šī pazīme norobežo slepkavību no citiem prettiesiskiem dzīvības atņemšanas gadījumiem. Atbilstoši KL 9.pantam, kurā ir reglamentēta noziedzīga nodarījuma izdarīšana ar nodomu (tīši), slepkavību var izdarīt ar tiešu vai netiešu nodomu. Līdz ar to, slepkavību nevar izdarīt aiz neuzmanības;

3) **citas personas** nonāvēšana – otra cilvēka dzīvības atņemšana, svešas dzīvības atņemšana. Par nonāvēšanas objektu var būt tikai sveša dzīvība, jo par savas dzīvības apdraudējumu kriminālatbildība nav paredzēta.¹ Persona, atņemot dzīvību pati sev, izdara pašnāvību, kura nav atzīstama par dzīvības atņemšanu citai personai. Pašnāvības gadījumā vienā personā sakrīt nodarījuma subjekts un objekts, ar ko pats nodarījums, par cik tas attiecas uz personu, kļūst juridiski vienaldzīgs.² Tāpēc, pašnāvība nav atzīstama par slepkavību;

4) **nonāvēšana** – dzīvības atņemšana. Tā var tikt izdarīta gan darbības, gan arī bezdarbības ceļā.³ Tāpēc var teikt, ka dzīvības atņemšana ir darbība vai bezdarbība, kuras rezultātā iestājas cietušā nāve.

Slepkavības jēdziena izpratne nesaraujami saistīta ar cilvēka dzīvību un nāvi, tāpēc bez dzīvības un nāves izpratnes noskaidrošanas nevar runāt par slepkavības jēdzienu. Ar cilvēka dzīvību tiek saprasts indivīda organisma vielmaiņas process, kurā tas uzņem no ārējās vides noteiktas vielas un izdala citas, tādējādi nepārtraukti atjaunojot savas uzbūves ķīmiskās sastāvdaļas. Dzīvība ir uzskatāma par atņemtu, ja vainīgās personas nodarījuma rezultātā tā tiek pārtraukta, tas ir, iestājas cietušā nāve, kura savukārt tiek skaidrota kā šūnu bioloģisko procesu neatgriezeniska pārtraukšana un olbaltumvielu sairšana. Nāvei iestājoties, zūd samaņa, izbeidzas sirdsdarbība un elpošana un izzūd refleksi, taču olbaltumu sairšana uzreiz nenotiek. Periodu no šo funkciju izbeigšanās līdz olbaltumu sabrukšanas sākumam sauc par klīnisko nāvi. Klīniskā nāve ir atgriezenisks process, kad, lietojot noteiktas metodes, cilvēka dzīvību var atjaunot. Līdz ar olbaltumu sairšanu iestājas bioloģiskā nāve, kad cilvēka dzīvība vairs nav atjaunojama.⁴ Krimināltiesībās ar dzīvības atņemšanu saprot bioloģiskās nāves iestāšanos.

¹ Krastiņš U., Liholaja V., Niedre A. Krimināltiesības. Vispārīgā un Sevišķā daļa. Papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2001. 198.lpp.

² Mincs P. Krimināltiesības. Sevišķā daļa. Ar V. Liholajas komentāriem. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2005. 214.-216.lpp.

³ Krastiņš U., Liholaja V., Niedre A. Krimināllikuma zinātniski praktiskais komentārs. 2. Sevišķā daļa. Rīga: AFS, 2007. 183.lpp

⁴ Nāve. Populārā medicīnas enciklopēdija. Rīga: Galvenā enciklopēdiju redakcija, 1984. 343.lpp.

Dzīvības atņemšana prezumē ne tikai to, ka iestājas cietušā nāve, bet arī apstākli, ka tā iestājas tieši vainīgās personas iedarbības rezultātā, bet ne citu apstākļu dēļ.¹

Rezumējot augstāk veikto slepkavības jēdziena analīzi un apkopojot pēc iespējas pilnīgāku slepkavības jēdzienu raksturojošo pazīmju skaidrojumu, varētu teikt, ka slepkavības jēdziena jēga un saturs pēc būtības sevī ietver vainīgā tīšu prettiesisku iedarbību (darbības vai bezdarbības veidā) uz dzīvu cilvēku, kuras rezultātā citam cilvēkam tiek atņemta dzīvība un iestājas nāve.

Salīdzinot ar ārvalstu krimināllikumiem, var secināt, ka izvērstāka un pilnīgāka slepkavības definīcija ir dota tieši KL 116.pantā.

Tā Lietuvas Republikas kriminālkodeksa² (turpmāk – Lietuvas KK) 129.pantā un Sodu kodeksa³ (turpmāk – Igaunijas SK) 113.pantā ir dota norāde tikai uz *cita cilvēka* slepkavību. Savukārt norāde arī uz nodarījuma *tīšu* izdarīšanu ietverta Beļģijas kriminālkodeksa⁴ (turpmāk – Beļģijas KK) 392. un 393.pantā un Nīderlandes kriminālkodeksa⁵ (turpmāk – Nīderlandes KK) 287.pantā. Līdzīgs slepkavības definējums KL 116.pantā dotajam ir Armēnijas Republikas kriminālkodeksa⁶ (turpmāk – Armēnijas KK) 104.pantā un Ukrainas kriminālkodeksa⁷ (turpmāk – Ukrainas KK) 115.pantā, kuri satur arī *prettiesiskas*, nelikumīgas nonāvēšanas pazīmi.

Šveices kriminālkodeksa⁸ (turpmāk – Šveices KK) 111.pantā ir noteikta atbildība par tādu tīšu cilvēka nonāvēšanu, kas nesatur “*smagas*” slepkavības nosacījumus. Arī Vācijas Federatīvās Republikas kriminālkodeksa⁹ (turpmāk – Vācijas KK) 212.pantā teikts, kurš nogalina cilvēku, nebūdamis ļaunprātīgs slepkava, izdara slepkavību. Tātad abās valstīs slepkavības jēdziens ir skaidrots ar to, ka tas nesatur kvalificētas slepkavības pazīmes.

Savukārt Anglo – amerikāņu tiesībās slepkavības definīcija nosaka, ka tā vērtējama kā ar iepriekšēju nodomu izdarīta ļaunprātība.¹⁰

¹ Mežulis D. Personas krimināltiesiskā aizsardzība. Slepkavība, izvarošana, draudi un citi noziegumi pret personu. Rīga: Apgāds Zvaigzne ABC, 2001. 37.lpp.

² Уголовный кодекс Литовской Республики. Санкт-Петербург: Юридический Центр Пресс, 2002.

³ Penal Code. Consolidated text. Jan. 2004. Available: <http://www.legaltext.ee> (aplūkots 2008. 22.septembrī)

⁴ Уголовный кодекс Белгии. Санкт-Петербург: Юридический Центр Пресс, 2004.

⁵ Уголовный кодекс Голандии. Санкт-Петербург: Юридический Центр Пресс, 2001.

⁶ Уголовный кодекс Республики Армении. Санкт-Петербург: Юридический Центр Пресс, 2004.

⁷ Уголовный кодекс Украйны. Санкт-Петербург: Юридический Центр Пресс, 2001.

⁸ Уголовный кодекс Швейцарии. Санкт-Петербург: Юридический Центр Прессб 2002.

⁹ Jugendgerichtsgesetz 1953. Pieejams: <http://www.gesetze-iminternet.de/bundesrecht/jgggesamt.pdf> (aplūkots 2008. 22.septembrī)

¹⁰ Simester A. P. & Sullivan G. R. Criminal law. Theory and Doctrine. Second edition. Oxford: Portland Oregon, 2003. p.334.

Mantkārīgā nolūka izpratne

Vārdu salikums ‘*mantkārīgs nolūks*’ sastāv no diviem terminiem ‘*mantkārīgs*’ un ‘*nolūks*’. Lai analizētu ‘*mantkārīgā nolūka*’ jēdziena izpratni, sākumā ir nepieciešams aplūkot katru no tiem atsevišķi.

Vārds ‘*mantkārīgs*’ ir atvasināts no vārda ‘*mantkārība*’,¹ kas pieder pie sarežģītas sociāli ekonomiskas un tiesiskas kategorijas, kuras noskaidrošanai un atklāšanai noziedzīgā nodarījumā ir jāpieiet kompleksi.²

No etimoloģijas viedokļa vārds ‘*mantkārība*’ ir cēlies no tieksmes iedzīvoties, no tieksmes pēc personīgā izdevīguma, no kaisles gūt labumus un vērtības.³

Mantkārība pēc literārās valodas nozīmes ir pārmērīga tieksme, cenšanās iegūt un uzkrāt materiālas vērtības.⁴ Mantkārība tiek skaidrota arī kā alkatība.⁵

No ētikas viedokļa mantkārība tiek raksturota kā negatīva morāla īpašība, kas raksturīga tāda cilvēka uzvedībai un motīviem, kurš katru savu rīcību un attiecības ar citiem cilvēkiem aplūko no personiskā materiālā izdevīguma viedokļa un pakļauj tam savu rīcību. Mantkārība ir egoisma izpausme cilvēku attieksmē pret materiālajiem labumiem. Mantkārības sociālā jēga ir tā, ka personiskās materiālās intereses tiek izvirzītas pirmajā vietā salīdzinājumā ar sabiedrības interesēm. Morāle mantkārību uzskata par vienu no zemiskākajām īpašībām.⁶

Attiecīgi no mantkārības jēdziena izriet, ka ‘*mantkārīgs*’ ir tāds, kam ir ļoti spēcīga tieksme iedzīvoties, tieksme pēc mantas un bagātības,⁷ tāds, kas pārmērīgi cenšas iegūt un uzkrāt materiālas vērtības, tāds, kurā izpaužas mantkārība.⁸ Vārds ‘*mantkārīgs*’ tiek skaidrots arī kā mantkārs, mantrausīgs, mantguvīgs, naudkārs un alkatīgs.⁹

Vārds ‘*nolūks*’ radies no latīņu vārda ‘*moveo*’ – ‘*virzīt*’ un vispārējā izpratnē nozīmē pamudinošu iemeslu cilvēka rīcībai.¹⁰

Nolūks jeb mērķis, nodoms, iecere, plāns¹ pēc literārās valodas nozīmes ir tīšs, apzināts rīcības mērķis,² tas ir paredzētais, nodomātais, sasniedzamais rīcības rezultāts.³

¹ Mantkārība. Literārās valodas vārdnīca. Pieejams: <http://www.ailab.lv/Vardnica/Servelet> (aplūkots 2008. 30.septembrī)

² Капинус, О. С. Убийства: мотивы и цели. Москва: Интер-Паблиш, 2004. С.76.

³ Turpat, 70.lpp.

⁴ Latviešu valodas vārdnīca. Otrais izdevums. Autoru kolektīvs. Rīga: Avots, 1998. 463.lpp.

⁵ Mantkārība. Sinonīmu vārdnīca. Pieejams: <http://www.letonika.lv> (aplūkots 2008. 22. septembrī)

⁶ Ētikas vārdnīca. I. Kona redakcijā. Rīga: Avots, 1987. 148.lpp.

⁷ Mantkārīgs. Literārās valodas vārdnīca. Pieejams: <http://www.ailab.lv/Vardnica/Servelet> (aplūkots 2008. 30.septembrī)

⁸ Latviešu valodas vārdnīca. Otrais izdevums. Autoru kolektīvs. Rīga: Avots, 1998. 463.lpp.

⁹ Latviešu valodas sinonīmu vārdnīca. Trešais papildinātais un pārstrādātais izdevums. Autoru kolektīvs. Rīga: Avots, 2002. 216.lpp.

¹⁰ Капинус О. С. Убийства: мотивы и цели. Москва: Интер-Паблиш, 2004. С.12.

Definējumu “nolūks ir tīšs, apzināts rīcības mērķis” autore vērtē kritiski, jo jēdziens tiek skaidrots no vienas izpratnes caur otru, kura tiek izmantota vairākās nozīmēs, tas ir, “mērķis” kā “nolūka” sinonīms.

No krimināltiesību viedokļa noziedzīgā nodarījuma mērķis jeb nolūks ir vēlamais noziedzīgais rezultāts, ko persona, kas izdara noziedzīgu nodarījumu, vēlas sasniegt.⁴ Noziedzīgā nodarījuma mērķa nozīme izpaužas tajā apstākļī, ka tas nosaka personas gribu, virza to uz noziedzīga nodarījuma izdarīšanu.⁵ Katru gribas izpausmi, arī noziedzīgu, ietekmē motīvi, kas sekmē noteikta noziedzīga mērķa sasniegšanu. Motīvs ir tas cilvēka iekšējais pamudinājums, dziņa, tieksme, kas virza personas gribu uz noziedzīga nodarījuma izdarīšanu. Mērķis jeb nolūks ir vēlamais rezultāts, ko cilvēks, kas izdara noziedzīgu nodarījumu, vēlas sasniegt.⁶ Motīvs un mērķis noziedzīgos nodarījumos vienmēr ir saistīti, nevar būt mērķa, ja nav motīva, un tieši pretēji.⁷ Tātad starp motīvu un mērķi jeb nolūku pastāv iekšēja saistība. Motīvs ir tas aktīvākais spēks, kas darbību virza uz noteiktu mērķi.

Motīvs un mērķis ietekmē nodoma rašanos, tā virzību uz mērķi un realizāciju.⁸ Nodoms ir cilvēka lēmums veikt darbību un sasniegt noteiktu rezultātu, tas ir cilvēka gribas ievirze jeb dzenulis, kurš ir sekas iepriekšējai apziņai par priekšā stāvošajiem uzdevumiem, kurus nosaka intereses un vajadzības mērķa izvirzīšanai, atbilstošu mērķa sasniegšanas līdzekļu izvēlei. Tieši atkarībā no tā tikumiskā satura tiek noteikts personas atbildības (vainas) mērs par veikto rīcību, kura pieaug, kļūst smagāka, ja negatīvu seku pamatā bijuši antihumāni vai egoistiski dzenuļi.⁹ Krimināltiesībās nodoms ir personas vainas forma noziedzīgā nodarījumā.¹⁰

Nemot vērā augstāk aprakstīto, **mantkārīgs nolūks** raksturojas kā noziedzīga nodarījuma izdarīšana aiz mantkārības.¹¹ Mantkārīgs mērķis ir priekšstats par noziedzīgo rezultātu, kurš izpaužas kā materiālo vērtību iegūšana. Savukārt, mantkārīgs motīvs ir

¹ Latviešu valodas sinonīmu vārdnīca. Trešais papildinātais un pārstrādātais izdevums. Autoru kolektīvs. Rīga: Avots, 2002. 252.lpp.

² Latviešu valodas vārdnīca. Otrais izdevums. Autoru kolektīvs. Rīga: Avots, 1998. 528.lpp.

³ Nolūks. Literārās valodas vārdnīca. Pieejams: <http://www.ailab.lv/Vardnica/Servelet> (aplūkots 2008. 30.septembrī)

⁴ Juridisko terminu vārdnīca. Autoru kolektīvs. Rīga: Nordik, 1998. 178.lpp.

⁵ Krastiņš U., Liholaja V., Niedre A. Krimināltiesības. Vispārīgā un Sevišķā daļa. Papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2001. 51.lpp.

⁶ Krastiņš U. Noziedzīgs nodarījums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2000. 109.lpp.

⁷ Podprigora D. Vainas noteikšana krimināltiesībās. Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2006. 38.lpp.

⁸ Turpat, 37-38.lpp.

⁹ Ētikas vārdnīca. I. Kona redakcijā. Rīga: Avots, 1987. 171., 180.-181.lpp.

¹⁰ Juridisko terminu vārdnīca. Autoru kolektīvs. Rīga: Nordik, 1998. 172.lpp.

¹¹ Mantkārīgs nolūks. Literārās valodas vārdnīca. Pieejams: <http://www.ailab.lv/Vardnica/Servelet> (aplūkots 2008. 30.septembrī)

iekšējais pamudinājums, kurš izraisa personai apņēmību izdarīt noziedzīgu nodarījumu, kura pamatā ir tiekšanās iegūt kādu nelikumīgu materiālu labumu.¹

Krimināltiesību literatūrā mantkārīgs nolūks tiek raksturots kā tieksme uz materiālu vērtību prettiesisku iegūšanu, iedzīvošanos, kā alkātība uz bagātību, kā kāre uz peļņu,² vai arī kā tieksme paturēt jebkuras materiāla rakstura vērtības, kuras nelikumīgi atrodas pie vainīgā un var tikt izņemtas, kā vēlme atbrīvoties no materiāliem izdevumiem.³

Visādā ziņā mantkārīgs nolūks liecina par lielu noziedznieka egoisma pakāpi un morāles samaitātību, kā arī par augstu noziedzīgā nodarījuma kaitīguma pakāpi.⁴

Rezumējot var teikt, ka mantkārīgs nolūks raksturojas kā noziedzīga nodarījuma izdarīšana aiz mantkārības, kura pamatā ir tieksme uz materiālu vērtību prettiesisku iegūšanu – kādas svešas mantas vai tiesību uz to iegūšanu, vai arī tieksme paturēt nelikumīgi iegūtās materiāla rakstura vērtības, kā arī atbrīvoties no kādiem materiāliem izdevumiem.

Slepkavība aiz mantkārības

Kaut arī mantkārīgs nolūks ir raksturīgs galvenokārt noziedzīgiem nodarījumiem pret īpašumu, tomēr likums nesaista mantkārības izpratni tikai ar tiem. Atsevišķos krimināllikumus pantos ir runa par mantkārības mērķi, par mantkārības ieinteresētību, par mantkārīgiem nodomiem.⁵

B.Volkovs uzskata, ka diez vai var atrast noziedzīgu nodarījumu, kura pamudinošs iemesls nebūtu mantkārība, tas ir, tieksme dot priekšroku savai personiskai materiālai interesei, saņemt kaut kādu materiālu labumu, vērtību, ieguvumu, lai apmierinātu šo interesi,⁶ ko savukārt apstrīd S.Borodins, sakot, ka mantkārīgs nolūks ir tikai tiem nodarījumiem piemītošs, kurus izdarot, vainīgais tiecas pēc materiāla labuma.⁷

Tāpēc nevar runāt par mantkārīgu nolūku, piemēram, pie dzimumnoziegumu izdarīšanas, savukārt pie slepkavības mantkārīgs nolūks ir iespējams. Šajā gadījumā slepkavība ir kā līdzeklis, veids, lai realizētu mantkārīgo nolūku – apmierinātu tieksmi pēc materiālajām vērtībām, iegūtu materiālus labumus vai atbrīvotos no materiāliem izdevumiem.

¹ Краткий словарь терминов по уголовному праву. Москва: Щит-М, 1999. С.15.

² Наумов А. В. Мотивы убийств. Учебное пособие. Волгоград: [б.и.], 1969. С.26.

³ Капинус О. С. Убийства: мотивы и цели. Москва: Интер-Паблиц, 2004. С.79.

⁴ Наумов А. В. Мотивы убийств. Учебное пособие. Волгоград: [б.и.], 1969. С.27.

⁵ Бородин С. В. Ответственность за убийства: квалификация и наказание по российскому праву. Москва : Юрист, 1994. С.58.

⁶ Волков Б. С. Мотивы преступлений. Казань: [б.и.], 1982. С.56.

⁷ Бородин С. В. Ответственность за убийства: квалификация и наказание по российскому праву. Москва: Юрист, 1994. С.59.

A.Naumovs norāda, ka nedrīkst mantkārību saprast pārāk šauri, tikai kā materiālu ieinteresētību, jo mantkārība ir arī zemiska tieksme, pārmērīgs skopums, laupīšana, spekulācija un tamlīdzīgi. Nogalinot cietušo, vainīgais naudu, īpašumu un citus materiālus labumus vērtē augstāk par cilvēka dzīvību, ar ko arī slepkavībai mantkārīgos nolūkos tiek izteikta augsta kaitīguma pakāpe.¹ Tāpēc likumdevējs saistībā ar mantkārīgo nolūku ir izdalījis slepkavību pastiprinošos apstākļos.

Mantkārība tiek atzīta par vienu no galvenajiem smagu noziedzīgu nodarījumu izdarīšanas motīviem.² M.Šargorodskis atzīmē, ka mantkārīgs nolūks kā slepkavību pastiprinošs apstākļis ir liekams pirmajā vietā, salīdzinot ar pārējiem kvalificējošiem apstākļiem,³ ar to norādot uz šā noziedzīgā nodarījuma smagumu, kurš saskaņā ar KL 7.panta piekto daļu tiek atzīts par sevišķi smagu noziegumu.

Mantkārīga iedarbība, izdarot slepkavību, raksturojas ar vainīgā tieksmi iegūt nodarījuma rezultātā materiālu labumu, tajā skaitā atbrīvoties no materiāliem izdevumiem sev vai citām personām, kuru liktenī viņš ir ieinteresēts.⁴ Attiecībā uz citām personām O.Kapinus norāda T.Krīgera atziņu, ka mantkārīgs nolūks, nododot iegūto materiālo vērtību citām personām, var izpausties tikai ar nodomu no šādas darbības iegūt materiālu labumu, izdevīgumu arī sev.⁵

Vairumā gadījumu slepkavības, kas tiek izdarītas aiz mantkārības, ir saistītas ar vardarbīgu uzbrukumu nolūkā iegūt cietušā mantu.⁶ Nolaupīšanas motīvs vienmēr ir mantkārība, kad vainīgais vēlas iegūt mantisku labumu sev vai arī izmantot nolaupīto citos mantkārīgos nolūkos.⁷ Savukārt, ar vardarbīgu uzbrukumu saistīta svešas kustamas mantas nolaupīšana krimināltiesībās tiek dēvēta par laupīšanu.⁸ Attiecīgi no tā izriet, ka ar laupīšanu saistīta slepkavība arī tiek izdarīta ar mantkārīgu nolūku.

Slepkavību aiz mantkārības pēc būtības varētu raksturot kā vainīgā tīšu prettiesisku iedarbību (darbības vai bezdarbības veidā) uz dzīvu cilvēku, kuras rezultātā citam cilvēkam tiek atņemta dzīvība un iestājas nāve, un kuras pamatā ir tieksme uz materiālu vērtību prettiesisku iegūšanu vai arī vēlme atbrīvoties no kādiem materiāliem izdevumiem, izvairīties no materiālajām saistībām, vai arī paturēt prettiesiski iegūtus materiālus labumus.

¹ Наумов А. В. Мотивы убийств. Учебное пособие. Волгоград: [б.и.], 1969. С.27-28.

² Kriminoloģija. Mācību grāmata. Rīga: Nordik, 2004. 272.lpp.

³ Шаргородский, М. Д. Преступления против жизни и здоровья. Москва: Юридическое издательство Министерства юстиции СССР, 1947. С.174.

⁴ Бородин С. В. Ответственность за убийства: квалификация и наказание по российскому праву. Москва: Юрист, 1994. С.60.

⁵ Капинус О. С. Убийства: мотивы и цели. Москва: Интер-Паблш, 2004. С.80.

⁶ Birkavs V., Niedre A., Stumbina Ē. A. Kriminoloģija. Rīga: "Zvaigzne", 1981. 134.lpp.

⁷ Liholaja V. Noziedzīgu nodarījumu kvalifikācijas teorētiskie pamati un prakse. Rīga: "AFS", 2001. 153.lpp.

⁸ Krastiņš U., Liholaja V., Niedre A. Krimināllikuma zinātniski praktiskais komentārs. 3. Sevišķā daļa. Rīga: AFS, 2007. 20.lpp.

Līdz ar to, aiz mantkārības izdarītas slepkavības jēdzienā tiek ietverta gan KL 117.panta 6.punktā, gan 9.punktā paredzētā slepkavība pastiprinošos apstākļos, jo arī slepkavība, kas saistīta ar laupīšanu, tiek izdarīta mantkārīgā nolūkā. Uz to norāda arī profesore V. Liholaja savā rakstā "Par slepkavības kvalifikācijas vienveidību".¹

Kādas raksturojošas iezīmes šīs tiesību normas sevī ietver, kā tiek saprastas, tulkotas un norobežotas viena no otras, kā arī kādas kvalifikācijas problēmas atklājas to piemērošanā, tiks aplūkots nākošajās nodaļās.

2.2. Aiz mantkārības izdarītas slepkavības sastāva pazīmes

Paredzot KL atbildību par noziedzīgu nodarījumu, tiek realizēts ļoti svarīgs konstitucionāls princips – visas personas ir vienlīdzīgas likuma priekšā. Ja personas darbībā vai bezdarbībā nav konstatēts noziedzīgā nodarījuma sastāvs, nav arī pamata viņas saukšanai pie kriminālatbildības un sodīšanai. Profesors P.Mincs norāda, ja nav noziedzīga nodarījuma sastāva, tad kriminālatbildība pati par sevi nemaz nav iespējama.² Kriminālatbildības vienīgais juridiskais pamats ir noziedzīga nodarījuma sastāvs, kas jākonstatē personas nodarījumā.³ Krimināltiesībās precīzai kriminālatbildības noteikšanai un soda piemērošanai tiek prasīta pilnīga vainīgas personas nodarījuma atbilstība KL paredzēta noziedzīga nodarījuma sastāvam.

Saskaņā ar KL 6.panta pirmo daļu par noziedzīgu nodarījumu atzīstams ar nodomu (tīši) vai aiz neuzmanības izdarīts nodarījums (darbība vai bezdarbība), kurš paredzēts KL un par kura izdarīšanu draud kriminālsods. Atbilstoši noziedzīgo nodarījumu sastāvs ir KL paredzēto visu objektīvo un subjektīvo pazīmju kopums, kas nepieciešams un pietiekams, lai atzītu kaitīgu nodarījumu par noteikta veida noziedzīgu nodarījumu.⁴ Tātad, lai personu atzītu par vainīgu slepkavības izdarīšanā mantkārīga nolūkā, vainīgā nodarījumam jāatbilst slepkavības, kas izdarīta mantkārīgā nolūkā, sastāvam, tas ir jāsaturs visas tās sastāva pazīmes.

Aiz mantkārības izdarīta slepkavība sastāv no slepkavības pamatsastāva un mantkārīgo nolūku raksturojošiem slepkavību pastiprinošiem apstākļiem. Tāpēc pirms analizēt KL 117.panta 6. un 9.punktu, ir jāapskata slepkavības pamatsastāvs, kurš izteikts KL 116.panta aprakstošā dispozīcijā – slepkavība ir citas personas tīša prettiesiska nonāvēšana.

¹ Liholaja V. Par slepkavības kvalifikācijas vienveidību. *Likums un Tiesības*, 2001. maijs, 3.sēj., nr.5(21), 155.lpp.

² Mincs P. Krimināltiesību kurss. Vispārējā daļa. Rīga: Autora izdevums, 1934. 61.lpp.

³ Krastiņš, U. Noziedzīgs nodarījums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2000. 8.lpp.

⁴ Krastiņš U. Noziedzīgs nodarījums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2000. 10.-11.lpp.

Krimināltiesību teorija nosaka, ka jebkura nozieguma sastāvu veido četras pazīmes – objekts, objektīvā puse, subjekts, subjektīvā puse. To ietvaros pastāv konkrētam noziedzīgam nodarījumam raksturīgi elementi, kuri, ja tas speciāli norādīts KL, ir obligāti attiecīgajam noziedzīgā nodarījuma sastāvam. Atbilstoši šīm pazīmēm tiks analizēts slepkavības sastāvs.

Slepkavības objekts

Noziedzīgā nodarījuma objekts ir valsts, sabiedrības, atsevišķu cilvēku grupu un indivīdu noteiktas intereses, ko apdraud noziedzīgs nodarījums.¹ Tiek izdalīti trīs noziedzīgā nodarījuma objektu veidi - vispārējais, grupas un tiešais noziedzīgo nodarījumu objekts. Vispārējais noziedzīgo nodarījumu objekts ir visu to interešu kopums, ko aizsargā KL, un tas ir kopīgs visiem nodarījumiem. Noziedzīgo nodarījumu grupas objekts ir tādas Mantkārība kā slepkavības motīvs ir tiekšanās iegūt kādu prettiesisku materiālu labumu visplašākajā šā vārda nozīmē.² Mantkārīgu nolūku nedrīkst attiecināt tikai uz īpašuma vai naudas iegūšanu.³ Mantkārīgs nolūks slepkavībā ir ne tikai materiāla labuma iegūšana un pārvaldīšana pār to kā vainīgajam līdz slepkavībai nebija, bet arī tiekšanās atbrīvoties no jebkādiem materiālajiem izdevumiem tagad vai nākotnē, kā arī vēlme saglabāt materiālos labumus, no kuriem nāksies šķirties uz likumīga pamata.⁴

pašas vai vienveidīgas intereses, kuras apdraud kādu noziedzīgu nodarījumu grupa. Savukārt, tiešais objekts ir intereses, ko apdraud konkrēta veida noziedzīgs nodarījums.⁵ Līdz ar to, slepkavības grupas un tiešais objekts ir vienas un tās pašas – cilvēka dzīvības aizsardzības intereses, tikai tiešais objekts pēc sava satura ir šaurāks, jo slepkavība apdraud kādas konkrētas personas tiesības uz dzīvību.

Arī Latvijas Republikas Augstākās Tiesas Plēnuma 1992.gada 24.februāra lēmuma Nr.1. "Par krimināllikumu piemērošanu lietās par tīšām slepkavībām" 1.punktā ir skaidrots, ka slepkavības objekts ir cilvēka dzīvība.⁶

¹ Krastiņš U., Liholaja V., Niedre A. Krimināltiesības. Vispārīgā un Sevišķā daļa. Papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2001. 32.lpp.

² Комментарий к Уголовному кодексу Российской Федерации. Издание второе. Москва: Издательская группа НОРМА-ИНФРА, 1999. С.231.

³ Бородин С. В. Квалификация преступлений против жизни. Москва: Юридическая литература, 1977. С.84.

⁴ Бородин С. В. Преступления против жизни. Санкт-Петербург: Юридический центр Пресс, 2003. С.169.

⁵ Krastiņš U. Noziedzīgs nodarījums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2000. 37-39.lpp.

⁶ Par krimināllikumu piemērošanu lietās par tīšām slepkavībām: Latvijas Republikas Augstākās tiesas Plēnuma 1992.gada 24.februāra lēmums Nr.1. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Plēnuma lēmumu krājums 1990.-1995. Rīga: Latvijas tiesnešu apmācības centrs, 1995. 130.lpp.

Deklarējot Latvijas Republikas Satversmes 93.pantā, ka ikviena tiesības uz dzīvību aizsargā likums, vienādi tiek garantēta jebkura cilvēka dzīvības aizsardzība neatkarīgi no viņa dzīvotspējas, vecuma, izglītības, nodarbes un citiem faktoriem. Savukārt, agrāk (19.gs) sodīja tikai par normāla dzīvotspējīga cilvēka slepkavību, bet tagad kriminālatbildība draud arī par tāda bērna slepkavību, kas piedzimis ar fiziskiem defektiem vai arī nav spējīgs patstāvīgi dzīvot.¹

P.Mincs norāda, ka svarīgi ir, lai pirms aizskāruma izdarīšanas momenta dzīvība nebūtu izbeigusies,² jo slepkavības apdraudējums var tikt vērsts tikai pret dzīvu cilvēku. Ja persona jau ir mirusi no vainīgā gribas neatkarīgu iemeslu dēļ, tad šāds objekts netiek apdraudēts. Ja vainīgais vēršas pret jau mirušu cilvēku nolūkā viņu tīši nonāvēt, nodarījums kvalificējams kā slepkavības mēģinājums,³ jo pastāv vainīgā subjektīvais nodoms attiecībā uz cietušo.

Saistībā ar slepkavības kvalifikācijas procesu svarīgs ir dzīvības sākuma un beigu momenta noskaidrošanas jautājums krimināltiesību izpratnē.

Krimināltiesību literatūrā plaši tiek diskutēts jautājums par cilvēka dzīvības sākumu, izsakot visai dažādus viedokļus par jautājumu, ar kuru brīdi KL sāk aizsargāt cilvēka dzīvību. Atšķirīgu uzskatu pamatā ir tas, ka dzimšanas process ir ilgstošs, bet šā notikuma iestāšanās kritēriji ir mainīgi, jo atkarīgi no zinātnes un medicīnas sasniegumiem. Pie šī jautājuma pēc būtības jārūnā ir par problēmas diviem aspektiem – par brīdi, ar kuru sākas cilvēka dzīvība, un par brīdi, ar kuru sākas dzīvības krimināltiesiskā aizsardzība pēc spēkā esošajām krimināltiesību normām.⁴

Viens no sastopamākajiem viedokļiem tiesībzinātnieku vidū ir, ka par cilvēka dzīvības sākumu uzskatāma dzemdību sāpju sākšanās grūtniecei, tas ir, ar fizioloģisko dzemdību sāpju sākšanās brīdi.⁵ Pastāv arī gluži pretējs viedoklis, ka cilvēka dzīvības sākums saistāms ar brīdi, kad bērns pilnīgi atdalījies no mātes miesām, pārgriezta nabassaite un bērns sācis patstāvīgi elpot.⁶

¹ Mežulis D. Personas krimināltiesiskā aizsardzība. Slepkavība, izvarošana, draudi un citi noziegumi pret personu. Rīga: Apgāds Zvaigzne ABC, 2001. 30.lpp.

² Mincs P. Krimināltiesības. Sevišķā daļa. Ar V. Liholajas komentāriem. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2005. 216.lpp.

³ Liholaja V. Noziedzīgu nodarījumu kvalifikācija: Likums. Teorija. Prakse. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2003. 155.lpp.

⁴ Liholaja V. Atbildība par nedzimuša un jaundzimuša bērna dzīvības apdraudējumu. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2003. 27.lpp.

⁵ Janule P. Cilvēka dzīvības sākuma krimināltiesiskā aizsardzība. Jurista Vārds, 2006. 14.novembris, nr.45(448), 10.lpp.

⁶ Кондрашова Т. В. Проблемы уголовной ответственности за преступления против жизни, здоровья, половой свободы и половой неприкосновенности. Екатеринбург : [б.и.], 2000. С.12.-13.

Treškārt, par dzīvības sākumu tiek atzīts brīdis, kad auglis fizioloģisko dzemdību procesā sāk parādīties no dzemdību ceļiem un atdalīties no mātes miesām.¹ Manuprāt, šādam viedoklim ir dodama priekšroka, jo ar šo brīdi auglis var tikt apdraudēts. Tāpēc par slepkavību uzskatu arī gadījumu, kad bērna daļa vēl ir mātes miesās, jo vainīgais tādā gadījumā iedarbojas uz dzīvu cilvēku. Šo viedokli atbalsta arī profesore V.Liholaja, norādot, ka nav jānorobežo gadījums, vai bērna slepkavība izdarīta, kad bērns jau atdalījies no mātes miesām vai tas vēl atrodas mātes miesās, tā ir un paliek slepkavība.²

Savukārt Anglo-amerikāņu tiesībās par slepkavības objektu neatzīst bērnu dzemdē vai arī dzemdes ceļos, jo nepieciešama neatkarīga bērna eksistence no bērna mātes, kas norāda uz to, ka bērnu var atzīt par neatkarīgu no viņa mātes, kad viņš sāk elpot patstāvīgi. Bērna dzīvība var būt slepkavības objekts tikai tad, kad bērns ir nācis pasaulē.³

Ar dzīvības beigu momentu krimināltiesībās saprot brīdi, kad iestājas cilvēka bioloģiskā nāve, tas ir, pilnīga dzīvības procesu izbeigšanās organismā.⁴ Ar cilvēka nāvi beidzas arī viņa krimināltiesiskā aizsardzība. Cilvēka tīša nonāvēšana klīniskās nāves stadijā kvalificējama kā slepkavība, bet klīniskās nāves izraisīšana nolūkā nonāvēt cietušo, ja sekas nav iestājušās no vainīgā gribas neatkarīgu iemeslu dēļ – kā slepkavības mēģinājums.⁵

Savukārt Anglo-amerikāņu tiesību sistēmā no medicīnas viedokļa izriet, ka apstājoties elpošanai, pārstājot darboties sirdsdarbībai un pārstājot funkcionēt smadzeņu darbībai, pamatā persona mirst vienreiz.⁶

Slepkavības objektīvā puse

Noziedzīgā nodarījuma objektīvā puse ir personas uzvedības ārējā izpausme, kas rada vai var radīt kaitīgas izmaiņas apkārtējā pasaulē.⁷ Slepkavības objektīvo pusi raksturo noziedzīgs nodarījums, kas vispārīgi formulējams kā nodarījums, kas vērsts uz dzīvības atņemšanu. Slepkavības sastāvs ir materiāls, tāpēc noziegums uzskatāms par pabeigtu ar cietušā nāves iestāšanās brīdi. Līdz ar to, slepkavības objektīvās puses pazīmes ir:

¹ Liholaja, V. Noziedzīgi nodarījumi pret personu. Latvijas Universitātes Krimināltiesisko zinātņu katedra. Rīga: LU, 1998. 4.lpp.

² Liholaja, V. Atbildība par nedzimuša un jaundzimuša bērna dzīvības apdraudējumu. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2003. 33.lpp.

³ Reed Alan & Seago Peter. Criminal law. Second edition. Sweet & Maxwell, A Thomson Company, 2002, p.345.

⁴ Janule P. Cilvēka dzīvības izbeigšanās krimināltiesiskā aizsardzība. Jurista Vārds, 2007. 3.aprīlis, nr.14(467), 20.lpp.

⁵ Liholaja V. Noziedzīgu nodarījumu kvalifikācija: Likums. Teorija. Prakse. Otrais papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2007. 180.lpp.

⁶ Jonathan Herring. Criminal law.. Text, cases and materiāls. Oxford, University Press, 2004, p.236.

⁷ Krastiņš U. Noziedzīgs nodarījums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2000. 49.lpp.

- 1) prettiesiska darbība vai bezdarbība, atkarībā no tā, kā vainīgais īsteno cietušā dzīvības atņemšanu;
- 2) kaitīgās sekas – cilvēka nāve, kas iestājas prettiesiskas darbības vai bezdarbības rezultātā;
- 3) cēloņsakarība starp vainīgās personas prettiesisko darbību vai bezdarbību un sekām.

Šīs pazīmes ir obligātas jebkuram slepkavības sastāvam, tajā skaitā arī mantkārīgos nolūkos izdarītas slepkavības sastāvam. Ja kādas no šīm pazīmēm nav, nodarījumu nevar uzskatīt par slepkavību, vai arī neveidojas pabeigta noziedzīga nodarījuma sastāvs.¹

Tātad, kā augstāk konstatēts, slepkavība var būt izdarīta kā ar aktīvu darbību, tā arī ar bezdarbību. Aktīva darbība var izpausties vardarbīga spēka (muskuļu spēka) pielietošanā, tas ir, pielietojot jebkāda veida fizisku spēku. Tā var izpausties arī ieroču un dažādu citu priekšmetu pielietošanā, kā arī paaugstinātas bīstamības avotu, piemēram, indīgu vielu vai augstsprieguma strāvas, un parādību izmantošanā. Savukārt slepkavību bezdarbības ceļā var izdarīt tikai tad, ja persona pieļauj pasīvu uzvedību gadījumos, kad tās pienākums bija novērst cietušā nāves iestāšanos un viņa varēja to izdarīt. Šāds pienākums personai aktīvi rīkoties var izrietēt no likuma.²

Slepkavības gadījumā svarīgi ir noskaidrot cēloņsakarību – objektīvo saistību starp vainīgās personas nodarījumu, kas vērsts uz dzīvības atņemšanu citai personai, un sekām, kas iestājušās. Tas nozīmē, ka cilvēka nāve iestājusies tieši vainīgās personas nodarījuma – darbības vai bezdarbības – rezultātā, kas ir bijis seku galvenais cēlonis. Cēloņsakarība pastāv objektīvi un neatkarīgi no personas subjektīvajiem uzskatiem.

Cēloņsakarību raksturo vairākas pazīmes:

- 1) jākonstatē, ka laika ziņā nodarījums ir noticis pirms sekām, respektīvi, nāve sekojusi darbībām, kas vērstas uz dzīvības atņemšanu;
- 2) jākonstatē, ka konkrētais nodarījums ir nāves cēlonis, jo pastāv iespēja, ka tā gan iestājusies pēc vainīgā nodarījuma, bet tas nav nāves cēlonis,
- 3) jākonstatē, ka nodarījums būtībā ir prettiesisks un tas ir galvenais, nevis nejaušs seku cēlonis. Sekas konkrētā nodarījuma rezultātā ir bijušas neizbēgamas, nevis nejaušas.³

Analizējot slepkavības objektīvo pusi, S.Borodins atzīmē, ka slepkavības sastāvā ir nepieciešams konstatēt ne tikai personas nāves iestāšanos darbības vai bezdarbības rezultātā,

¹ Mežulis D. Personas krimināltiesiskā aizsardzība. Slepkavība, izvarošana, draudi un citi noziegumi pret personu. Rīga: Apgāds Zvaigzne ABC, 2001. 43.lpp.

² Krastiņš U., Liholaja V., Niedre A. Krimināllikuma zinātniski praktiskais komentārs. 2. Sevišķā daļa. Rīga: AFS, 2007. 184.lpp.

³ Mežulis D. Personas krimināltiesiskā aizsardzība. Slepkavība, izvarošana, draudi un citi noziegumi pret personu. Rīga: Apgāds Zvaigzne ABC, 2001. 48.-49.lpp.

bet ir arī jānorobežo slepkavības sastāvam nepieciešamo cēloņsakarību no gadījuma rakstura cēloņsakarības.¹

Slepkavībā līdzās obligātām pazīmēm jākonstatē arī pazīmes, kas raksturo slepkavības sastāva objektīvo pusi, kaut arī tās nozieguma sastāvam nav obligātas, tomēr krimināllietā noteikti jāfiksē. Tās ir - noziedzīgā nodarījuma izdarīšanas vieta, laiks, izdarīšanas veids, situācija, nodarījuma izdarīšanas rīki un līdzekļi, cietušā statuss un citas pazīmes, kas ietekmē nodarījuma kvalifikāciju.²

Ja šīs pazīmes ir ietvertas KL Sevišķās daļas tiesību normu dispozīcijās, tad tās slepkavības sastāvā ir obligāti konstatējamas. Tāda pazīme ir arī slepkavības, kas izdarīta mantkārīgos nolūkos, sastāvā, tas ir, slepkavības, ja tā saistīta ar laupīšanu, gadījumā ir obligāti konstatējams, ka slepkavība ir izdarīta speciālos apstākļos,³ jo, ja netiek konstatēti speciālie apstākļi, tas ir, laupīšanas sastāvs, tad nevar būt arī ar laupīšanu saistīta slepkavība.

Slepkavības subjekts

Noziedzīgā nodarījuma subjekts ir prettiesisko darbību izdarījusī vai bezdarbību pieļāvusī fiziska un pieskaitāma persona, kura sasniegusi KL paredzēto vecumu, un līdz ar to viņu par izdarīto noziedzīgo nodarījumu ir pamats saukt pie kriminālatbildības.⁴

Slepkavības subjekts ir obligāts tās sastāva elements. Par slepkavības subjektu likums atzīst fizisku personu, kas nozieguma brīdī spēj apzināties, ka tā izdara slepkavību, spēj vadīt savas darbības (psihiskā pieskaitāmība) un ir sasniegusi četrpadsmito dzīves gadu (vecuma pieskaitāmība).⁵

KL 11.pants nosaka vecumu, kuram iestājoties personu var saukt pie kriminālatbildības. Attiecīgi pie kriminālatbildības saucama fiziskā persona, kas līdz noziedzīgā nodarījuma izdarīšanas dienai sasniegusi četrpadsmit gadu vecumu. Persona skaitās sasniegusi četrpadsmit gadu vecumu, ja noziedzīgs nodarījums izdarīts pēc personas četrpadsmitās dzimšanas dienas nākamajā dienā.⁶

Savukārt KL 13.pantā tiek dots nepieskaitāmības definējums, nosakot to par tādu stāvokli, kad psihisko traucējumu vai garīgās atpalcības dēļ persona nav varējusi saprast

¹ Бородин С. В. Преступления против жизни. Санкт-Петербург: Юридический центр Пресс, 2003. С.73.

² Krastiņš U. Noziedzīgs nodarījums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2000. 72.lpp.

³ Mežulis D. Krimināltiesības shēmās. Vispārīgā daļa. Rīga: Zvaigzne ABC, 2001. 63.lpp.

⁴ Krastiņš U. Noziedzīgs nodarījums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2000. 75.lpp.

⁵ Mežulis D. Personas krimināltiesiskā aizsardzība. Slepkavība, izvarošana, draudi un citi noziegumi pret personu. Rīga: Apgāds Zvaigzne ABC, 2001. 51.lpp.

⁶ Krastiņš U., Liholaja V., Niedre A. Krimināllikuma zinātniski praktiskais komentārs. Pirmā grāmata. Vispārīgā daļa. Rīga: Firma AFS, 2007, 65.lpp

savu darbību vai to vadīt. Ja persona izdara slepkavību nepieskaitāmības stāvoklī, viņa pie kriminālatbildības nav saucama. Taču ierobežotas pieskaitāmības gadījumā (KL 14.pants), kad persona noziedzīgā nodarījuma izdarīšanas laikā psihisko traucējumu vai garīgās atpalcības dēļ nav bijusi spējīga visā pilnībā saprast savu darbību vai to vadīt (atradusies ierobežotas pieskaitāmības stāvoklī), izvērtējot konkrētos lietas apstākļus, tiesa var mīkstināt piespriežamo sodu vai arī atbrīvot personu no kriminālatbildības.

Līdz ar to, kā slepkavības subjekta pazīmes var izdalīt:

- 1) slepkavību izdarījusi fiziska persona,
- 2) slepkavību izdarījusi pieskaitāma persona, kas nozieguma nodarīšanas brīdī varējusi saprast savu prettiesisko darbību realizēšanu un vadīt tās,
- 3) slepkavību izdarījusi kriminālatbildības vecumu sasniegusi persona.

Slepkavības subjektīvā puse

Noziedzīgā nodarījuma subjektīvās puses saturu atklāj personas psihiskā attieksme pret viņas izdarīto prettiesisko darbību vai bezdarbību un kaitīgajām sekām. Tā ir personas iekšējā attieksme pret ārējā pasaulē objektīvi notiekošo. Noziedzīgā nodarījuma subjektīvā puse ir subjekta psihiskā darbība, kas tieši saistīta ar izdarīto un apvieno personas psihiskās darbības intelektuālos un gribas procesus. Tā atspoguļo saistību starp personas apziņu, gribu un izdarīto noziedzīgo nodarījumu.¹

Slepkavības subjektīvā puse ietver vainīgās personas attieksmi pret konkrēto noziedzīgo nodarījumu. Subjektīvo pusi raksturo vaina, tas ir nodoms vai neuzmanība, kā arī motīvs un mērķis (nolūks).² Vaina ir personas psihiskā attieksme nodoma vai neuzmanības formā pret tās izdarīto prettiesisko darbību vai bezdarbību un ar to saistītajām kaitīgajām sekām. Vainas nozīme noziedzīgā nodarījumā ir ļoti būtiska, jo tā ir kriminālatbildības pamatā.³

Saskaņā ar KL 9.pantu noziedzīgs nodarījums ir izdarīts ar nodomu (tīši), ja persona, kas to izdarījusi, ir paredzējusi nodarījuma sekas un vēlējusies tās (tiešs nodoms) vai, kaut arī šīs sekas nav vēlējusies, tomēr apzināti pieļāvusi to iestāšanos (netiešs nodoms). Līdz ar to slepkavību var izdarīt ar tiešu vai netiešu nodomu, jo tā ir tīšs noziedzīgs nodarījums.

¹ Krastiņš U. Noziedzīgs nodarījums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2000. 88.lpp

² Liholaja V. Noziedzīgu nodarījumu kvalifikācija. Likums. Teorija. Prakse. Papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2007. 53.lpp.

³ Krastiņš U. Vainas ietekme uz noziedzīga nodarījuma kvalifikāciju. *Jurista Vārds*, 2003. 3.jūnijs, nr.21(279), 1.lpp.

Slepkavība ir izdarīta ar tiešu nodomu, kad vainīgās personas darbība ir tieši vērsta uz kaitīgā rezultāta sasniegšanu, kas liecina par darbības kontroli, vadīšanu un koriģēšanu, atbilstīgi nodrošinot personai vēlamā rezultāta iestāšanos.¹ Vainīgā persona, izdarot slepkavību, paredzējusi cietušās personas nāves iestāšanās faktu un vēlējusies to. Savukārt, slepkavība ir izdarīta ar netiešu nodomu, ja vainīgā persona paredz kaitīgo sekas iestāšanos un apzināti tās pieļauj.² Vainīgā persona saprot un paredz, ka viņas rīcības rezultātā var iestāties personas nāve, un pieļauj nāves iestāšanos vai ir vienaldzīga pret to.

Profesore V.Liholaja būtiski uzsver, ka precīza nodoma veida konstatēšana ir pamats pareizai izdarītā noziedzīgā nodarījuma kvalifikācijai. Nodoms ļauj apzināt personas gribas izpausmi, viņas attieksmi pret sava nodarījuma kaitīgajām sekām – cilvēka nāvi.³ Tāpēc, lai pareizi noteiktu vainīgās personas nodomu, svarīgi ir izvērtēt nozieguma apstākļu kopumu, tas ir, kādā veidā noziedzīgais nodarījums izdarīts, kādi līdzekļi pielietoti nodarījumā.

Kaut gan pamatā slepkavības kvalifikāciju nodoma veids neietekmē, tā konstatēšana ir svarīgs noziedzīgā nodarījuma posms, jo tam var būt būtiska nozīme, izlemjot jautājumu par slepkavības mēģinājuma norobežošanu no tīšu smagu miesas bojājumu nodarīšanas, tāpēc, ka slepkavības mēģinājumu var izdarīt tikai ar tiešu nodomu, tāpat arī norobežojot slepkavību no KL 125.panta trešajā daļā paredzētā noziedzīga nodarījuma, kad persona tīši nodara smagu miesas bojājumu, bet nāve iestājas aiz neuzmanības.

S.Borodins uzsver, ka nāves neizbēgamības paredzēšana ir tieša nodoma pazīme, tāpēc arī slepkavības mēģinājums iespējams tikai ar tiešu nodomu.⁴ Līdz ar to, slepkavības gadījumā vainīgā persona paredz cietušā nāves iestāšanos un arī vēlas to, bet cietušā nāve neiestājas no vainīgā gribas neatkarīgu iemeslu dēļ.

Jāatzīmē, ka nodoma veida precīza noteikšana un konstatēšana ir svarīga arī pie slepkavības, kas izdarīta mantkārīgā nolūkā, kvalifikācijas, jo KL 117.panta 9.punktā paredzēto slepkavību pastiprinošos apstākļos, tas ir, mantkārīgā nolūkā, var izdarīt tikai ar tiešu nodomu.

Tāpat slepkavības sastāvā nozīmīga loma ir mērķim un motīvam. Uz to norāda arī Augstākās Tiesas Plēnums 1992.gada 24.februāra lēmumā Nr.1. ‘‘Par krimināllikumu piemērošanu lietās par tīšām slepkavībām’’ 3.punktā – lietās par slepkavībām svarīga nozīme nodarījuma pareizā kvalifikācijā ir slepkavības motīva un mērķa noskaidrošanai.⁵

¹ Podprigora D. Vainas noteikšana krimināltiesībās. Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2006. 56.lpp.

² Turpat, 70. lpp.

³ Liholaja V. Komentāri par Latvijas tiesu praksi krimināllietās. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2006. 73.lpp.

⁴ Бородин С.В. Преступления против жизни. Санкт-Петербург: Юридический центр Пресс, 2003. С.79.

⁵ Par krimināllikumu piemērošanu lietās par tīšām slepkavībām: Latvijas Republikas Augstākās tiesas Plēnuma 1992.gada 24.februāra lēmums Nr.1. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Plēnuma lēmumu krājums 1990.-1995. Rīga: Latvijas tiesnešu apmācības centrs, 1995. 131.lpp.

Aiz mantkārības izdarītas slepkavības gadījumā, mantkārīgs nolūks ir apstākļis, kas raksturo slepkavības subjektīvo pusi. M.Šargorodskis norādīja, ka mantkārīgas slepkavības subjektīvā puse visādā ziņā izpaužas kā zemiski motīvi un mērķis, no kuriem vadās vainīgais, izdarot slepkavību.¹

Jānorāda ir arī uz LPSR Augstākās tiesas Plēnuma 1966.gada 6.jūlija lēmumu Nr.3., kurā bija teikts, ka tiesu praksē sastopams ne mazums kļūdu, kad nozieguma īsto motīvu nenoskaidrošanas dēļ slepkavību kvalificē kā izdarītu aiz huligāniskām tieksmēm vai aiz mantkārības, lai gan patiesībā vainīgajam nav bijis tādu motīvu. Izdarītās slepkavības motīvu nepietiekama noskaidrošana rada arī pretēja rakstura kļūdas, kad aiz mantkārības vai huligāniskām tieksmēm izdarītu slepkavību kvalificē kā slepkavību bez pastiprinošiem apstākļiem.²

Motīvs un mērķis ietekmē noziedzīgā nodarījuma objektīvo pusi, tāpat kā vainas forma - nodoms vai neuzmanība. Motīvs un mērķis, kas iekļauti noziedzīgā nodarījuma sastāvā kā obligātas to pazīmes, norobežo vienu nodarījumu no cita.³ Šis moments ir svarīgs arī analizējamās slepkavības, kas izdarīta mantkārīgā nolūkā, kvalifikācijā, lai to varētu norobežot no aiz citiem motīviem izdarītas slepkavības, kā arī, lai varētu norobežot KL 117.panta 6. un 9.punktā paredzētos nodarījumus. Šis jautājums tiks aplūkots darba nākošajās nodaļās.

¹ Шаргородский М. Д. Преступления против жизни и здоровья. Москва: Юридическое издательство Министерства юстиции СССР, 1947. Из: Шаргородский М. Д. Избранные труды. Санкт-Петербург: Юридический центр Пресс, 2004. С.174.

² Par PSRS Augstākās tiesas Plēnuma 1960.gada 4.jūnija lēmuma Nr.4. "Par tiesu praksi lietās par tīšu slepkavību" un 1963.gada 3.jūlija lēmuma Nr.9. "Par dažiem jautājumiem, kas radušies tiesu praksē lietās par tīšu slepkavību" un 1963.gada 3.jūlija lēmuma Nr.9. "Par dažiem jautājumiem, kas radušies tiesu praksē lietās par tīšu slepkavību" izpildi Latvijas PRSR tiesās: Latvijas PSR Augstākās tiesas Plēnuma 1966.gada 6.jūlija lēmums Nr.3. *Latvijas PSR Augstākās Tiesas biļetens Nr.3.*, 1960. 57.-58.lpp.

³ Капинус О.С. Убийства: мотивы и цели. Москва: Интер-Паблиц, 2004, С.64.

3. MANTKĀRĪGO NOLŪKU RAKSTUROJOŠIE SLEPKAVĪBU PASTIPRINOŠIE APSTĀKĻI

3.1. Slepkavība, ja tā saistīta ar laupīšanu

Stājoties spēkā KL, tika papildināts līdz tam zināmo slepkavību pastiprinošo apstākļu klāsts ar KL 117.panta 6.punktā paredzēto pastiprinošo apstākli, kurš tika ieviests, lai varētu vainīgo personu saukt pie kriminālatbildības arī par slepkavību, kas izdarīta ar netiešu nodomu.¹ Līdz KL pieņemšanai kā pastiprinošs apstākļi bija norādīts tikai mantkārīgs nolūks, kas aptvēra arī ar laupīšanu saistītu slepkavību, kura tika kvalificēta kā tīša nonāvēšana aiz mantkārības un laupīšana,² kas varēja būt izdarīta tikai ar tiešu nodomu.

Tulkojot gramatiski KL 117.panta 6.punktā noteikto tiesību normu, būtiski ir analizēt vārda *“saistīta”* nozīmi, kurš savukārt ir atvasinājums no vārda *“saistīt”* un pēc literārās valodas skaidrojuma nozīmē tuvināt, darīt savstarpēji sakarīgus, tas ir, saistīt vienu parādību ar otru.³ Veicot norādītās tiesību normas gramatisko tulkošanu, var konstatēt, ka no vārda *“saistīta”* izriet ne tikai tas, ka otrais nodarījums ir nosacīts un izsaukts ar pirmo nodarījumu, tas ir, pirmais nodarījums ir nosacījums otrā nodarījuma izdarīšanai, un ka otrais seko pirmajam, bet ir arī pirmā sekas. Attiecīgi pirmais nodarījums ir otrā izdarīšanas nepieciešamais iemesls. Tāpēc atbilstoši vārda *“saistīta”* gramatiskam tulkojumam, pareizāk būtu norādīt uz laupīšanu saistītu ar slepkavību nevis slepkavību saistītu ar laupīšanu.⁴

Nedz juridiskajā literatūrā, nedz Augstākās tiesas Krimināllikuma piemērošanas skaidrojumos nav atrodamā atbilde uz jautājumu, ko KL 117.panta 6.punkta izpratnē saprast ar jēdzienu *“saistīta”*.

Profesore V.Liholaja atzīmē to, ka atbilstoši vārda *“saistīta”* izpratnei ar laupīšanu var būt saistīta arī trešās personas tīša nonāvēšana, kas nav cietusī no laupīšanas uzbrukuma, bet ir noziedzīgā nodarījuma aculiecinieks, cietušā radnieks vai kāda cita persona, piemēram, nolūkā slēpt izdarīto laupīšanu.⁵

¹ Mežulis D. Personas krimināltiesiskā aizsardzība. Slepkavība, izvarošana, draudi un citi noziegumi pret personu. Rīga: Apgāds Zvaigzne ABC, 2001. 65.lpp.

² Liholaja V. Noziedzīgi nodarījumi pret personu. Latvijas Universitātes Krimināltiesisko zinātņu katedra. Rīga: Latvijas Universitāte, 1998. 14.lpp.

³ Saistīt. Latviešu valodas skaidrojošā vārdnīca. Pieejams: <http://www.ailab.lv> (aplūkots 2008. 30.septembrī)

⁴ Энциклопедия уголовного права. Том 3. Понятие преступления. Издание профессора Малинина. Санкт-Петербург:[б.и.], 2005. С.341.

⁵ Liholaja V. Noziedzīgu nodarījumu kvalifikācijas teorētiskie pamati un prakse. Rīga: AFS, 2001. 99.lpp.

Savukārt profesors U.Krastiņš ir izteicis priekšlikumu, ka slepkavība varētu tikt uzskatīta par saistītu ar laupīšanu arī tādos gadījumos, kad cietušais tiek noslepkavots kādu laiku pēc laupīšanas, piemēram, tāpēc, ka viņš par šiem noziegumiem ir paziņojis tiesībsargāšanas iestādei, vai nav paklausījis kādam vainīgā norādījumam sakarā ar izdarīto noziegumu. Arī šādos gadījumos saistība starp slepkavību un laupīšanu pastāv vistiešākā veidā, jo, ja nebūtu laupīšanas, nebūtu notikusi arī cietušā dzīvības atņemšana. Tātad slepkavība nenotiktu, ja pirms tam nebūtu izdarīta laupīšana.¹

Autoresprāt, šāds priekšlikums nebūtu atbalstāms, jo minētajās situācijās laupīšana jau ir pabeigta, un veidojas cita noziedzīga nodarījuma sastāvs, piemēram, cietušā slepkavība aiz atbilstības, dusmām par to, ka viņš paziņojis tiesībsargāšanas iestādei par izdarīto nodarījumu (KL 116.pants), vai cietušā slepkavība ar nolūku slēpt izdarīto laupīšanu, lai viņš nevarētu paziņot tiesībsargāšanas iestādēm par izdarīto nodarījumu (117.panta 8.punkts).

No augstāk aplūkotā izriet, ka jēdziena ‘‘saistīta’’ izpratne no literārās valodas aspekta var tikt uztverta samērā plaši. Tāpēc būtiski ir skaidrot, cik plaši pieļaujama laupīšanas saistība ar slepkavību vietas un laika ziņā. Manuprāt, slepkavība jāatzīst par saistītu ar laupīšanu gadījumos, kad cietušo noslepkavo laupīšanas uzbrukuma laikā vai pēc tā, pirms vainīgais ieguvis iespēju rīkoties ar nolaupīto mantu pēc saviem ieskatiem, tas ir, vardarbības lietošanas procesā nolūkā iegūt cietušā mantu vai paturēt nolaupīto mantu tūlīt pēc tās prettiesiskas iegūšanas, lai pārvarētu cietušā pretošanos vai nolūkā nepieļaut, ka cietušais sniedz ziņas par vainīgo, vai lai varētu atstāt notikuma vietu pēc tam, kad vainīgais ir sagrābis svešu mantu.

Salīdzinot ar 1845.gada Nolikumu, kurā tika reglamentēta slepkavība, kas savienota ar laupīšanu, jāatzīst, ka jēdziens ‘‘savienota’’ pēc savas izpratnes ir šaurāks par jēdzienu ‘‘saistīta’’, tāpēc secinu, ka 1845.gada Nolikuma 1459.panta regulējums bija veiksmīgāks.

Jāatzīmē ir arī tas, ka atsevišķi izdalot KL 117.panta 6.punktā paredzēto slepkavību pastiprinošo apstākli, ar jēdziena ‘‘saistīta’’ izpratni krimināltiesību teorijā un praksē ir radušies kvalifikācijas un norobežošanas no citiem noziedzīgiem nodarījumiem problēmjautājumi, kuri tiks apskatīti nākošajā nodaļā.

Izdarot slepkavību, kas saistīta ar laupīšanu, vainīgās personas sākotnējais nodoms ir vērsts uz svešas kustamas mantas nolaupīšanu, un tā sasniegšanai tiek lietota vardarbība - līdzeklis, kādu vainīgais izmanto sava mērķa īstenošanai – mantas paņemšanai vai

¹ Krastiņš U. Krimināltiesību teorijas un prakses problēmas. *Jurista Vārds*, 2003. 23.septembris, nr.34(292). 3.lpp.

paturēšanai. Cietušā noslepkavošana tikai sekmē laupīšanas izdarīšanu, tāpēc, no subjektīvās puses, to var raksturot kā tiešs, tā arī netiešs nodoms.¹

Kā piemēru var minēt Latgales apgabaltiesas 2005.gada 28.janvāra spriedumu², ar kuru tiesa atzina par pierādītu A.P. vainu celtajā apsūdzībā pēc KL 117.panta 6.punkta kā slepkavību, kas saistīta ar laupīšanu. A.P. *sākotnējais mērķis* bija nolaupīt svešu mantu – automašīnu, par ko liecina gan liecinieku liecības, gan paša A.P. rīcība noziedzīgā nodarījuma vietā pēc tam, kad tika pielietota vardarbība pret cietušo A.Č. A.P. uzreiz veica mērķtiecīgas darbības, kuras bija vērstas tieši uz automašīnas nolaupīšanu – mēģināja iedarbināt automašīnas dzinēju, uzliekot automašīnas akumulatoru. Sākotnējā mērķa sasniegšanai tika pielietota vardarbība – līdzeklis, kādu tiesājamais A.P. izmantoja mantas nolaupīšanai, proti, A.P. nolūkā nolaupīt svešu kustamo mantu uzbruka A.Č., kurš tajā laikā apsargāja autokapsētu. Uzbrukuma gaitā A.P. vairākkārt iesita ar dūrēm un iespēra ar kājām A.Č. pa galvu, ķermeni un ekstremitātēm, kā rezultātā A.Č. tika nodarīti smagi miesas bojājumi, kas bīstami dzīvībai, un no kuriem notikuma vietā iestājās cietušā A.Č. nāve. Tāpat secināms, ka A.P. nodarījumu izdarīja ar netiešu nodomu, jo A.P. apzinājās, ka viņa darbību rezultātā var iestāties cietušā A.Č. nāve un apzināti pieļāva šādu seku iestāšanos, daudzkārt sitot ar dūrēm un sperot ar kājām cietušajam dzīvībai svarīgu orgānu apvidū – pa galvu un vēderu.

Tiesu prakses analīze liecina, ka nodarījumi, kas kvalificēti kā slepkavība, kas saistīta ar laupīšanu, ir izdarīti visai dažādos apstākļos. Pirmkārt, var runāt par situāciju, kad vardarbību pret cietušo pielieto tieši pirms mantas nolaupīšanas, kā tas bija redzams apskatītajā A.P. nodarījumā pret A.Č., vai pašā mantas nolaupīšanas procesā, kā rezultātā cietušais tiek noslepkavots, un kad vardarbības pielietošanas mērķis ir svešas kustamas mantas paņemšana.³ Otrkārt vairākos saskaņā ar KL 117.panta 6.punktu kvalificējamos nodarījumos cietušā nonāvēšana izdarīta jau pēc mantas nolaupīšanas, kad vardarbība var tikt pielietota vai nu ar mērķi paturēt nolaupīto, vai arī, lai slēptu izdarīto noziedzīgo nodarījumu.⁴

¹ Krastiņš U., Liholaja V., Niedre A. Krimināllikuma zinātniski praktiskais komentārs. 2. Sevišķā daļa. Rīga: AFS, 2007. 197.lpp.

² Latgales apgabaltiesas krimināllieta Nr.K03-20/05 – 2005.gada 28.janvāris.

³ Liholaja V. Noziedzīgu nodarījumu kvalifikācija: Likums. Teorija. Prakse. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2003. 179.lpp.

⁴ Liholaja V. Noziedzīgu nodarījumu kvalifikācija. Likums. Teorija. Prakse. Otrās papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2007. 204.lpp.

Vainīgā psihiskā attieksme pret cietušā nāvi kā pielietotās vardarbības rezultātu var izpausties gan tiešā, gan netiešā nodoma veidā.¹ Tieša nodoma gadījumā iespējama arī sagatavošanās slepkavībai, kas saistīta ar laupīšanu. Tāpat iespējams arī mēģinājums izdarīt šādu slepkavību.² Ja laupīšanas uzbrukuma laikā pielietotās vardarbības rezultātā cietušā nāve nav iestājusies no vainīgā gribas neatkarīgu iemeslu dēļ, taču konstatēts, ka vainīgajam bijis tiešs nodoms to noslepkavot, nodarījums kvalificējams saskaņā ar KL 15.panta ceturto daļu un 117.panta 6.punktu.³

Tieši tā tika kvalificēts N.U. un E.S. nodarījums, kuri, lai realizētu nodomu vērstu pret svešas mantas iegūšanu, pielietojot vardarbīgu uzbrukumu pret M.S., nolaupīja viņam piederošās automašīnas atslēgas, maisus ar drēbēm, vīriešu somiņu, mobilo telefonu un automašīnu. Tūlīt pēc prettiesiskas mantas iegūšanas E.S. ar nodomu noslepkavot M.S., lai viņš nevarētu ziņot par izdarīto laupīšanu, paņēmis nazi un izdarījis 2 iegriezumus cietušā kakla ādas un mīksto audu priekšējā un sānu virsmās. Cietušais M.S. piecēlies un meties bēgt, bet N.U. skrējis tam pakal, būdams pārliecināts, ka pie viņa ir īsta pistole, kuru tam iedevis E.S., ar nodomu noslepkavot cietušo M.S., vienu reizi izšāvis cietušā virzienā. Pēc aptuveni 100 metriem N.U. panācis cietušo un ar kāju iespēris cietušajam pa muguru, kā rezultātā cietušais iekritis bedrē, bet N.U., atrazdamies no cietušā 2 metru attālumā ar nodomu noslepkavot M.S., izdarījis piecus tīšus šāvienus vērstus pret cietušo, pēc kuriem cietušais pieplacis pie zemes un izlicies, ka ir miris. N.U., pārbaudot vai trāpījis cietušajam, vienu reizi ar kāju iespēris M.S. pa ķermeni. N.U. un E.S. pastāvējuši pie bedres 20-30 minūtes un būdami pārliecināti, ka cietušais ir miris, ar cietušajam M.S. nolaupīto automašīnu aizbraukuši. Pēc stundas ieradušies aprakt cietušo, taču neatrada viņu, jo M.S. bija izrāpies no bedres un aizrāpojies uz mājas pusi, kuras iedzīvotāji izsaukuši policiju un ātro medicīnisko palīdzību.⁴ N.U. un E.S. nodomu noslepkavot cietušo M.S. nav izdevies realizēt līdz galam no viņu gribas neatkarīgu iemeslu dēļ, tāpēc N.U. un E.S. nodarījums kvalificējams kā slepkavības, kas saistīta ar laupīšanu, mēģinājums personu grupā.

Jāatzīmē, ka E.S. ar pirmās instances tiesas spriedumu tika notiesāts tikai par laupīšanu. Savukārt apelācijas instance Rīgas apgabaltiesas 2007.gada 21.marta spriedumu⁵ atcēla un

¹ Liholaja V. Noziedzīgu nodarījumu kvalifikācija: Likums. Teorija. Prakse. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2003. 185.lpp.

² Mežulis D. Personas krimināltiesiskā aizsardzība. Slepkavība, izvarošana, draudi un citi noziegumi pret personu. Rīga: Apgāds Zvaigzne ABC, 2001. 67.lpp.

³ Liholaja V. Noziedzīgu nodarījumu kvalifikācija: Likums. Teorija. Prakse. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2003. 184.lpp.

⁴ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Krimināllietu tiesu palātas krimināllieta Nr.PAK-378 – 2007. 17.decembris.

⁵ Rīgas apgabaltiesas krimināllieta Nr.11310005906 - 2007.gada 21.marts.

atzina E.S. un N.U. par vainīgiem saskaņā ar KL 15.panta ceturto daļu un 117.panta 6. un 10.punktu.

Apsūdzētie nodarījumu izdarīja ar *tiešu nodomu* tūlīt pēc laupīšanas ar nolūku, lai cietušais nevarētu ziņot par izdarīto laupīšanu un tādējādi traucēt ar nolaupīto mantu rīkoties pēc saviem ieskatiem. Par tiešo nodomu liecina apsūdzēto vērētās mērķtiecīgās darbības uz cietušā nonāvēšanu, kā arī tas, ka to pārtraukšanas iemesls bija pārliecība, ka ir iestājusies cietušā nāve. Par tiešu nodomu liecina arī tas, ka viņi stāvējuši pie bedres, kurā atradās it kā nošautais cietušais, 20-30 minūtes, lai pārliecinātos, ka M.S. patiešām ir miris, kā arī tas, ka viņi vēlāk ieradusies aprakt cietušo. Tāpēc secināms, ka apelācijas instance pamatoti notiesāja E.S. un N.U. par slepkavības, kas saistīta ar laupīšanu, mēģinājumu personu grupā.

Savukārt, ja laupīšanas uzbrukuma laikā vainīgajiem nav bijis nodoma nonāvēt cietušo, viņu nodarījumā nav KL 117.panta 6.punktā paredzētā noziedzīgā nodarījuma sastāva.¹

Tā pirmstiesas kriminālprocesā V.U. un J.R. tika saukti pie atbildības par mēģinājumu izdarīt slepkavību, kas saistīta ar laupīšanu pēc KL 15.panta ceturtais daļas un 117.panta 6.punkta. Ar Rīgas apgabaltiesas Krimināllietu tiesas kolēģijas spriedumu² tika konstatēts, ka J.R. un V.U. vienojās par taksometra vadītāja aplaupīšanu. J.R. uzņēmās apmest auklu šoferim ap kaklu, un kamēr viņš tādā veidā turēs šoferi, V.U. pārmeklēs viņa kabatas, lai nolaupītu naudu. Šajā nolūkā viņi iesēdās A.P. piederošajā taksometra automašīnā un brauciena laikā, realizējot iepriekšējo vienošanos, J.R. no aizmugures uzmeta jau iepriekš sagatavoto auklu A.P. ap kaklu un sāka to vilkt. Cietušais izrādīja aktīvu pretošanos un, pabāžot roku starp kaklu un auklu, atbrīvojās no tās un centās izkļūt no automašīnas. Lai apturētu A.P. un neļautu viņam aizbēgt V.U. centās turēt cietušo aiz rokām un virsjakas. Taču A.P. izdevās atbrīvoties un izkļūt no automašīnas. A.P. bloķēja automašīnas dzinēju, kā arī izsauca policiju. V.U. un J.R. izkāpa no automašīnas un devās prom, taču netālu no nodarījuma vietas tika aizturēti.

Ievērojot šādus apstākļus tiesa pamatoti kvalificēja nodarījumu kā laupīšanas mēģinājumu personu grupā pēc iepriekšējas vienošanās, atzīstot, ka nav apstiprinājusies tiesājamiem uzrādītā apsūdzība slepkavības, kas saistīta ar laupīšanu, mēģinājumā. Iespēja nonāvēt automašīnas vadītāju netika pieļauta jau iepriekšējas vienošanās laikā, par to neliecina arī tiesājamo rīcība laupīšanas gaitā, kuri pēc A.P. atbrīvošanās centās viņu aizturēt, ņemot aiz rokām un drēbēm, bet nemēģināja to sist vai kā citādi izmantot savu pārspēku. Te vēl jāpiebilst, ka gadījumā, ja pat tiesājami apzināti būtu pieļāvuši cietušā

¹ Liholaja V. Noziedzīgu nodarījumu kvalifikācija. Likums. Teorija. Prakse. Otrais papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2007. 209.lpp.

² Rīgas apgabaltiesas krimināllietā Nr.K04-1102 –2002.gada 3.jūnijs.

nāves iestāšanās iespēju, sažņaudzot ar auklu tā kaklu, vai būtu bijuši vienaldzīgi pret šādu seku iestāšanās iespēju, viņu nodarījumu tāpat nevarētu kvalificēt kā slepkavības mēģinājumu, kam nepieciešams tiešs nodoms – vēlēšanās nonāvēt cietušo.

Salīdzinājumā ar ārvalstu krimināllikumiem, var secināt, ka tāds slepkavību pastiprinošs apstāklis kā slepkavība, kas saistīta ar laupīšanu ir paredzēts nedaudzās valstīs. Krievijas Federācijas kriminālkodeksa¹ (turpmāk – Krievijas KK) 105.panta otrās daļas z) punkts nosaka, ka slepkavība atzīstama par izdarītu pastiprinošos apstākļos, ja tā izdarīta mantkārīgos nolūkos vai pēc vienošanās, kā arī, ja tā saistīta ar laupīšanu, izspiešanu vai bandītismu. Saskaņā ar Krievijas Federācijas Augstākās Tiesas Plēnuma 1999.gada 27.janvāra lēmumu №1 ‘‘Par tiesu praksi lietās par slepkavībām’’ 11.punktu, slepkavību kvalificē kā saistītu ar laupīšanu, ja tā izdarīta laupīšanas izdarīšanas procesā.² Savukārt Krievijas krimināltiesību literatūrā tiek pausts viedoklis, ka slepkavības, kas saistīta ar laupīšanu, kvalifikācijai ir jākonstatē, ka tā izdarīta uzbrukuma rezultātā ar mērķi iegūt materiālus labumus, un mantas nolaupīšana notiek slepkavības izdarīšanas laikā vai tieši pēc tās.³

Līdzīgi kā Krievijas KK, arī Armēnijas KK 104.panta otrās daļas 8.punkts nosaka slepkavību, kas izdarīta mantkārīgos nolūkos, pēc pasūtījuma, kā arī slepkavību, kas saistīta ar izspiešanu, laupīšanu un bandītismu.

Arī Igaunijas SK 114.panta 5.punktā reglamentēta slepkavība, ja tā saistīta ar laupīšanu vai izdarīta aiz mantkārīgām tieksmēm. Savukārt Lietuvas KK šāds slepkavību pastiprinošs apstāklis vispār nav ietverts.⁴

Krievijas KK, Igaunijas SK un Armēnijas KK tiek paredzēti abi analizējamie slepkavību pastiprinošie apstākļi, turklāt mantkārīgs nolūks ietverts vienā kopējā panta punktā ar slepkavību, kas saistīta ar laupīšanu, atšķirībā no mūsu valsts KL, kur tie tiek izdalīti atsevišķos panta punktos.

Līdzība ar Krimināllikuma 117.panta 6.punktā norādīto apstākli, tas ir, slepkavības saistība ar laupīšanu, vērojama arī Nīderlandes KK 288.pantā, kurā paredzēta pastiprināta atbildība par parastu slepkavību, ko noziedznieks būdams pieķerts in flagrante delicto, izdara

¹ Уголовный кодекс Российской Федерации. Москва: Проспект, 2006.

² Постановление Пленума Верховного суда Российской Федерации ‘‘О судебной практике по делам об убийстве’’ 27 января 1999г. №.1. Из Бородин С. В. Преступления против жизни. Санкт-Петербург: Юридический центр Пресс, 2003. С.443.

³ Бородин С. В. Преступления против жизни. Санкт-Петербург: Юридический центр Пресс, 2003. С.174.

⁴ Krastiņš U., Liholaja V. Salīdzināmās krimināltiesības. Igaunija, Latvija, Lietuva. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2004. 122.lpp.

ar mērķi paturēt nelikumīgi iegūto mantu savās interesēs vai citu personu, kuras piedalās šajā noziegumā, interesēs.¹

Ir valstis, kur atbildība par slepkavību, kas saistīta ar laupīšanu tiek izdalīta atsevišķā pantā kā īpaši kvalificējošs laupīšanas apstākļi krimināllikumā nodaļās, kurās noteikti noziedzīgi nodarījumi pret īpašumu. Piemēram, Beļģijas KK 475.pantā paredzēta atbildība par slepkavību, kas izdarīta, lai atvieglotu zādzību, kas izdarīta lietojot vardarbību vai draudus, vai lai izbēgtu no soda. Atbilstoši KL 117.panta 6.punktam šāds nodarījums tiktu kvalificēts kā slepkavība, kas saistīta ar laupīšanu.² Līdzīgi Bulgārijas Republikas kriminālkodeksa³ (turpmāk – Bulgārijas KK) 199.panta otrās daļas 2.punktā – laupīšana attiecībā uz kustamu mantu, kas savienota ar slepkavību vai slepkavības mēģinājumu.

No ārvalstu krimināllikumā salīdzinājuma secināms, ka atbalstāms ir to valstu risinājums, kur gan slepkavība, kas saistīta ar laupīšanu, gan slepkavība mantkārīgā nolūkā iekļauta atsevišķā panta punktā, līdzīgi kā tas izdalīts mūsu valsts KL, jo jāakcentē ir tas, ka slepkavību mantkārīgā nolūkā var izdarīt tikai ar tiešu nodomu, savukārt slepkavību, kas saistīta ar laupīšanu, gan ar tiešu, gan netiešu nodomu.

3.2. Slepkavība, ja tā izdarīta mantkārīgā nolūkā

Mantkārīgs nolūks ir slepkavību pastiprinošs apstākļi, kurš ietverts KL 117.panta 9.punktā kā kvalificējoša pazīme, kas raksturo speciālu slepkavības mērķi iegūt mantisku labumu.⁴ Par slepkavību, kas izdarīta ar mantkārīgu nolūku, atkarībā no tā kādu rezultātu vainīgais ir vēlējis sasniegt, atzīstama:

1) slepkavība, kuras mērķis ir nelikumīgi iegūt reālus materiālus labumus, piemēram mantu, naudu, mantiskās tiesības, tiesības uz apdzīvojamo platību, iespēju izmantot cietušā mantu un tamlīdzīgi,

2) slepkavība, kuras mērķis ir bijis izvairīties no materiāliem izdevumiem, piemēram, parāda atdošanas, patapinātas mantas atdošanas, uzturēšanas, samaksas izdarīšanas, pakalpojuma apmaksas vai kādu citu mantisku saistību pildīšanas.⁵

¹ Krastiņš U., Liholaja V. Salīdzināmās krimināltiesības. Latvija, Beļģija, Dānija, Nīderlande. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2008. 68.lpp.

² Krastiņš U., Liholaja V. Salīdzināmās krimināltiesības. Latvija, Beļģija, Dānija, Nīderlande. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2008. 105.lpp.

³ Уголовный кодекс Республики Болгарии. Минск: ТЕСЕИ, 2002.

⁴ Mežulis D. Personas krimināltiesiskā aizsardzība. Slepkavība, izvarošana, draudi un citi noziegumi pret personu. Rīga: Apgāds Zvaigzne ABC, 2001. 70.lpp.

⁵ Krastiņš U., Liholaja V., Niedre A. Krimināllikuma zinātniski praktiskais komentārs. 2. Sevišķā daļa. Rīga: AFS, 2007. 200.lpp.

Slepkavība kā izdarīta mantkārīgā nolūkā, saskaņā ar KL 117.panta 9.punktu pareizi un pamatoti kvalificēta Latgales apgabaltiesas 2006.gada 8.jūnija spriedumā¹, atzīstot par pierādītu, ka S.M. mantkārīgā nolūkā izdarījis citas personas tīšu prettiesisku nonāvēšanu. S.M., zinot par cietušā O.M. mantisko stāvokli, un to, ka pēdējais pastāvīgi glabā mājās lielas skaidras naudas summas, nolēma, mantkārīgu tieksmju vadīts noslepkavot O.M., nolūkā ne tikai iegūt viņa mantu, bet arī neatdot viņam parādu Ls400 apmērā. Īstenojot savu noziedzīgo nodomu, S.M. uzbruka O.M. un slepkavības nolūkā tīši vairākas reizes iesita cietušajam ar cirvi pa galvu un muguru, kā rezultātā iestājās cietušā nāve. Pēc tam S.M., nolūkā iegūt naudu, pārmeklēja O.M. personīgās mantas un viņam zināmās vietas mājā, kur cietušais mēdzis glabāt naudu, bet meklēto nav atradis un nolaupījis O.M. mobilo telefonu. Turpinot īstenot savu mantkārīgo nolūku, S.M. nolaupīja O.M. piederošo traktoru un aizbrauca no notikuma vietas.

Analizējot Latgales apgabaltiesas spriedumu, secināms, ka apsūdzētā S.M. noziedzīgās darbības atbilst KL 117.panta 9.punktā paredzētā noziedzīgā nodarījuma sastāvam un ir pierādītas ar spriedumā izvērtētajiem pierādījumiem. S.M. *mantkārīgais nodoms* izpaudies tādejādi, ka viņš vēlējies gan iegūt svešu mantu, gūstot mantisku labumu, gan arī vēlējies izvairīties no mantiskām saistībām, neatdot cietušajam parādu.

Arī LR Augstākās tiesas Krimināllietu tiesu palāta savā 2007.gada 22.februāra lēmumā² apgabaltiesas spriedumu atstājusi negrozītu, jo konstatējusi, ka S.M. noziedzīgais nodarījums atbilst mantkārīgā nolūkā izdarītas slepkavības pazīmēm.

Krievijas krimināltiesiskajā literatūrā tiek norādīts, ka par slepkavību mantkārīgā nolūkā tiek atzīta arī tāda slepkavība, kas veikta ar mērķi iegūt kopīgi ar cietušo sapelnīto (sagrāto) īpašumu vai iegūt mantojumu vai apdrošināšanas summu, vai izvairīties no uzturlīdzekļu maksāšanas vai aizgūta īpašuma atdošanas.³ S.Borodins atzīmē, ka par slepkavību mantkārīgā nolūkā tiek uzskatīta arī tīša dzīvības atņemšana sirmgalvim, mazgadīgam vai slimam cilvēkam ar mērķi atbrīvoties no viņu kopšanas un no uzturēšanas izdevumiem.⁴ Savukārt pēc A.Popova domām slepkavība kā mantkārīga kvalificējama arī tad, ja vainīgais ir vēlējies nevis atbrīvoties no materiāliem izdevumiem, bet tikai atlikt tos uz vēlāku laiku, jo vainīgais tāpat ir darbojies mantkārīgu tieksmju vadīts.⁵ Par slepkavību mantkārīgā nolūkā

¹ Latgales apgabaltiesas krimināllieta Nr.K03-44/06 – 2006. 8.jūnijs.

² Latvijas Republikas Augstākās tiesas Krimināllietu tiesu palātas krimināllieta Nr.PAK-138 – 2007. 22.februāris.

³ Уголовное право. Часть общая, часть особенная. Москва: Юриспруденция, 1999. С.324.

⁴ Бородин С.В. Квалификация убийства по действующему законодательству. Москва: Юридическая литература, 1966. С.43.

⁵ Попов А.Н. Убийства при отягчающих обстоятельствах. Санкт-Петербург: Юридический центр Пресс, 2003. С.739.

tiek atzīta arī slepkavība, kas veikta ar mērķi paturēt vai iegūt vērtības, kuras ar likumu netiek regulētas, piemēram, pie nolaupītās mantas sadales.¹

Saskaņā ar KL 117.panta 9.punktu kvalificējas arī, tā sauktās, pasūtījuma slepkavības, jo par to izdarīšanu trešās personas apsola tos vai citus materiālus labumus.²

Taču par slepkavību mantkārīgā nolūkā nevar atzīt tādu slepkavību, kas izdarīta nolūkā atgūt savu mantu vai saglabāt mantu savā likumīgā valdījumā, kā arī nolūkā atdot mantu tās īpašniekam vai likumīgam valdītājam. Nav slepkavības aiz mantkārības KL 117.panta 9.punkta izpratnē arī gadījumā, ja noslepkavo parādnieku aiz atriebības par to, ka tas neatdod parādu, vai atriebjoties par agrāk nodarīto mantisko kaitējumu.³ Tāpat nevar slepkavību kvalificēt kā izdarītu mantkārīgā nolūkā, ja tā izdarīta strīdā par kopējo naudas līdzekļu izlietošanu.⁴

Ja vainīgā persona slepkavību izdarījusi citu motīvu dēļ, bet pēc tam paņēmusi mantu, nodarījums, kvalificējams pēc noziedzīgu nodarījumu kopības – kā slepkavība atkarībā no tās izdarīšanas motīviem un citiem lietas apstākļiem, un kā zādzība.⁵

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Plēnums savā 1992.gada 24.februāra lēmumā Nr.1. "Par krimināllikumu piemērošanu lietās par tīšām slepkavībām" 5.punktā norāda, ka, lai atzītu slepkavību par izdarītu aiz mantkārības, ir jākonstatē, ka vainīgās personas mērķis iegūt materiālos labumus radies līdz slepkavības izdarīšanai vai slepkavības izdarīšanas laikā.⁶

Savukārt Krievijas krimināltiesību literatūrā⁷ tiek norādīts, ka, lai kvalificētu slepkavību mantkārīgā nolūkā, nepieciešams noskaidrot un pierādīt, ka nodoms iegūt materiālo labumu vai izvairīties no materiāliem tēriņiem vainīgajam radies līdz slepkavībai.⁸ Tieši dzīvības atņemšanai seko mērķis gūt dažāda veida materiālos labumus vai izvairīties no materiālajiem

¹ Бородин С. В. Ответственность за убийства: квалификация и наказание по российскому праву. Москва: Юрист, 1994. С.59.

² Liholaja V. Noziedzīgi nodarījumi pret personu. Latvijas Universitātes Krimināltiesisko zinātņu katedra. Rīga: Latvijas Universitāte, 1998. 18.lpp.

³ Mežulis D. Personas krimināltiesiskā aizsardzība. Slepkavība, izvarošana, draudi un citi noziegumi pret personu. Rīga: Apgāds Zvaigzne ABC, 2001. 70.lpp.

⁴ Liholaja V. Noziedzīgu nodarījumu kvalifikācija: Likums. Teorija. Prakse. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2003. 194.lpp.

⁵ Krastiņš U., Liholaja V., Niedre A. Krimināllikuma zinātniski praktiskais komentārs. 2. Sevišķā daļa. Rīga: AFS, 2007. 200.lpp.

⁶ Par krimināllikumu piemērošanu lietās par tīšām slepkavībām: Latvijas Republikas Augstākās tiesas Plēnuma 1992.gada 24.februāra lēmums Nr.1. *Latvijas Republikas Augstākās tiesas Plēnuma lēmumu krājums 1990.-1995.* Rīga: Latvijas tiesnešu apmācības centrs, 1995. 132.lpp.

⁷ Комментарий к Уголовному кодексу Российской Федерации. Под редакцией В. И. Радченко, А. С. Михлина. Санкт-Петербург: Питер, 2008. С.192.

⁸ Попов А.Н. Убийства приотягчающих обстоятельствах. Санкт-Петербург: Юридический центр Пресс, 2003. С.739.-740.

izdevumiem.¹ Tātad netiek pieļauta tāda iespēja, ka mērķis iegūt materiālos labumus varētu rasties arī slepkavības izdarīšanas laikā. Manuprāt, šāds viedoklis ir atbalstāms, jo šā noziedzīgā nodarījuma sastāvam nepieciešams, lai vainīgajam būtu iepriekšējs nodoms cietušā dzīvības atņemšanai kā līdzeklis iecerētā mērķa sasniegšanai.

Nav svarīgi vai mantkārīgais mērķis nodarījuma rezultāta tika vai netika sasniegts,² jo slepkavība mantkārīgā nolūkā ir pabeigta ar nāves iestāšanās brīdi, neatkarīgi no mantkārīgā mērķa sasniegšanas.³

Lai kvalificētu slepkavību mantkārīgā nolūkā, galvenais ir konstatēt, ka vainīgais, izdarot nodarījumu vadījies ar mantkārīgu nolūku, un mantkārīgā mērķa reāla sasniegšana nav nepieciešama, tas ir, tieši mantkārīgs nolūks bija par iemeslu slepkavības izdarīšanai.⁴ Bet jāņem vērā, ka uzskūditāja, atbalstītāja vai organizatora darbības tiek kvalificētas kā līdzdalība slepkavībā ar mantkārīgu nolūku neatkarīgi no viņu nolūka.⁵ Persona, kura organizē, atbalsta vai uzkūda uz slepkavību mantkārīgā nolūkā, saucama pie atbildības par līdzdalību slepkavībā, kas izdarīta mantkārīgā nolūkā, kaut arī viņas nodarījuma motivācija nav bijusi saistīta ar mantkārību, taču viņa sekmējusi mantkārīgā nolūka veidošanos slepkavības izdarītāja apziņā.⁶

Slepkavība tiek atzīta par izdarītu mantkārīgā nolūkā, ja vainīgajam ir bijis nodoms iegūt materiālos labumus sev vai citām personām, kā arī izvairīties pašam vai dot iespēju citām personām izvairīties no materiāliem izdevumiem.⁷ Arī profesors S.Borodins norāda, ka nav nozīmes tam, kurš var iegūt materiālo labumu, pats vainīgais vai viņa tuvinieki, piemēram, ģimenes locekļi, citas personas, kas saistītas ar vainīgo.⁸ Tāpat nav nozīmes tam, vai noslepkavotā persona bijusi mantas īpašnieks, vai arī šī manta atradusies tikai tās valdījumā.⁹

¹ Тяжкие и особо тяжкие преступления: квалификация и расследование. Москва: Спарк, 2001. С.17.

² Par krimināllikumu piemērošanu lietās par tīšām slepkavībām: Latvijas Republikas Augstākās tiesas Plēnuma 1992.gada 24.februāra lēmums Nr.1. *Latvijas Republikas Augstākās tiesas Plēnuma lēmumu krājums 1990.-1995.* Rīga: Latvijas tiesnešu apmācības centrs, 1995. 132.lpp.

³ Попов А.Н. Убийства при отягчающих обстоятельствах. Санкт-Петербург: Юридический центр Пресс, 2003. С.740.

⁴ Тяжкие и особо тяжкие преступления: квалификация и расследование. Москва: Спарк, 2001. С.17.

⁵ Комментарий к Уголовному кодексу Российской Федерации. Издание второе. Москва: Издательная группа НОРМА-ИНФРА, 1999. С.231-232.

⁶ Krastiņš U., Liholaja V., Niedre A. Krimināllikuma zinātniski praktiskais komentārs. 2. Sevišķā daļa. Rīga: AFS, 2007. 200.-201.lpp.

⁷ Liholaja V. Noziedzīgu nodarījumu kvalifikācijas teorētiskie pamati un prakse. Rīga: AFS, 2001. 101.lpp.

⁸ Бородин С.В. Квалификация преступлений против жизни. Москва: Юридическая литература, 1977. С.85.

⁹ Liholaja V. Noziedzīgi nodarījumi pret personu. Latvijas Universitātes Krimināltiesisko zinātņu katedra. Rīga: Latvijas Universitāte, 1998. 18.lpp.

Par cietušo var izrādīties persona, ar kuras nāvi vainīgais cer iegūt kaut kādas mantiskās tiesības.¹

Slepkavību mantkārīgā nolūkā var izdarīt tikai ar tiešu nodomu, jo vainīgais apzinās, ka atņem citai personai dzīvību, un vēlas tās nāvi nolūkā iegūt sev mantisku labumu.²

Analizējot aiz slepkavības mantkārīgā nolūkā subjektīvo pusi, jānorāda ir uz Vidzemes apgabaltiesas Krimināllietu tiesas kolēģijas 2006.gada 6.jūnija spriedumu,³ ar kuru A.A. un K.A. notiesāti saskaņā ar KL 117.panta 9. un 10.punktu, par to, ka vainīgās personas izdarīja citas personas tīšu prettiesisku nonāvēšanu mantkārīgā nolūkā un personu grupā. A.A. un K.A., būdami alkohola reibumā, nolūkā iegādāties alkoholu, lai varētu turpināt tā lietošanu, ieradās pie R.K. un lūdza viņai iedot viņiem alkoholu uz parāda, taču cietusī atteicās to darīt, norādot, ka A.A. un K.A. nav atdevuši iepriekšējo parādu. Lai tomēr iegūtu alkoholu, A.A. un K.A. personu grupā noslepkavoja R.K. K.A. izņēma no savām biksēm jostas vietā esošu auklu un sāka ar to žņaugt cietušās kaklu, bet A.A. tajā pašā laikā ar savu cepuri aizspieda cietušās muti. Savas darbības vainīgie turpināja tik ilgi, kamēr cietusī saņima. A.A. un K.A. darbību rezultātā iestājās cietušās R.K. nāve. Pēc slepkavības izdarīšanas, lai realizētu savu mantkārīgo nolūku iegūt alkoholu, vainīgie pārmeklēja cietušās dzīvokli un no tā paņēma dažādas mantas, tai skaitā kārto alkoholu.

Analizējot vainīgo personu darbības, veidu, motīvu un mērķi, rodas šaubas, ka vainīgo personu nodarījums kvalificējams saskaņā ar KL 117.panta 9.punktu. Kā norādīts spriedumā, tad A.A. un K.A. sākotnējais nolūks bija iegādāties alkoholu, lai varētu turpināt tā lietošanu. **Iepriekšējs nodoms** izdarīt R.K. slepkavību vainīgajiem **nebija**, tāds nodoms radās tikai tajā brīdī, kad cietusī atteicās alkoholu izsniegt. Vainīgo personu darbības atbilst slepkavībai, kas saistīta ar laupīšanu personu grupā, tādējādi nodarījums būtu kvalificējams saskaņā ar KL 117.panta 6. un 10.punktu, nevis saskaņā ar KL 117.panta 9. un 10.punktu. Lai kvalificētu A.A. un K.A. darbības kā slepkavību, kas izdarīta mantkārīgā nolūkā, vainīgajiem jau sākotnēji vajadzēja vienoties, ka, lai iegūtu alkoholu, viņi cietušo vispirms noslepkavos un tad prettiesiski iegūs alkoholu, taču šajā lietā nodoms par slepkavību viņiem radās brīdī, kad cietusī atteicās to dot. Līdz ar to uzskatu, ka tiesa šajā gadījumā bija nepareizi kvalificējusi A.A. un K.A. nodarījumu.

Veicot salīdzinājumu ar ārvalstu krimināllikumiem, var konstatēt, ka slepkavību pastiprinošais apstāklis – mantkārīgs nolūks, tajos tiek reglamentēts dažādi. Tā Ukrainas KK

¹ Бородин С. В. Преступления против жизни. Санкт-Петербург: Юридический центр Пресс, 2003. С.170.

² Mežulis D. Personas krimināltiesiskā aizsardzība. Slepkavība, izvarošana, draudi un citi noziegumi pret personu. Rīga: Apgāds Zvaigzne ABC, 2001. 70.lpp.

³ Vidzemes apgabaltiesas krimināllieta 2006.gada 6.jūnija Nr.K0531/06-13. – 2006.gada 6.jūnijs.

115.panta otrās daļas 6.punktā kā kvalificējoša pazīme norādīta slepkavība, kas izdarīta mantkārīgā nolūkā, bet 11.punktā – slepkavība, kas izdarīta pēc pasūtījuma. Identiskas slepkavību kvalificējošas pazīmes ir paredzētas arī Moldovas Republikas kriminālkodeksa¹ 145.panta otrās daļas b) punktā un trešās daļas m) punktā. Arī Gruzijas kriminālkodeksa² 109.panta i) punktā ir paredzēta atbildība par slepkavību ar nodomu pastiprinošos apstākļos, ietverot kā kvalificējošās pazīmes mantkārīgo nolūku un slepkavību pēc vienošanās.

Savukārt Bulgārijas KK 116.panta 7.punktā kā kvalificējoša pazīme ir norādīta tikai mantkārīgā nolūkā izdarīta slepkavība. Arī Lietuvas KK 129.panta otrās daļas 9.punktā kā slepkavība pastiprinošos apstākļos ir paredzēta slepkavība aiz mantkārīgām tieksmēm.³

Vācijas KK 211.paragrāfā Vācijas likumdevējs norāda, ka ļaunprātīgs slepkava ir tas, kurš, kaislību vadīts, nogalina cilvēku aiz mantkārības vai citām zemiskām tieksmēm, un, ka šāda slepkavība ir atzīstama par “smagu slepkavību”, tas ir, kvalificētu slepkavību.⁴

Par “smagu slepkavību” Šveices KK 112.pantā likumdevējs atzinis tādu slepkavību, kas izdarīta, ja persona rīkojusies sevišķi bezkaunīgi, proti, viņas noziedzīgā nodarījuma izdarīšanas motīvi, noziedzīgā nodarījuma mērķis vai izdarīšanas veids ir sevišķi nosodāmi.⁵

Raksturojot Šveices likumdevēja pausto viedokli par nodarījuma izdarīšanas motīviem, mērķi un izdarīšanas veidu, secināms, ka arī mantkārīgā nolūkā izdarītas slepkavības vai slepkavības, kas saistīta ar laupīšanu, kā kvalificējošie apstākļi ietverami Šveices kriminālkodeksa 112.panta kontekstā. Tādējādi Šveices likumdevējs norādījis visai plašu šīs tiesību normas tulkojumu un atstājis tās interpretāciju likuma piemērotājiem. Līdz ar to slepkavību, kas izdarīta mantkārīgā nolūkā, Šveices kriminālkodeksā var tikai prezumēt, jo Šveices likumdevējs, norādot uz nodarījuma izdarīšanas motīvu, mērķi vai veidu, ietvēris ļoti plašu slepkavību pastiprinošo apstākļu uzskaitījumu. Līdzīgs regulējums, kas tika aplūkots šā darba pirmajā nodaļā, bija arī 1933.gada Sodu likumā. Manuprāt šāda likuma redakcija nav atbalstāma, jo krimināllikumā nevajadzētu būt tiesību normām, kuras ir plaši tulkojamas un var radīt problēmas praksē to piemērošanā, kā arī līdz ar to katrs tiesību normu piemērotājs var izvērst savu tulkojumu.

Savukārt Teksasas štata kriminālkodeksa¹ 19.03.pantā tiek paredzēta atbildība par smagu slepkavību, kura izdarīta ar tiešu nodomu laupīšanas laikā vai par atlīdzinājumu vai

¹ Уголовный кодекс Республики Молдова. Санкт-Петербург: Юридический Центр Пресс, 2003.

² Уголовный кодекс Грузии. Санкт-Петербург: Юридический Центр Пресс, 2002.

³ Krastiņš U., Liholaja V. Salīdzināmās krimināltiesības. Igaunija, Latvija, Lietuva. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2004. 122.lpp.

⁴ Krastiņš U., Liholaja V. Salīdzināmās krimināltiesības. Latvija, Austrija, Šveice, Vācija. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2006. 127.lpp.

⁵ Krastiņš U., Liholaja V. Salīdzināmās krimināltiesības. Latvija, Austrija, Šveice, Vācija. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2006. 127.lpp.

apsolītu atlīdzinājumu, vai izmantojot citu personu ar mērķi izdarīt smagu slepkavību par atlīdzinājumu vai apsolītu atlīdzinājumu. Atbilstoši KL 117.panta 9.punktam šāds nodarījums kvalificējams kā slepkavība mantkārīgā nolūkā.

Veicot salīdzinājumu ar ārvalstu krimināllikumiem, var secināt, ka ir valstis, kur likumdevējs strikti norādījis tikai uz mantkārīgā nolūkā izdarītu slepkavību. Savukārt attiecībā uz slepkavības saistību ar laupīšanu kā kvalificējošu pazīmi likumdevējs, atsevišķi to neizdalot, iespējams, ka ietvēris slepkavības mantkārīgā nolūkā sastāvā, jo arī slepkavība, kas saistīta ar laupīšanu, tiek izdarīta mantkārīgā nolūkā.

Ukrainas KK, Moldovas Republikas kriminālkodeksā un Gruzijas kriminālkodeksā ir atsevišķi izdalīta tāda kvalificējošā pazīme kā slepkavība pēc pasūtījuma vai pēc vienošanās, atšķirībā no mūsu valsts KL, kur šāds slepkavību pastiprinošs apstāklis atsevišķi nav izdalīts, bet tiek ietverts slepkavības mantkārīgā nolūkā sastāvā. Manuprāt, slepkavību pēc pasūtījuma kā slepkavību pastiprinošu apstākli atsevišķi nav nepieciešams izdalīt, jo arī slepkavība pēc pasūtījuma tiek izdarīta mantkārīgā nolūkā.

¹ Уголовный кодекс штата Техас. Санкт-петербург: Юридический центр Пресс, 2006.

4. AIZ MANTKĀRĪBAS IZDARĪTU SLEPKAVĪBU KVALIFIKĀCIJAS PROBLĒMAS

4.1. Aiz mantkārības izdarītu slepkavību norobežošanas kritēriji

Pēc nozīmes slepkavība, kas saistīta ar laupīšanu daļēji atbilst mantkārīgā nolūkā izdarītai slepkavībai.¹ Gan KL 117.panta 6.punktā, gan 9.punktā paredzētie slepkavības gadījumi ir materiāli nozieguma sastāvi un abi noziegumi tiek izdarīti aiz mantkārības ar nolūku iedzīvoties.² Tā kā šiem abiem slepkavības veidiem ir vairākas kopīgas iezīmes, nepieciešams apzināt to norobežošanas kritērijus, it īpaši gadījumos, kad iekārotais mantiskais labums tiek iegūts īsā laika sprīdī pēc slepkavības izdarīšanas.³

Slepkavība, kas izdarīta ar mantkārīgu nolūku, norobežojama no slepkavības, kas saistīta ar laupīšanu, pēc noziedzīgā nodarījuma sastāva objektīvās un subjektīvās puses pazīmēm, par galvenajiem norobežošanas kritērijiem uzskatot nodarījuma izdarīšanas veidu, motīvu un mērķi.⁴

Pirmkārt, *slepkavība, kas saistīta ar laupīšanu*, vienmēr ir aktīva rīcība, kurai ir raksturīgs uzbrukums, lai iegūtu laupīšanas priekšmetu. Vainīgā sākotnējais nodoms ir vērst uz svešas kustamas mantas nolaupīšanu, bet vardarbība, kas tiek pielietota pret cietušo, ir līdzeklis šā mērķa īstenošanai – mantas paņemšanai vai paturēšanai. Tāpēc par slepkavību, kas saistīta ar laupīšanu var runāt tad, ja cietušo laupīšanas laikā noslepkavo, lai pārvarētu viņa pretošanos un paturētu nolaupīto, vai arī slēptu izdarīto laupīšanu. Savukārt, izdarot *slepkavību mantkārīgā nolūkā*, kas var izpausties arī citāda veida darbībās un pat bezdarbībā, vainīgais primāri savu apdraudējumu vērs pret cietušā dzīvību, bet tad, kad tā ir atņemta, veic pasākumus savu mantkārīgo tieksmju apmierināšanai.⁵

Norobežojot šos slepkavības veidus, profesors U.Krastiņš liek uzsvāru uz nodarījuma izdarīšanas veidu, tas ir, ja mantas iegūšana realizēta laupīšanas ceļā, lietojot vardarbību un

¹ Mežulis D. Personas krimināltiesiskā aizsardzība. Slepkavība, izvarošana, draudi un citi noziegumi pret personu. Rīga: Apgāds Zvaigzne ABC, 2001. 65.lpp.

² Krastiņš U. Krimināltiesību teorijas un prakses problēmas. *Jurista Vārds*, 2003. 23.septembris, nr.34(292), 4.-5.lpp.

³ Liholaja V. Noziedzīgu nodarījumu kvalifikācija. Likums. Teorija. Prakse. Otrais papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2007. 218.lpp.

⁴ Liholaja V. Atsevišķu noziedzīgu nodarījumu pret personu un īpašumu kvalifikācijas problēmas. *Administratīvā un kriminālā justīcija*, 1999, Nr.1., 22.-23.lpp.

⁵ Liholaja V. Noziedzīgu nodarījumu kvalifikācija: Likums. Teorija. Prakse. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2003. 195.-196.lpp.

tās rezultātā cietušais ticis noslepkavots, tāda slepkavība ir saistīta ar laupīšanu, kas izriet no KL 176.panta laupīšanas sastāva.¹

Arī Krievijas krimināltiesību literatūrā tiek pausts līdzīgs viedoklis. N.Koržanskis secina, ka slepkavība, kas izdarīta laupīšanas uzbrukuma ceļā ar mērķi iegūt cietušā mantu pēc nodarījuma, kvalificējama kā slepkavība, kas saistīta ar laupīšanu, bet slepkavība, kas izdarīta bez laupīšanas uzbrukuma, ir kvalificējama kā slepkavība mantkārīgā nolūkā.² Arī A.Popovs atzīmē, ka izdarot slepkavību, kas izdarīta mantkārīgā nolūkā, vainīgajam nav mērķa nolaupīt svešu mantu vardarbības ceļā, kas ir bīstama cietušā dzīvībai vai veselībai, kas, savukārt, tieši pretēji, raksturīgs slepkavībai, kas saistīta ar laupīšanu.³

Profesore V.Liholaja norāda, ka izdarot slepkavību, kas saistīta ar laupīšanu, vainīgā sākotnējais nodoms ir vērsts uz svešas kustamas mantas nolaupīšanu, bet pielietotā vardarbība ir šā mērķa īstenošanas līdzeklis. Savukārt slepkavība mantkārīgā nolūkā jau no paša sākuma vērsta uz personas tīšu nonāvēšanu, lai iegūtu jebkura veida materiālus labumus vai lai izvairītos no materiālām saistībām.⁴

Arī Krievijas krimināltiesību literatūrā B.Volkovs norāda, ka galvenā norobežošanas atšķirība ir tajā, ka slepkavība, kas saistīta ar laupīšanu, tiek izdarīta kā līdzeklis, kurš ved pie vēlamā mērķa nolaupīt mantu, kaut gan tās realizēšana nav iedomājama bez doto seku iestāšanās, savukārt slepkavības mantkārīgā nolūkā gadījumā cietušā dzīvības atņemšana ir kā dzīvības atņemšanas tiešs mērķis, kura nav iespējama bez šīm sekām,⁵ proti, šādā gadījumā slepkavība tiek izdarīta kā vienīgais veids kā iegūt mantu.⁶

M.Šargorodskis norāda, ka atšķirību nepieciešams saskatīt mantas pārejas veidā. Izdarot slepkavību, kas saistīta ar laupīšanu, cietušā nāve mantas pārejai nav obligāta, savukārt slepkavības mantkārīgā nolūkā gadījumā cietušā nāve ir mantas pārejai nepieciešamais elements.⁷

Salīdzinot ar 1845.gada Nolikumu, kurā arī bija atsevišķi izdalīta slepkavība, kas savienota ar laupīšanu, jāatzīmē, ka komentējot šo nolikumu I.Foinickis norādīja, ka mantkārīgas slepkavības norobežošanas pazīme ir vainīgā gribā, kura paredz iepriekšēju

¹ Krastiņš U. Krimināltiesību teorijas un prakses problēmas. *Jurista Vārds*, 2003. 23.septembris, nr.34(292), 5.lpp.

² Коржанский Н.И. Квалификация следователем преступлений против личности и собственности. Волгоград: [б.и.], 1984. С.9.

³ Попов А.Н. Убийства при отягчающих обстоятельствах. Санкт-Петербург: Юридический центр Пресс, 2003. С.793.

⁴ Liholaja V. Par slepkavības kvalifikācijas vienveidību. *Likums un Tiesības*. 3.sēj., 2001.maijs, nr.5(21), 155.lpp.

⁵ Волков Б. С. Мотив и квалификация преступления. Казань, 1968. С. 98.

⁶ Нафиев С.Х. Корыстное убийство: понятие, виды, квалификация (уголовно-правовые и криминологические аспекты). Казань: [б.и.], 1999. С.54.

⁷ Шаргородский М. Д. Ответственность за преступления против личности. Ленинград: [б.и.], 1953. С.18-20.

nodomu dzīvības atņemšanai kā līdzekli vainīgā iecerētā mērķa sasniegšanai. Ja, turpretī, nodoms nogalināt radies pašā svešas mantas nolaupīšanas brīdī, lai novērstu radušos šķēršļus iegūt cietušā mantu, tad ir jāpiemēro noteikumi par slepkavību, kas savienota ar laupīšanu.¹ Autoresprāt, šāds viedoklis ir atbalstāms un tas ir arī atzīstams par pašu galveno, bet ne vienīgo analizējamo nodarījumu norobežošanas kritēriju.

Otrkārt, *slepkavības, kas saistīta ar laupīšanu*, rezultātā var iegūt tikai svešu kustamu mantu un tādējādi uzreiz gūt mantisku labumu. Savukārt, *slepkavības mantkārīgā nolūkā* mērķis var būt jebkādu materiālu labumu iegūšana vai atbrīvošanās no materiāliem izdevumiem, kas var tikt sasniegts arī vēlākā laika posmā.²

Profesors U.Krastiņš uzskata, ka izdarot ar laupīšanu saistītu slepkavību, noteicošais ir tas, ka pirms vardarbības sākšanas vai tās laikā vainīgā iepriekšējs nolūks ir bijis tūlīt iegūt laupīšanas priekšmetu, norādot, ka šādā gadījumā nav nozīmes, vai manta, kas atradusies cietušā īpašumā vai valdījumā, ir iegūta šīs vardarbības lietošanas laikā vai tā paņemta pēc tam, kad vardarbības rezultātā cietušajam tīši atņemta dzīvība.³

M.Šargorodskis atzīmē, ka izdarot slepkavību, kas saistīta ar laupīšanu, mantas valdījums pāriet slepkavības izdarīšanas laikā un savienojas ar to laikā un vietā. Bet slepkavības mantkārīgā nolūkā gadījumā mantas pāreja notiek vēlāk, esot cēloniskā sakarā ar cietušā nāvi. Savukārt, A.Naumovs norāda, ka ir iespējami gadījumi, kad arī izdarot slepkavību mantkārīgā nolūkā, manta pāriet pie vainīgā nodarījuma izdarīšanas brīdī.⁴

M.Anijancs izdarījis secinājumu, ka nošķiršanu nepieciešams veikt, vadoties no apstākļu kopuma, kas attiecas uz nodarījuma objektīvo pusi un laupīšanas objektu, izdalot vairākas pazīmes, kas raksturo tikai slepkavību mantkārīgā nolūkā: 1)uzbrukuma trūkums; 2)slepkavības izdarīšana ar mērķi iegūt: a)cietušā nekustamo īpašumu, b)cietušā mantu ne nozieguma izdarīšanas brīdī, bet turpmāk, c)tiesības uz mantu vai mantiskus labumus vai priekšrocības.⁵ Tātad slepkavība, kas saistīta ar laupīšanu, atšķirībā no mantkārīgā nolūkā izdarītas slepkavības, vienmēr virzīta uz kustamas mantas iegūšanu.

¹ Фойницкий И. Я. Курсь Уголовного права. Часть Особенная. Посягательства личные и имущественные. Пятое издание. Санкт-Петербург: Типография М.М. Стасюлевича, 1907. С.42.

² Liholaja V. Noziedzīgu nodarījumu kvalifikācija. Likums. Teorija. Prakse. Otrais papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2007. 219.lpp.

³ Krastiņš U. Krimināltiesību teorijas un prakses problēmas. *Jurista Vārds*, 2003. 23.septembris, nr.34(292), 5.lpp.

⁴ Наумов А.В. Мотивы убийств. Учебное пособие. Вологод: [б.и.], 1969. С.29.

⁵ Попов А.Н. Убийства при отягчающих обстоятельствах. Санкт-Петербург: Юридический центр Пресс, 2003. С.788.

Treškārt, no subjektīvās puses *slepkavību, kas saistīta ar laupīšanu*, var izdarīt gan ar tiešu, gan ar netiešu nodomu, bet *slepkavību mantkārīgā nolūkā* – tikai ar tiešu iepriekš radušos nodomu.¹

Krievijas krimināltiesību teorētiķu vidū tiek diskutēts par to, ar kādu nodomu (tiešu vai netiešu) var izdarīt slepkavības aiz mantkārības.

S. Nafijs apgalvo, ka slepkavība mantkārīgā nolūkā var tikt izdarīta tikai ar tiešu nodomu, jo vainīgais slepkavību uztver kā vienīgo veidu, lai sasniegtu mantkārīgo mērķi. Tieša nodoma gribas moments šajā gadījumā raksturojas ar vainīgā vēlmi, lai iestātos cietušā nāve mantkārīgā mērķa sasniegšanai.² Savukārt, A.Naumovs uzskata, ka slepkavību mantkārīgā nolūkā var izdarīt ar tiešu nodomu, bet uz visiem gadījumiem to attiecināt nevar.³

S.Borodins norāda, ka izdarot slepkavību mantkārīgā nolūkā, subjekts darbojas ar tiešu nodomu, taču sastopamas arī citas situācijas, kad slepkavība mantkārīgā nolūkā tiek izdarīta ar netiešu nodomu, piemēram, vainīgajam izģērbjot piedzērušos cietušo un atstājot to lielā salā nosalt, nevēloties cietušā nāvi, taču apzinoties, ka tā var iestāties, un attiecoties pret to vienaldzīgi.⁴ Manuprāt, gadījums, kad vainīgais vispirms nolaupa materiālos labumus un pēc tam ar nodomu atstāj piedzērušos cietušo salā nosalt, vairāk būtu attiecināms uz slepkavību, kas saistīta ar laupīšanu, jo slepkavībai mantkārīgā nolūkā sākotnējais mērķis ir cietušā nonāvēšana, ko raksturo tikai tiešs nodoms.

Arī T.Kondrašova ir izdarījusi secinājumu, ka slepkavība mantkārīgā nolūkā tiek izdarīta ar tiešu nodomu, bet retos gadījumos iespējams arī netiešs nodoms, kā piemēru minot, ilgstošu kreditora sišanu ar mērķi piespiest viņu atteikties no parāda piedziņas, vainīgajam paredzot tikai cietušā nāves iestāšanās iespēju un vienaldzīgi pret to attiecoties.⁵

Savukārt, A.Popovs secina, ka slepkavība mantkārīgā nolūkā var tikt izdarīta arī ar netiešu nodomu, kā piemēru minot slima sirmgalvja mocīšanu, lai viņš parakstītu testamentu, kā rezultātā iestājas cietušā nāve, vainīgajam vienaldzīgi attiecoties pret to.⁶ Autoresprāt, arī šajos gadījumos nevar runāt par slepkavību mantkārīgā nolūkā saskaņā ar KL 117.panta 9.punktu, jo cietušā nonāvēšanai ir nepieciešams iepriekšējs nodoms.

¹ Krastiņš U., Liholaja V., Niedre A. Krimināllikuma zinātniski praktiskais komentārs. 2. Sevišķā daļa. Rīga: AFS, 2007. 201.lpp.

² Нафиев С. Х. Корыстное убийство: понятие, виды, квалификация (уголовно-правовые и криминологические аспекты). Казань: Татарское газетно-журнальное издательство, 1999. С.54.

³ Наумов А. В. Мотивы убийств. Учебное пособие. Волград: [б.и.], 1969. С.48-49.

⁴ Бородин С.В. Квалификация преступлений против жизни. Москва: Юридическая литература, 1977. С.86.

⁵ Кондрашова Т. В. Проблемы уголовной ответственности за преступления против жизни. Здоровья, половой свободы и половой неприкосновенности. Екатеринбург:[б.и.], 2000. С.103-104.

⁶ Попов А.Н. Убийства при отягчающих обстоятельствах. Санкт-Петербург: Юридический центр Пресс, 2003. С.719.

L.Andrejeva uzskata, ka slepkavība mantkārīgā nolūkā var tikt izdarīta tikai ar tiešu nodomu, jo vainīgais slepkavības rezultātā tiecas iegūt materiālas vērtības vai viņam ir mērķis izvairīties no materiālām saistībām nākotnē. Tomēr viņa pieļauj, ka, ja nodarījuma mērķis ir nekavējoties iegūt cietušā mantu, tad attiecībā uz nāvi var būt kā tiešs, tā arī netiešs nodoms, jo nāve šajā gadījumā nav nepieciešams nosacījums, lai sasniegtu mērķi.¹ Uz tādu pašu nodoma veidu norāda arī S.Borodins, proti, slepkavība saistīta ar laupīšanu var tikt izdarīta ne tikai ar tiešu, bet arī ar netiešu nodomu, kad vainīgais, iegūstot cietušā mantu, nogalina to un vienaldzīgi attiecas pret šo rezultātu.²

Skaidrojot KL 117.panta 6. un 9.punktā paredzētās slepkavības norobežošanas kritērijus, U.Krastiņš norāda, ka pats galvenais analizējamo nodarījumu kritērijs ir tas, ka slepkavības mantkārīgā nolūkā gadījumā materiālie labumi nav iegūti laupīšanas ceļā, tas ir, lietojot vardarbību vai vardarbības piedraudējumu, kā arī tas, ka slepkavībai mantkārīgā nolūkā nav raksturīga mantas tūlītēja iegūšana no cietušā.³

Autoresprāt, nevarētu prezumēt to kā galveno analizējamo slepkavības veidu nošķiršanas kritēriju, jo pirmkārt, pētot un analizējot tiesu praksi, jāsecina, ka arī KL 117.panta 9.punkta izpratnē mantkārīgā nolūka īstenošana var notikt tūlīt pēc slepkavības izdarīšanas. Šāds secinājums tiek izdarīts arī no jau iepriekš analizētā Latgales apgabaltiesas Krimināllietu tiesas kolēģijas 2006.gada 8.jūnija sprieduma, saskaņā ar kuru S.M. izdarīja O.M. slepkavību mantkārīgā nolūkā, iegūstot svešu kustamu mantu tūlīt pēc cietušā nonāvēšanas. Būtiskākais ir nevis tas, kad vainīgais vēlējies gūt materiālu labumu – tūlīt vai pēc kāda laika, bet gan viņa nodoma ievirze – atņemt cietušajam dzīvību, lai šo materiālo labumu varētu iegūt.

Otrkārt, arī slepkavības mantkārīgā nolūkā gadījumā pret cietušo var tikt pielietota vardarbība, lai tādā veidā atvieglotu mantkārīgā mērķa īstenošanu, kā tas arī izriet no tiesu nolēmumiem. Piemēram, ar Latgales apgabaltiesas 2006.gada 23.novembra spriedumu⁴ notiesāts S.G. par slepkavību, kas kvalificēta saskaņā ar KL 117.panta 9.punktu. Konstatēts, ka S.G., lai veiktu O.R. tīšu nonāvēšanu mantkārīgā nolūkā, ar mērķi izvairīties no parāda, kas aprēķināms naudas apmērā, un parāda procentu samaksas cietušajai, kā arī ar mērķi slēpt šā parāda esamību, atgūstot no O.R. attiecīgās parādzīmes, līdzī paņemot slepkavībai nepieciešamos rīkus – pašizgatavotu stieples cilpu un nazi, aizgāja pie O.R. uz mājām, un

¹ Андреева Л. А. Квалификация убийств, совершенных при отягчающих обстоятельствах. Учебное пособие. Санкт-Петербург: Санкт-Петербургский Юридический институт Генеральной прокуратуры РФ, 1998. С.26.-27.

² Бородин С. В. Преступления против жизни. Санкт-Петербург: Юридический центр Пресс, 2003. С.171.

³ Turpat.

⁴ Latgales apgabaltiesas krimināllietā Nr.K03-50/06. - 2006.gada 23.novembris.

uzbruka viņai. Uzbrukuma laikā S.G. nodarīja cietušajai ne mazāk kā desmit sitienus ar dūrēm pa galvu un pa rokām, žņaudzot to, kā arī ar līdzi atnesto naža asmeni ne mazāk kā divdesmit astoņas reizes ar ievērojamu spēku sadūra cietušo. Pēc tam S.G. pārmeklēja cietušās dzīvokli, atrada un paņēma vienu no savām parādzīmēm. Šādus lietas apstākļus ir konstatējusi pirmās instances tiesa. Arī Latvijas Republikas Augstākās tiesas Krimināllietu tiesu palāta ar 2007.gada 21.augusta lēmumu¹ atstājusi spēkā pirmās instances tiesas spriedumu.

Savukārt, analizējot šā nodarījuma subjektīvo pusi, uzskatu, ka nav izslēdzams, ka S.G. slepkavības mērķis varēja būt nevis izvairīties no parāda un parāda procentu samaksas, bet gan atlikt parāda nomaksu uz vēlāku laiku, jo izpētot S.G. krimināllietas materiālus, bija redzams, ka S.G. jau pirmstiesas procesā sniedza konsekventas liecības par slepkavības mērķi. S.G. liecināja, ka viņam nebija sākotnējā nodoma O.R. noslepkavot, lūdzis O.R. atlikt parāda nomaksu, taču O.R. pieprasījusi visu parādu atdot mēneša laikā, tad viņš arī vērsis savu uzbrukumu pret O.R. ar mērķi atlikt parāda samaksu. Par to liecina arī S.G. vēlākās darbības, tas ir, viņš labprātīgi cietušās O.R. meitai atdeva parādu un samaksāja parāda procentus. Kaut gan šādā gadījumā S.G. nodarījuma kvalifikācija nemainās, proti saskaņā ar KL 117.panta 9.punktu, tomēr tas apstiprina iepriekšējā nodaļā apskatīto A.Popova² izteikto viedokli, ka slepkavība kvalificējama kā izdarīta mantkārīgā nolūkā arī tad, ja vainīgais ir vēlējies nevis atbrīvoties no materiāliem izdevumiem, bet tikai atlikt tos uz vēlāku laiku, jo vainīgais tāpat ir darbojies mantkārīgu tieksmju vadīts.

Analizējamo aiz mantkārības izdarītu slepkavību norobežošanas kritērijus, jānorāda ir uz kādu krimināllietu, kurā pirmstiesas izmeklēšanā V.V. un V.N. noziedzīgās darbības tika kvalificētas saskaņā ar KL 117.panta 6., 8., 9., 10. un 12.punktu, kā arī KL 176.panta ceturto daļu, savukārt ar Rīgas apgabaltiesas Krimināllietu tiesas kolēģijas spriedumu³ vainīgajiem inkriminēts KL 117.panta 6., 8., 10. un 12.punkts.

V.V. un V.N. aiz mantkārīgām tieksmēm, nolūkā nolaupīt nepilngadīgā I.B. vecākiem piederošo naudu lielā apmērā, kura atradās cietušā dzīvoklī, kopīgi vienojās uzbrukt cietušajam ar mērķi viņu noslepkavot, kā arī nepieļaut I.B. aizkavēt nolaupīšanu no dzīvokļa un nepieļaut nodarījumu atklāt. Sagatavojoties noziedzīgā nodoma īstenošanai, V.V. un V.N. izstrādāja plānu, kā ievilināt I.B. mežā, lai tur viņu noslepkavotu un iegūtu savā rīcībā dzīvokļa atslēgas, kā arī sameklēja un nēsāja līdzi slepkavības rīkus – nazi un gaļas āmuru.

¹ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Krimināllietu tiesu palātas lieta Nr.PAK- 254. - 2007.gada 21.augusts.

² Попов А.Н. Убийства при отягчающих обстоятельствах. Санкт-Петербург: Юридический центр Пресс, 2003. С.739.

³ Rīgas apgabaltiesas krimināllieta Nr.K04-1028/02-2. – 2002.gada 24.decembris.

Īstenojot iepriekš kopīgi izplānoto noziedzīgo nodomu, V.V. un V.N. ievilināja cietušo mežā un slepkavības nolūkā uzbruka I.B. un tīši iedūra viņam ar nazi trīs reizes mugurā. Kad cietušais šo dūrienu rezultātā nokrita zemē, V.V. un V.N., pārvarot cietušā pretošanos, ne mazāk kā piecpadsmit reizes tīši iesita uz zemes guļošajam I.B. pa galvu ar gaļas āmuru, un ne mazāk kā piecas reizes iespēra pa galvu ar kājām, nodarot cietušajam smagus, dzīvībai bīstamus miesas bojājumus, kā rezultātā notikuma vietā iestājās I.B. nāve. Turpinot savas noziedzīgās darbības, V.V. un V.N., grupā pēc iepriekšējas vienošanās, realizējot kopīgo noziedzīgo nodomu, kas vērsts uz svešas mantas iegūšanu lielā apmērā, izmantojot noslepkavotā I.B. dzīvokļa atslēgas, iekļuva cietušā dzīvoklī un nolaupīja I.B. vecākiem piederošo naudu un mantas lielā apmērā.

Apgabaltiesa ar savu spriedumu no V.V. un V.N. apsūdzības izslēdza 176.panta ceturto daļu, pamatojoties uz Latvijas Republikas Augstākās tiesas Plēnuma 2001.gada 14.decembra lēmuma Nr.3. "Likuma piemērošana krimināllietās par svešas mantas nolaupīšanu" 3.13.punktā doto izskaidrojumu, norādot, ka saskaņā ar šā kvalificējošā apstākļa jēgu par slepkavību, kas izdarīta mantkārīgā nolūkā, atzīstama slepkavība, kuras mērķis ir nelikumīgi iegūt materiālus labumus – tiesības uz mantu, tiesības uz apdzīvojamo platību un tamlīdzīgi. Ar to arī aprobežojas apelācijas instances tiesas argumentācija par KL 117.panta 9.punkta izpratni. Attiecībā par šo apstākli apgabaltiesa ir devusi nepietiekamu un nepilnīgi pamatotu argumentāciju, jo slepkavība uzskatāma par izdarītu mantkārīgā nolūkā, ja vainīgajam ir bijis nodoms iegūt jebkura veida materiālos labumus sev vai citām personām, tai skaitā, naudu, mantas un tamlīdzīgi. Tādējādi, šajā gadījumā var rasties jautājums par slepkavības, kas izdarīta mantkārīgā nolūkā, pazīmju esamību.

Lai inkriminētu šo slepkavības veidu, ir nepieciešams, lai persona izdarītu tajā ietvertos abus noziegumus – gan laupīšanu, gan slepkavību. Pēc I.B. noslepkavošanas V.V. un V.N. paņēma no cietušā kabatas dzīvokļa atslēgas bez vērtības un pēc tam nolaupīja I.B. vecākiem piederošo mantu lielā apmērā. Kā norāda profesore V.Liholaja¹ šajā gadījumā KL 117.panta 6.punkts ir inkriminēts nepamatoti, jo, ja nav notikusi laupīšana, nevar būt arī ar laupīšanu saistītas slepkavības. Piekrītu šādai argumentācijai, jo V.V. un V.N. darbībās saskatāmas KL 117.panta 9.punktā paredzētās slepkavības pazīmes. Jau sākotnēji vainīgajiem bija vienots mantkārīgs nodoms nolaupīt naudu lielā apmērā, un, lai apmierinātu savas mantkārīgās tieksmes, V.V. un V.N. vispirms apdraudējumu vērsa pret cietušā dzīvību, un, kad prettiesisko darbību rezultātā cietušajam tika dzīvība atņemta, tad vainīgie īstenoja savas

¹ Liholaja V. Noziedzīgu nodarījumu kvalifikācija. Likums. Teorija. Prakse. Papildinātais izdevums. Rīga:Tiesu namu aģentūra, 2007, 222.-223.lpp.

darbības, lai apmierinātu savas mantkārīgās tieksmes, nolaupot naudu un mantas. Kā izriet no vainīgo personu liecībām, tad vainīgie paši atzīst, ka slepkavību izdarījuši naudas dēļ. Vainīgo personu mērķis, motivācija un prettiesiskās saskaņotās darbības, šo darbību raksturs liecina par šāda nozieguma izdarīšanu ar tiešu nodomu, kas raksturīgs arī KL 117.panta 9.punktā paredzētajai slepkavībai.

Slepkavība, kas saistīta ar laupīšanu ir jānorobežo no slepkavības ar mērķi slēpt laupīšanu. Atbilstoši normu konkurences noteikumiem¹ slepkavības gadījumā noziedzīgs nodarījums vienlaikus nevar tikt izdarīts KL 117.panta 6. un 8.punktā paredzētajos pastiprinošajos apstākļos, jo ir jāizvēlas viena, kura vispilnīgāk atbilst radītajam kaitējumam, jo izdarīts tikai viens noziedzīgs nodarījums.

Šai sakarā ir jānorāda uz Latgales apgabaltiesas 2006.gada 28.decembra spriedumu², kur ar pirmās instances spriedumu A.R. un D.U. tika atzīti par vainīgiem pēc KL 117.panta 6. un 10.punkta, bet V.T. tika atzīts par vainīgu noziedzīgu nodarījumu izdarīšanā, kas paredzēti KL 313.panta otrajā daļā, 20.panta ceturtajā daļā un 117.panta 6. un 10. punktos, savukārt apelācijas instance ar 2007.gada 25.septembra spriedumu³ Latgales apgabaltiesas 2006.gada 28.decembra spriedumu atcēla, attiecīgi apsūdzēto darbības pārkvalificējot A.R. un D.U. saskaņā ar 176.panta otro daļu un 117.panta 10.punktu, savukārt V.T. apsūdzībā pēc KL 20.panta ceturtais daļas un 117.panta 6.punkta un 10.punkta nolēma atzīt par nevainīgu un attaisnot, bet atzīt par vainīgu saskaņā ar KL 313.panta otro daļu.

Apelācijas instance norādīja, ka pirmās instances tiesa izdarījusi pamatotus secinājumus par apsūdzēto A.R. un D.U. vainīgumu laupīšanas uzbrukumā J.D. un viņa slepkavībā, taču, kvalificējot šīs darbības pēc KL 117.panta 6.punkta kā slepkavību, kas saistīta ar laupīšanu, devusi tām nepareizu juridisku novērtējumu. Jau no paša tiesas spriedumā sniegtā pierādītā noziedzīgā nodarījuma apraksta izriet, ka naktī uz 2005.gada 12.janvāri A.R. un D.U., pielietojot vardarbību, nolaupīja J.D. mantas un viņa automašīnu, bet pēc tam ar nolaupīto automašīnu aizbrauca pie V.T., kurš, nolūkā slēpt līdzapsūdzēto noziedzīgās darbības, piedāvāja D.U. un A.R. nogalināt J.D., kam D.U. un A.R. piekrita. Tādejādi pati tiesa ir atzinusi, ka apsūdzētie A.R. un D.U. no sākuma nolaupīja J.D. mantu, bet pēc tam – pēc vairākām stundām pēc V.T. ierosinājuma, bailēs no atmakošanas, nonāvēja J.D. Vēl jo vairāk pirmās instances tiesa pati sprieduma motīvu daļā, analizējot V.T. apsūdzību, tieši norādījusi, ka uz brīdi, kad apsūdzētie A.R. un D.U. ieradās pie V.T., laupīšana jau bija pabeigta.

¹ Krastiņš U. Noziedzīgs nodarījums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2000, 206.lpp.

² Latgales apgabaltiesas spriedums krimināllietā Nr.K03-24/06 – 2006. 28.decembris.

³ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Krimināllietu tiesu palātas lieta Nr.PAK – 289 - 2007. 25.septembris.

Pastāvot šādiem apstākļiem, nav pamata kvalificēt apsūdzēto D.U. un A.R. darbības pēc KL 117.panta 6.punkta kā slepkavību, kas saistīta ar laupīšanu. Šāda kvalifikācija būtu iespējama tad, ja cietušais tiktu nonāvēts, lietojot vardarbību ar mērķi nepieļaut viņa pretošanos, vai lai pārvarētu cietušā pretošanos mantas nolaupīšanas laikā. Taču, ja cietušais tiek tīši nonāvēts jau pēc tam, kad laupīšana faktiski ir izdarīta, kā tas konstatēts šajā gadījumā, jo vainīgie jau bija ieguvuši J.D. mantu un rīkojās ar to pēc saviem ieskatiem, apsūdzēto darbības būtu kvalificējamās pēc KL 117.panta 8.punkta kā slepkavība, kas izdarīta nolūkā slēpt citu noziedzīgu nodarījumu – iepriekš izdarīto laupīšanu, jo vainīgajiem cietušā nāve bija nepieciešama nevis lai izdarītu laupīšanu, bet lai cietušais nevarētu vēlāk atmaskot viņus kā laupīšanu izdarījušās personas. Tāpēc A.R. un D.U. darbības ir kvalificējamās saskaņā ar KL 176.panta otro daļu un 117.panta 8. un 10.punktu.

Salīdzinājumā ar ārvalstīm, jāatzīmē, ka Krievijas krimināltiesību literatūrā tiek atzīts, ja slepkavība izdarīta ar tiešu nodomu uzreiz pēc mantas iegūšanas, lai paturētu mantu un vienlaicīgi slēptu laupīšanu, tad veidojas slepkavības, kas saistīta ar laupīšanu, un slepkavības nolūkā slēpt nodarījumu kopība. Savukārt, ja slepkavība izdarīta pēc laupīšanas uzbrukuma bez cietušā mēģinājuma atgriezt nolaupītās mantas vai naudu, tad pareizi būtu uzskatīt šādu slepkavību par nolūkā slēpt laupīšanu un kvalificēt kā slepkavības nolūkā slēpt nodarījumu un laupīšanas kopību.¹

Savukārt, Beļģijas KK 475.pantā noteikta atbildība par slepkavību, kas izdarīta, lai atvieglotu zādzību, lietojot vardarbību vai draudus, vai izspiešanu, vai lai izbēgtu no soda. Tātad atsevišķi izdalīta slepkavība nolūkā atvieglot vai slēpt laupīšanu, neveidojot noziedzīgu nodarījumu kopību.

4.2. Noziedzīgā nodarījuma kopība vai atsevišķs (vienots) noziedzīgs nodarījums

Saskaņā ar izveidojušos tiesu praksi līdz 1999.gada 1.aprīlim, kad spēkā stājās Krimināllikums, gadījumos, kad laupīšanas uzbrukuma rezultātā cietušais bija tīši nonāvēts, nodarījums tika kvalificēts kā noziegumu kopība, tas ir, kā laupīšana, kas saistīta ar smaga miesas bojājuma nodarīšanu cietušajam, un kā slepkavība, kas izdarīta mantkārtīgā nolūkā.² Šāda tiesu prakse bija atbilstoša arī Latvijas Republikas Augstākās Tiesas Plēnuma 1992.gada 24.februāra lēmuma Nr.1. "Par krimināllikumu piemērošanu lietās par tīšām

¹ Бородин С. В. Преступления против жизни. Санкт-Петербург: Юридический центр Пресс, 2003. С.178.

² Krastiņš U. Krimināltiesību teorijas un prakses problēmas. *Jurista Vārds*, 2003. 23.septembris, nr.34(292), 3.lpp.

slepkavībām” 5.punktā noteiktajam, proti, ja slepkavība izdarīta laupīšanas uzbrukuma laikā, tad nodarījums kvalificējams pēc noziegumu kopības.¹

KL 117.panta 6.punktā tika formulēts jauns slepkavību pastiprinošs apstāklis, tas ir, slepkavība, ja tā saistīta ar laupīšanu, saglabājot tajā pat laikā arī tādu slepkavību pastiprinošu apstākli kā slepkavība mantkārīgā nolūkā.² Rodoties nepieciešamībai attiecīgo KL normu piemērot praksē, īpaši aktuāla kļuva problēma, kā kvalificēt laupīšanu, kuras laikā cietušais tīši nonāvēts – tikai pēc KL 117.panta 6.punkta vai pēc kopības ar KL 176.panta ceturto daļu. Tāpēc pēc KL spēkā stāšanās tiesu praksē pastāvēja atšķirīga kvalifikācija.

Par attiecīgo krimināltiesību jautājumu aizsākās plaši izvērstā diskusija krimināltiesību teorētiķu vidū. Par diskusijas aizsācēju jāuzskata profesore V.Liholaja, kura rakstā “Atsevišķu noziedzīgu nodarījumu pret personu un īpašumu kvalifikācijas problēmas” kā problēmjautājumu izvirzīja, vai, izdarot slepkavību, kas saistīta ar laupīšanu, vainīgais pastrādā vienu vai divus noziedzīgus nodarījumus, un kā tie tādā gadījumā kvalificējami.³

Lai apzinātu problēmas būtību, tiks aplūkoti diskusijas aizsācēju būtiskākie argumenti, pamatojot savus viedokļus. Veicot šā jautājuma pilnīgāku izpēti, tiks veikta arī salīdzinoša analīze ar Krievijas krimināltiesību teorētiķu vidū pastāvošajiem viedokļiem attiecībā uz slepkavības, kas saistīta ar laupīšanu, kvalifikāciju, jo arī KF kriminālkodeksā tika ieviests minētais slepkavību pastiprinošais apstāklis, radot līdzīgu situāciju⁴ gan tiesu praksē, gan jaunākajā Krievijas juridiskajā literatūrā. Tādējādi tiks aplūkota arī Latvijas kaimiņvalsts pieredze analizējamā jautājumā.

Profesors U.Krastiņš uzskata⁵, ka slepkavība, ja tā saistīta ar laupīšanu, ir atsevišķs (vienots) komplicēts noziedzīgs nodarījums kā atbilstošs viena noziedzīga nodarījuma sastāva pazīmēm un tas kvalificējams tikai saskaņā ar KL 117.panta 6.punktu un nevis kā noziegumu kopība ar KL 176.panta ceturto daļu. Komplicēts (salikts) atsevišķs noziedzīgs nodarījums tiek izdalīts atbilstoši atsevišķa (vienota) noziedzīga nodarījuma jēdzienam, tas

¹ Par krimināllikumu piemērošanu lietās par tīšām slepkavībām: Latvijas Republikas Augstākās tiesas Plēnuma 1992.gada 24.februāra lēmums Nr.1. *Latvijas Republikas Augstākās tiesas Plēnuma lēmumu krājums 1990.-1995.* Rīga: Latvijas tiesnešu apmācības centrs, 1995, 132.lpp.

² Krastiņš U. Par dažiem Krimināllikuma 117.panta piemērošanas aspektiem. *Administratīvā un kriminālā justīcija*, 2000, Nr.4., 10.-11.lpp.

³ Liholaja V. Atsevišķu noziedzīgu nodarījumu pret personu un īpašumu kvalifikācijas problēmas. *Administratīvā un kriminālā justīcija*, 1999, Nr.1., 23.lpp.

⁴ Попов А.Н. Убийства при отягчающих обстоятельствах. Санкт-Петербург: Юридический центр Пресс, 2003. С.785 Попов А.Н. Убийства при отягчающих обстоятельствах. Санкт-Петербург: Юридический центр Пресс, 2003. С.785.

⁵ Skat.: Krastiņš U. Par dažu noziegumu kvalifikācijas problēmām. *Administratīvā un kriminālā justīcija*, 1999, Nr.4.; Krastiņš U. Par vienu strīdīgu Krimināllikuma pantu. *Jurista Vārds*, 2000. 5.decembris, nr.38(191); Krastiņš U. Par krimināltiesībām, kas prasa diskusiju. *Jurista Vārds*, 2001. 6.februāris, nr.2(195).; Krastiņš U. Lai diskusija, mūsu diskusija, ir radoša un korekta. *Jurista Vārds*, 2001. 24.aprīlis, nr.12(205).; Krastiņš U. Krimināltiesību teorijas un prakses problēmas. *Jurista Vārds*, 2003. 23.septembris, nr.34(292).

ir, saliktu nodarījumu gadījumos no dažiem atsevišķiem noziedzīgiem nodarījumiem tiek veidots viens nodarījums.¹ Pie saliktiem noziedzīgiem nodarījumiem ir pieskaitāmi arī noziedzīgi nodarījumi, kuros apvienotas darbības, kas atbilst vairākiem nodarījumu sastāviem, tajā skaitā arī KL 117.panta 6.punkts.² Profesors U.Krastiņš savu viedokli argumentē ar noziegumu sastāvu analīzi, norādot, ka gan KL 117.panta 6.punktā, gan KL 176.panta ceturtajā daļā ietvertas vienas un tās pašas laupīšanas sastāva pazīmes. KL 117.panta 6.punkta viena no sastāva pazīmēm ir laupīšana, kas izpaužas kā svešas kustamas mantas nolaupīšana, ja tā saistīta ar vardarbību vai vardarbības piedraudējumu, tieši tāpat kā tas norādīts arī KL 176.panta ceturtajā daļā. Turklāt profesors U.Krastiņš atzīmē, ka notiesājot personu par slepkavību saskaņā ar KL 117.panta 6.punktu, tā vienlaikus tiek notiesāta arī par smaga miesas bojājuma nodarīšanu, kā rezultātā iestājusies cietušā nāve, jo slepkavība ietver smaga miesas bojājuma nodarīšanu, ja tas ir bijis bīstams cietušā dzīvībai un izraisījis nāves sekas, kas ir viens kopīgs process, kura rezultātā viens un tas pats cietušais zaudē dzīvību. Profesors U.Krastiņš norāda, ka KL 117.panta 6.punkta un 176.panta ceturtās daļas kopības gadījumā pret personu tiek pārkāpts taisnīguma princips, jo personu par vienu un to pašu nodarījumu nedrīkst notiesāt divas reizes (*non bis in idem*). Šis princips ir nostiprināts Starptautiskā pakta par pilsoņu un politiskajām tiesībām 14.panta septītajā daļā, kā arī Kriminālprocesa likuma³ 25.panta pirmajā daļā, kura nosaka, ka personu par vienu un to pašu noziedzīgu nodarījumu var tiesāt un sodīt tikai vienu reizi. Tāpēc papildus KL 176.panta ceturtās daļas inkriminēšana ir pretrunā ar šo principu, jo šajā gadījumā kā kvalificējoša pazīme tiek inkriminēta smagu seku izraisīšana, bet atbilstīgās smagās sekas ir cietušā nāve, kuras aptver inkriminētā KL 117.pantā paredzētā slepkavība. Tādējādi KL 117.panta 6.punktā paredzēts salikts nozieguma sastāvs, kurā apvienoti divi nozieguma sastāvi – slepkavība un laupīšana, kas kopā veido vienotu (atsevišķu) noziegumu.

Krievijas krimināltiesību literatūrā līdzīgu viedokli pauž B.Volženkins, norādot, ka cita nodarījuma izdarīšana, kas saistīta ar slepkavību, jau ir ietverta likumdevējam noziedzīgā nodarījuma sastāva konstrukcijā un sankcijas noteikšanā, tāpēc kvalifikācija pēc kopības nozīmē dubultu atbildību par nodarīto. B.Volženkins uzskata, ka pēc savas būtības slepkavība, kas saistīta ar citu nodarījumu, ir jākvalificē pēc viena panta.⁴

¹ Таганцев Н. С. Лекции по русскому уголовному праву. Часть общая. Выпуск 4. Санкт-Петербург: [б.и.], 1892. С.1670.

² Krastiņš U., Liholaja V., Niedre A. Krimināllikuma zinātniski praktiskais komentārs. 1. Vispārīgā daļa. Rīga: AFS, 2007. 96.lpp.

³ Kriminālprocesa likums: LR likums. *Latvijas Vēstnesis*, 2005. 11.maijs, nr.74.

⁴ Волженкин Б. В. Принцип справедливости и проблемы множественности преступлений по УК РФ. Законность. 1998. №. 12. С.2-7.

Savukārt pretēju viedokli pauž A.Judins,¹ uzskatīdams, ka gan slepkavība, gan laupīšana ir patstāvīgi noziedzīgi nodarījumi, jo persona, kas ne tikai atņem cilvēkam dzīvību, bet arī nolaupa mantu, izdara vairāk nekā vienu noziedzīgu nodarījumu, tāpēc ir jāveido slepkavības, kas saistīta ar laupīšanu, un laupīšanas kopība. A.Judins norāda, ka katrs atsevišķs noziedzīgs nodarījums ir jāvērtē atsevišķi un atsevišķi par to arī jāsoā. A.Judins atzīmē arī to, ka slepkavība, būdama saistīta ar laupīšanu, ne vienmēr veido ideālo kopību, jo slepkavība, par kuru atbildība noteikta KL 117.pantā, var veidot ar laupīšanu arī reālo noziedzīgu nodarījumu kopību. Savukārt U.Krastiņš norāda, ka reālas kopības gadījumā slepkavība nav saistīta ar laupīšanu, un katrs noziegums jākvalificē atsevišķi. Ja slepkavība ir saistīta ar laupīšanu, jākvalificē saskaņā ar KL 117.panta 6.punktu.²

A.Judins, savukārt uzskata, ka vārds "*saistīta*", kuru likumdevējs ir lietojis KL 117.panta 6.punktā, nenozīmē, ka tiesai jāatsakās no laupīšanas atsevišķas kvalifikācijas, jo likumdevējs, pastiprinot atbildību par slepkavību, kas saistīta ar laupīšanu, cenšas atbilstoši novērtēt personas bīstamību. Atbildība par slepkavību ir pastiprināta, jo cilvēku nonāvēšana nav vienīgais noziedzīgais nodarījums, kuru izdarījusi persona. Tomēr atbildības pastiprināšana par vienu prettiesisku rīcību nenozīmē, ka bez novērtes var tikt atstāti citi noziedzīgi nodarījumi, kurus pastrādājusi persona.³ A.Loskutovs vēl piebilst, ka nekvalificējot laupīšanu kā patstāvīgu noziegumu, paliks visai neskaidrs jautājums, ar ko tad slepkavība ir saistīta.⁴

Līdzīga nostāja Krievijas krimināltiesību literatūrā ir S.Borodinam, kurš pārmet tiesām kļūdainu slepkavības, kas saistīta ar laupīšanu, kvalifikāciju, apskatot laupīšanas uzbrukumu kā slepkavības kvalificējošo apstākli, bet nevis kā patstāvīgu nodarījumu. S.Borodins norāda, ka slepkavība, kas saistīta ar laupīšanu, jāsaprot kā vainīgā divu patstāvīgu nodarījumu izdarīšana, tas ir, slepkavības un laupīšanas, kas veido noziedzīgu nodarījumu kopību. Tādējādi katram nodarījumam tiek dots atbilstīgs juridisks novērtējums.⁵

¹ Skat.: Judins A. Par slepkavību, kas saistīta ar citiem noziegumiem. *Jurista Vārds*, 2000. 19.decembris, nr.40(193), 5.lpp.; Judins A. "... problēma ir daudz nopietnāka par viedokļu nesakrītību divu noziedzīgu nodarījumu kvalifikācijā". *Jurista Vārds*, 2001. 27.februāris, nr.5., 2.lpp.

² Krastiņš U. Par krimināltiesībām, kas prasa diskusiju. *Jurista Vārds*, 2001. 6.februāris, nr.2(195). Krastiņš U. Par krimināltiesībām, kas prasa diskusiju. *Jurista Vārds*, 2001. 6.februāris, nr.2(195).

³ Judins A. "... problēma ir daudz nopietnāka par viedokļu nesakrītību divu noziedzīgu nodarījumu kvalifikācijā". *Jurista Vārds*, 2001. 27.februāris, nr.5(198).

⁴ Loskutovs A. "... krimināltiesībās pirmoreiz veidojas īsta diskusija, nevis pieklājīga domu apmaiņa". *Jurista Vārds*, 2001. 27.februāris, nr.5(198).

⁵ Бородин С. В. Преступления против жизни. Санкт-Петербург: Юридический центр Пресс, 2003. С.171.-172.

Profesore V.Liholaja atzīmē,¹ ka minētie un citi vainu pastipriņošie apstākļi norāda uz lielāku slepkavības kaitīguma pakāpi salīdzinājumā ar slepkavību bez pastipriņošiem apstākļiem, un noziedzīgā nodarījuma kvalifikācija pēc KL 117.panta netiek saistīta ar kaitējuma nodarīšanu vēl kādām interesēm, izņemot personas dzīvības aizsardzības intereses. Profesore V.Liholaja uzskata, ka ar KL 117.panta 6.punktā ietverto slepkavību pastipriņošo apstākli nevar aptvert visus iespējamus gadījumus, kad vainīgais izdarījis laupīšanu un ar to saistīto slepkavību, tāpēc apgalvojums par abu nodarījumu (laupīšanas un slepkavības) sastāvu pazīmju apvienošanu vienā normā varētu būt apspriežams tikai attiecībā uz ideālās kopības gadījumiem, kura var veidoties tikai tad, ja slepkavība tiek izdarīta laupīšanas procesā, aplaupot un noslepkavojot vienu un to pašu cietušo. Visos pārējos gadījumos saskatāma noziedzīgu nodarījumu – laupīšanas un slepkavības – reālā kopība, kad persona izdara divus patstāvīgus noziedzīgus nodarījumus, kas atbilst dažādu noziedzīgu nodarījumu sastāvu pazīmēm un patstāvīgi arī jākvalificē.

Savukārt D.Mežulis norāda,² ka KL 117.panta 6.punkta ieviešana nav īsti veiksmīga, jo radīja ne tikai šā atsevišķā komplicētā sastāva un šo nodarījumu ideālās kopības konkurences problēmas, bet arī gandrīz vienmēr, kā to atzinusi profesore V.Liholaja³ konkurē KL 117.panta 6. un 9.punkts. D.Mežulis uzskata, ka laupīšanas un slepkavības sastāva apvienošana ir nepamatota, jo nodarījuma juridiskais novērtējums daudz neciestu arī tad, ja šādu gadījumu kvalificētu kā slepkavības mantkārīgā nolūkā un laupīšanas kopību.

Savukārt N.Lopašenko, paužot viedokli par analizējamo jautājumu Krievijas krimināltiesību literatūrā, vispār noliedz tādu saliktu sastāvu konstrukciju nepieciešamību, kur viena noziedzīga nodarījuma sastāvā iekļaujas cits noziedzīgs nodarījums.⁴

Šobrīd slepkavības, kas saistīta ar laupīšanu, kvalifikācijas risinājums ir skaidrots tiesu praksē. Atbilstoši Latvijas Republikas Augstākās tiesas Plēnuma 2001.gada 14.decembra lēmuma Nr.3 ‘‘Likuma piemērošana krimināllietās par svešas mantas nolaupīšanu’’ 3.13.punktam, svešas mantas nolaupīšana, lietojot vardarbību, kuras rezultātā iestājusies cietušā nāve, un vainīgais tādu rezultātu vēlējis vai apzināti pieļāvis, kvalificējama tikai kā slepkavība, kas izdarīta pastipriņošos apstākļos, tas ir, kas saistīta ar laupīšanu, saskaņā ar

¹ Skat.: Liholaja V. Atsevišķu noziedzīgu nodarījumu pret personu un īpašumu kvalifikācijas problēmas. *Administratīvā un kriminālā justīcija*, 1999, Nr.1.; Liholaja V. Un vēlreiz par šo strīdīgo krimināltiesisko normu. *Latvijas Vēstnesis* pielikums ‘‘Jurista Vārds’’, 2001. 27.marts; Liholaja V. Vēlreiz par vienu strīdīgu krimināltiesisko normu. *Latvijas Vēstnesis* pielikums ‘‘Jurista Vārds’’, 2001. 3.aprīlis; Liholaja V. Par slepkavības kvalifikācijas vienveidību. *Likums un Tiesības*. 3.sēj., 2001.maijs, nr.5(21).

² Mežulis D. Īpašuma krimināltiesiskā aizsardzība. Rīga: Biznesa Augstskola Turība, 2006. 164.lpp.

³ Liholaja V. Noziedzīgu nodarījumu kvalifikācija: Likums. Teorija. Prakse. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2003. 198.lpp.

⁴ Лопашенко Н. Преступления против собственности: Теоретично-прикладное исследование. Москва: ЛексЭст, 2005. С.84.

KL 117.panta 6.punktu.¹ Līdz ar to zaudējis nozīmi ir Latvijas Republikas Augstākās Tiesas Plēnuma 1992.gada 24.februāra lēmuma Nr.1. "Par krimināllikumu piemērošanu lietās par tīšām slepkavībām" 5.punktā ietvertais skaidrojums, kurš attiecās uz KL 117.panta 9.punktā paredzētās slepkavības aiz mantkārības un laupīšanas kvalifikāciju pēc nodarījumu kopības.

Salīdzinoši pretēja tiesu prakse tika apstiprināta Krievijā. Saskaņā ar Krievijas Federācijas Augstākās tiesas Plēnuma lēmumu "Par tiesu praksi lietās par slepkavībām" 11.punktu, slepkavību, kas saistīta ar laupīšanu, jākvalificē pēc nodarījumu kopības, tas ir, saskaņā ar KF KK 105.panta otrās daļas z)punktu un 162.panta trešās daļas v)punktu.²

Autoresprāt, racionālāks ir profesora U.Krastiņa paustais viedoklis par atsevišķu (vienotu) noziedzīgu nodarījumu attiecībā uz KL 117.panta 6.punktu. KL ir atrodami daudzi piemēri, kuros divu tīšu nodarījumu sastāvu pazīmes ir apvienotas vienā noziedzīgā nodarījuma sastāvā. Piemēram, KL 176.panta ceturtdā daļa, kas paredz atbildību par laupīšanu, ja tā saistīta ar smagu miesas bojājumu nodarīšanu cietušajam, KL 231.panta otrā daļa – huligānisms, ja tas saistīts ar miesas bojājumu nodarīšanu cietušajam, KL 117.panta 5.punkts, kurā arī ir saskatāmas divu tīšu noziegumu sastāva pazīmes – slepkavība un līķa apgānīšana. Lai gan šeit nav norādes "*saistīta*", tomēr arī pēc šī punkta formulējuma pats par sevi nebūt nav skaidrs, vai šādos gadījumos ir nepieciešama kvalifikācija arī saskaņā ar KL 228.pantu. Pēc būtības šajos gadījumos viens noziedzīgs nodarījums tiek vērtēts kā otra noziedzīga nodarījuma sastāvdaļa, proti, kā kvalificējošā pazīme. Līdz ar to secināms, ka analogiskās situācijās jābūt vienādam kvalifikācijas principam.

K.Rudzītis atzīst³, ka argumentēšana balstās uz to, ka nevis kāds viedoklis būtu pats pareizākais, salīdzinot ar citiem viedokļiem, bet gan, ka katrs no šiem viedokļiem nav izslēdzams. Krimināltiesību teorētiķu un praktiķu izteiktie argumenti pieļauj kā vienu, tā otru viedokļa pareizības iespēju. Domājams, ka arī vēl joprojām katrs no teorētiķiem, kas iesaistījušies šajā diskusijā, palicis pie sava viedokļa un tā argumentācijas, kaut arī šobrīd šis problēmjautājums ir atrisināts ar Augstākās tiesas Plēnuma 2001.gada lēmumu Nr.3. Par to liecina arī A.Judina izteiktā kritika attiecībā uz minēto lēmumu, norādot: "ja ne visas KL normas ir pareizas, kāpēc pareiza prakse ir jāveido par slepkavību, kas saistīta ar

¹ LR Augstākās tiesas Plēnuma 2001.gada 14.decembra lēmuma Nr.3 "Likuma piemērošana krimināllietās par svešas mantas nolaupīšanu" – LR AT Plēnuma lēmumu krājums. Rīga, 2002, 72.lpp.

² Постановление Пленума Верховного суда Российской Федерации "О судебной практике по делам об убийстве" 27 января 1999г. №.1. Из Бородин С. В. Преступления против жизни. Санкт-Петербург: Юридический центр Пресс, 2003. С.443.

³ Skat.: Rudzītis K. Par konsekvenci krimināltiesību diskusijās. *Latvijas Vēstnesis* pielikums "*Jurista Vārds*", 2001. 3.aprīlis, nr.10(203); 10.aprīlis nr.11(204).

laupīšanu?” un “var sagaidīt arī citus ne visai pamatotus priekšlikumus par KL piemērošanu un pilnveidošanu”.¹

Pēdējos gados tiesu praksē kopumā tiek ievērots nosacījums par to, ka slepkavība, kas saistīta ar laupīšanu, ir kvalificējama tikai saskaņā ar KL 117.panta 6.punktu, ievērojot, ka šīs krimināllikumuma normas konstrukcija izslēdz nepieciešamību nodarījumu kvalificēt kā noziedzīgu nodarījumu kopību. Taču atsevišķos gadījumos, īpaši pirmstiesas kriminālprocesā, šāda veida slepkavība vēl arvien tiek kvalificēta kā divu noziedzīgu nodarījumu kopība: gan saskaņā ar KL 176.panta ceturto daļu, gan arī ar KL 117.panta 6.punktu.

Tā, I.G., A.K. un P.L. apsūdzēti un ar Rīgas apgabaltiesas kolēģijas 2003.gada 23.jūlija spriedumu² notiesāti saskaņā ar KL 176.panta ceturto daļu un 117.panta 6., 8., 10. un 12.punktu par to, ka viņi personu grupā pēc iepriekšējas vienošanās, lietojot vardarbību un vardarbības piedraudējumu, iekļūstot dzīvoklī, izdarījuši laupīšanu lielā apmērā, kas bija saistīta ar smagu miesas bojājumu nodarīšanu un izraisīja smagas sekas – cietušā nāvi, bet pēc tam, lai atvieglotu laupīšanas izdarīšanu un lai slēptu izdarīto laupīšanu, personu grupā izdarījuši P.B. tīšu nonāvēšanu.³

Pirmās instances tiesa atzina, ka noziedzīgā nodarījuma kvalifikācija saskaņā ar KL 176.panta ceturto daļu un KL 117.panta 6., 8., 10. un 12.punktu ir pareiza, un tā atbilst Latvijas Republikas Augstākās Tiesas Plēnuma 2001.gada 14.decembra lēmuma Nr.3 “Likuma piemērošana krimināllietās par svešas mantas nolaupīšanu”⁴ 3.13.punktam skaidrojumiem.

Latvijas Republikas augstākās tiesas Krimināllietu tiesu palāta ar 2004.gada 18.februāra spriedumu⁵ uzskatīja, ka nepamatoti tiesājamo I.G., A.G. un P.L. vaina ar laupīšanu saistītā slepkavības izdarīšanā papildus kvalificēta pēc KL 176.panta 4.daļas. Tā kā 117.panta 6.punkts paredz slepkavības izdarīšanu pastiprinošos apstākļos – saistītu ar laupīšanu un apvieno šos atsevišķos noziegumus, jo tie atbilst viena noziedzīga nodarījuma sastāva pazīmēm, tad papildus kvalifikācija pēc KL 176.panta ceturtais daļas nav nepieciešama.

¹ Judins A. Par jaunāko Augstākās tiesas plēnuma lēmumu. *Jurista Vārds*, 2002. 29.janvāris, nr.2(235).

² Rīgas apgabaltiesas krimināllietā Nr. K04-528-03/20 – 2003.gada 23.jūlijs.

³ Liholaja V. Komentāri par Latvijas tiesu praksi krimināllietās. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2006. 85.lpp.

⁴ LR Augstākās tiesas Plēnuma 2001.gada 14.decembra lēmuma Nr.3 “Likuma piemērošana krimināllietās par svešas mantas nolaupīšanu” – LR AT Plēnuma lēmumu krājums. Rīga, 2002, 72.lpp.

⁵ Latvijas Republikas augstākās tiesas Krimināllietu tiesu palātas lieta Nr.PAK-108 - 2004.gada 18.februāris.

Savukārt Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departaments ar 2004.gada 11.jūnija lēmumu¹ no A.K., I.G., un P.L. apsūdzības izslēdza norādi uz KL 117.panta 8.punktu.

Jāatzīmē, ka tā kā tiesa atzinusi, ka šī slepkavība bija saistīta ar laupīšanu, nodarījuma kvalifikācija pēc KL 117.panta 6.punktā un 176.panta ceturtajā daļā paredzēto noziedzīgo nodarījumu kopības ir pretrunā ar šajā pašā spriedumā minēto Latvijas Republikas Augstākās tiesas plēnuma 2001.gada 14.decembra lēmuma 3.13. punktā ietverto skaidrojumu.

Tiesu praksē vērojami gadījumi, kad bez slepkavības, kas saistīta ar laupīšanu, to izdarījusī persona vainojama vēl citas laupīšanas izdarīšanā.² Šai sakarā var norādīt uz krimināllietu S.S. un A.K. apsūdzībā,³ kurā S.S. nodarījums pamatoti kvalificēts kā noziedzīgo nodarījumu kopība – kā slepkavība, kas saistīta ar laupīšanu, izvērtējot epizodi ar viena cietušā tīšu nonāvēšanu laupīšanas uzbrukuma laikā, un kā laupīšana, kas izdarīta pret citiem cietušajiem gan tā paša laupīšanas uzbrukuma laikā, gan vēl divās citās epizodēs. Šo noziedzīgo nodarījumu kopība var veidoties arī gadījumā, kad cietušais ir viena un tā pati persona.⁴

Pēc vispārīga principa un jēgas tiesu praksei ir liela nozīme krimināltiesību jautājumu aspektā un tā neapšaubāmi pastāv mijiedarbībā ar zinātni, risinot praksē radušos problēmjautājumus. Krimināltiesību teorijā arī tiesu praksei ir liela ietekme tās attīstībā un jautājumā par pareizu nodarījuma kvalifikācijas risināšanu, ko izsaka arī Latvijas Republikas Augstākās tiesas loma tajā, radot vienotas tiesu prakses veidošanu, lai vienu un to pašu likuma normu līdzīgu noziedzīgu nodarījumu kvalifikācijā nepiemērotu dažādi.

Rezumējot visu iepriekš aplūkoto, jāsecina, ka tā kā pastāv problēmas slepkavības un ar to saistīto jēdzienu izpratnē, un skaidrojums, ko devis Latvijas Republikas Augstākās tiesas Plēnums lēmumā Nr.1. "Par krimināllikumu piemērošanu lietās par tīšām slepkavībām", tika pieņemts laikā, kad spēkā bija Latvijas kriminālkodekss, kas saturēja citādu regulējumu, lai nodrošinātu Latvijas tiesu praksē vienveidīgu slepkavības pastiprinošo apstākļu izpratni, būtu nepieciešams pieņemt Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departamenta un Krimināllietu tiesu palātas tiesnešu kopsapulces lēmumu par Krimināllikuma piemērošanu un interpretāciju lietās par slepkavībām, kurā tiktu skaidroti slepkavības kvalifikāciju problēmjautājumi, tajā skaitā arī mantkāriģo nolūku raksturojošie slepkavību pastiprinošie apstākļi.

¹ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departamenta lieta Nr.SKK-309 2004.gada 11.jūnijis.

² Liholaja V. Komentāri par Latvijas tiesu praksi krimināllietās. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2006. 85.lpp. 30.lpp.

³ Latvijas Republikas Augstākās Tiesas Krimināllietu tiesas palātas lieta Nr.PAK-99. – 2005.gada 22.februāris.

⁴ Liholaja V. Komentāri par Latvijas tiesu praksi krimināllietās. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2006. 85.lpp. 111.lpp.

KOPSAVILKUMS

Pētījuma rezultātā autore izvirza šādas tēzes:

1) Atbildība par slepkavību aiz mantkārības tika paredzēta salīdzinoši sen. Tā Krievijā jau XVI gadsimtā tika paredzēta kvalificēta slepkavība, kuru raksturoja mantkārīgs nolūks, taču tā tika saistīta tikai ar laupīšanas laikā izdarītu slepkavību, bet vēlāk pastiprinot atbildību arī par pasūtījuma slepkavību.

Latvijas teritorijā vēsturiski pirmoreiz atbildība par slepkavību, kas izdarīta aiz mantkārības bija noteikta 1845.gada Nolikumā, un zināmā mērā tās izpratne var tikt pielīdzināta mūsdienu Krimināllikumā noteiktajām tiesību normām. 1845.gada Nolikuma 1459.pantā arī bija atsevišķi izdalīta kvalificēta slepkavība, kas savienota ar laupīšanu bez iepriekš apdomāta nodoma vai ar netiešu nodomu, kas pēc savas jēgas un būtības var tikt pielīdzināta mūsdienu KL 117.panta 6.punktā paredzētās tiesību normas izpratnei.

20.gadsimtā Latvijas teritorijā spēkā esošos krimināllikumos un mūsdienu Krimināllikumā bija noteiktas līdzīgas aiz mantkārības izdarītas slepkavības pazīmes, taču slepkavība, kas saistīta ar laupīšanu, 20.gs spēkā esošajos krimināllikumos atsevišķi kā slepkavību pastiprinošs apstākļis netika izdalīta, bet šādos gadījumos slepkavība tika kvalificēta pēc noziedzīgo nodarījumu kopības.

2) Aiz mantkārības izdarītas slepkavības jēdzienu pēc būtības varētu raksturot kā vainīgā tīšu prettiesisku iedarbību (darbības vai bezdarbības veidā) uz dzīvu cilvēku, kuras rezultātā citam cilvēkam tiek atņemta dzīvība un iestājas nāve, un kuras pamatā ir tieksme uz materiālu vērtību prettiesisku iegūšanu vai arī vēlme atbrīvoties no kādiem materiāliem izdevumiem, izvairīties no materiālajām saistībām, vai arī paturēt prettiesiski iegūtus materiālus labumus.

No šī definējuma izriet, ka aiz mantkārības izdarītas slepkavības jēdzienā tiek ietverta gan KL 117.panta 6.punktā, gan KL 117.panta 9.punktā paredzētā slepkavība pastiprinošos apstākļos.

KL 117.pantā norādītie slepkavību pastiprinošie apstākļi, kas raksturo slepkavību mantkārīgā nolūkā, likumā tiek precīzi izdalīti, bet tomēr slepkavība, kas saistīta ar laupīšanu, pēc nozīmes daļēji atbilst mantkārīgā nolūkā izdarītai slepkavībai, jo jebkura laupīšana arī ir izdarīta aiz mantkārības.

3) Lai novērtu kvalifikācijas problēmas, kuras rada dažādā KL 117.panta 6.punktā ietvertā jēdziena "*saistīta*" izpratne, kura no literārās valodas aspekta var tikt uztverta samērā

plaši, būtiski ir skaidrot, cik plaši pieļaujama laupīšanas saistība ar slepkavību vietas un laika ziņā.

Slepkavība jāatzīst par saistītu ar laupīšanu gadījumos, kad cietušo noslepkavo laupīšanas uzbrukuma laikā vai pēc tā, pirms vainīgais ieguvis iespēju rīkoties ar nolaupīto mantu pēc saviem ieskatiem, tas ir, vardarbības lietošanas procesā nolūkā iegūt cietušā mantu vai paturēt nolaupīto mantu tūlīt pēc tās prettiesiskas iegūšanas, lai pārvarētu cietušā pretošanos vai nolūkā nepieļaut, ka cietušais sniedz ziņas par vainīgo, vai lai varētu atstāt notikuma vietu pēc tam, kad vainīgais ir sagrabis svešu mantu.

4) Lai aiz mantkārības izdarītas slepkavības tiktu pareizi kvalificētas, ir svarīgi norobežot slepkavību, ja tā saistīta ar laupīšanu un slepkavību, ja tā izdarīta mantkārīgā nolūkā. Kaut gan slepkavība, kas saistīta ar laupīšanu ietilpst aiz mantkārības izdarītas slepkavības jēdzienā, to pazīmes nav identiskas, un šo sastāvu apvienošana vienā arī nav vajadzīga. Toties ir nepieciešams skaidri noteikt šo divu noziedzīgo nodarījumu norobežošanas kritērijus.

Slepkavība, kas izdarīta ar mantkārīgu nolūku, norobežojama no slepkavības, kas saistīta ar laupīšanu, pēc noziedzīgā nodarījuma sastāva objektīvās un subjektīvās puses pazīmēm, par galvenajiem norobežošanas kritērijiem uzskatot nodarījuma izdarīšanas veidu, motīvu un mērķi.

5) Tā kā krimināltiesību doktrīnā ir izteikts arī viedoklis, ka KL 117.panta 9.punktā paredzēto slepkavību var izdarīt ar netiešu nodomu, tad ir nepieciešams vienādot šī jautājuma izpratni un noteikt, ka slepkavību, ja tā izdarīta mantkārīgā nolūkā, saskaņā ar KL 117.panta 9.punktu var izdarīt tikai ar tiešu nodomu, savukārt netiešs nodoms raksturo slepkavību, kas saistīta ar laupīšanu;

Ņemot vērā tiesu praksi, jāatzīst, ka izdarot KL 117.panta 9.punktā paredzēto slepkavību pastiprinošos apstākļos, mantkārīgā nolūka īstenošana var notikt arī tūlīt pēc slepkavības izdarīšanas, un tas var realizēties ne tikai kādā vēlākā laika posmā;

6) Ja mantkārīgais nolūks vainīgajam rodas slepkavības izdarīšanas laikā, lai novērstu radušos šķēršļus iegūt mantu, vai arī, ja sākotnējais nodoms ir vērsts uz svešas kustamas mantas nolaupīšanu, pielietojot vardarbību, un noslepkavojot cietušo, tāds nodarījums kvalificējams kā slepkavība, kas saistīta ar laupīšanu, saskaņā ar Krimināllikuma 117.panta 6.punktu.

Savukārt, lai nodarījumu kvalificētu kā slepkavību mantkārīgā nolūkā saskaņā ar KL 117.panta 9.punktu, nepieciešams, lai tā būtu izdarīta kā iedzīvošanās līdzeklis uz nonāvētās vai citas personas rēķina. Tās norobežošanas pazīme ir vainīgā gribā, kura paredz iepriekšēju

nodomu dzīvības atņemšanai kā līdzekli vainīgā iecerētā mērķa sasniegšanai. Šajā gadījumā mantkārīgs nolūks vainīgajam rodas līdz slepkavības izdarīšanai;

7) Kvalificējot slepkavību, kas saistīta ar laupīšanu pēc KL 117.panta 6.punkta, obligāti ir konstatējams gan slepkavības, gan arī laupīšanas sastāvs, jo, ja nav notikusi laupīšana, tādā gadījumā nevar būt arī ar laupīšanu saistītas slepkavības.

Krimināllikuma 117.panta 6.punktā paredzēts atsevišķs (vienots) noziegums kā atbilstošs viena nozieguma sastāva pazīmēm. Ja, nolaupot svešu mantu, vainīgā persona lietojusi vardarbību, kuras rezultātā iestājusies cietušā nāve, un vainīgais tādu rezultātu vēlējis vai apzināti pieļāvis, nodarījums kvalificējams saskaņā ar Krimināllikuma 117.panta 6.punktu. Savukārt, nodarījums kvalificējams saskaņā ar Krimināllikuma 176.panta ceturto daļu, ja laupīšana ir saistīta ar smagu miesas bojājumu nodarīšanu cietušajam vai, ja cietušais nonāvēts aiz neuzmanības;

8) Slepkavība, kas saistīta ar laupīšanu ir jānorobežo no slepkavības ar mērķi slēpt laupīšanu. Atbilstoši normu konkurences noteikumiem slepkavības gadījumā noziedzīgs nodarījums vienlaikus nevar tikt izdarīts KL 117.panta 6. un 8.punktā paredzētajos pastiprinošajos apstākļos, jo ir jāizvēlas viena, kura vispilnīgāk atbilst radītajam kaitējumam, jo izdarīts tikai viens noziedzīgs nodarījums.

Ja cietušais tiek tīši nonāvēts jau pēc tam, kad laupīšana faktiski ir izdarīta, vainīgais mantu ieguvis, lai ar to brīvi rīkotos pēc saviem ieskatiem, tad ir skaidri saskatāms nolūks slēpt izdarīto nodarījumu, jo vainīgajam cietušā nāve ir nepieciešama nevis, lai izdarītu laupīšanu, bet, lai cietušais nevarētu atmaskot laupīšanas izdarītāju, nevarētu ziņot tiesībsargājošām iestādēm.

Savukārt, ja tiek konstatēts slepkavības, kas saistīta ar laupīšanu, sastāvs, tad nav iespējams, ka tā pati slepkavība būtu izdarīta arī nolūkā slēpt šo laupīšanu un kvalifikācija jāveic tikai saskaņā ar KL 117.panta 6.puntu;

9) No ārvalstu krimināllikumu salīdzinājuma secināms, ka atbalstāms ir to valstu risinājums, kur gan slepkavība, kas saistīta ar laupīšanu, gan slepkavība mantkārīgā nolūkā iekļauta atsevišķā panta punktā, līdzīgi kā tas izdalīts mūsu valsts KL, jo jāakcentē ir tas, ka slepkavību mantkārīgā nolūkā var izdarīt tikai ar tiešu nodomu, savukārt slepkavību, kas saistīta ar laupīšanu, gan ar tiešu, gan netiešu nodomu.

10) Pēc vispārīga principa un jēgas tiesu praksei ir liela nozīme krimināltiesību jautājumu aspektā un tā neapšaubāmi pastāv mijiedarbībā ar zinātni, risinot praksē radušos problēmjautājumus. Krimināltiesību teorijā arī tiesu praksei ir liela ietekme tās attīstībā un

jautājumā par pareizu nodarījuma kvalifikācijas risināšanu, ko izsaka arī Latvijas Republikas Augstākās tiesas loma tajā, radot vienotas tiesu prakses veidošanu, lai vienu un to pašu likuma normu līdzīgu noziedzīgu nodarījumu kvalifikācijā nepiemērotu dažādi.

Rezumējot visu iepriekš aplūkoto, jāsecina, ka tā kā pastāv problēmas slepkavības un ar to saistīto jēdzienu izpratnē, un skaidrojums, ko devis Latvijas Republikas Augstākās tiesas Plēnums lēmumā Nr.1. "Par krimināllikumu piemērošanu lietās par tīšām slepkavībām", tika pieņemts laikā, kad spēkā bija Latvijas kriminālkodekss, kas saturēja citādu regulējumu, lai nodrošinātu Latvijas tiesu praksē vienveidīgu slepkavības pastiprinošo apstākļu izpratni, būtu nepieciešams pieņemt Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departamenta un Krimināllietu tiesu palātas tiesnešu kopsapulces lēmumu par Krimināllikuma piemērošanu un interpretāciju lietās par slepkavībām, kurā tiktu skaidroti slepkavības kvalifikāciju problēmjautājumi, tajā skaitā arī mantkārīgo nolūku raksturojošie slepkavību pastiprinošie apstākļi.

АННОТАЦИЯ

Существование человека и общества невозможно без материальных ценностей. Их производство, приобретение и распределение часто сопровождаются корыстью, которая проявляется как негативное моральное качество, которое характерно поведению и мотивам такого человека, который каждое своё действие и отношение к другим людям рассматривает с точки зрения личной материальной выгоды и подвергает тому свое действие. К сожалению в современном индустриальном обществе с каждым годом возрастает число уголовных преступлений, которые совершаются из корысти, в том числе убийство, которое на протяжении всего развития человечество было более тяжким преступлением, поскольку оно направлено на лишение жизни другого человека.

В работе производится анализ из корысти совершенных убийств, как убийство отягчающих обстоятельства, обращая внимание на решения проблем связанных с их квалификацией.

В работе рассматривается исторический обзор из корысти совершенных убийств, чтобы определить ее историческую эволюцию и сравнить с современным пониманием. В работе поясняется понятие убийства из корысти, описываются включенные в него признаки и анализируется состав убийства, совершенного из корысти, а также рассматриваются отягчающиеся обстоятельства, характеризующие корыстное убийство, то есть, убийство, если оно связано с разбоем, в соответствии с пунктом 6 статьи 117 Уголовного закона и убийство, если оно совершено в корыстных целях, в соответствии с пунктом 9 статьи 117 Уголовного закона. Нормативное регулирование убийства, совершенного из корысти, сравнивается с Восточными и Западными зарубежными странами, указывая на в некоторых странах существующих разных и похожих признаков регулирования, а также изучается и анализируется национальная правовая практика.

В работе акцентируются важнейшие из корысти совершенного убийства ограничивающие критерии, а также даются взгляды автора по спорным вопросам, в том числе, как классифицировать убийство, если оно связано с разбоем – как два уголовных преступления согласно части четвертой статьи 176 Уголовного закона и пункта 6 статьи 117 Уголовного закона или только как убийство при отягчающих обстоятельствах в соответствии с пунктом 6 статьи 117 Уголовного закона.

В резюме подчеркнуты главные выводы, и высказаны предложения.

ANNOTATION

The existence of man and society is impossible without material values. Their production, acquisition and allocation is often followed by greed, which manifests itself as negative moral feature, characteristic of human behaviour and motives of each of their behaviour and relationships with other people to deal with from a personal point of material benefit, and subjected to their actions. Unfortunately, the modern industrialized society every year the number of criminal offences, which are made behind greediness, including murder, which of humanity throughout the course of development has been a more serious crime.

The work is done behind greediness do this as a murder aggravating circumstances in the analysis, paying attention to the qualification problems.

Work is viewed beyond homicides committed greediness historical review, to identify its historical evolution and compare with contemporary understanding. Work is explained greediness behind the murders concept, it describes the characteristics and analyze greediness behind the murders composition, and are being dealt with a view greediness characterize the circumstances, that is murder, when combined with the robbery, according to the Criminal Law 117 Paragraph 6 and murder, if made greediness purposes, in accordance with the Criminal Law 117 Paragraph 9. Greediness s behind the murders framework is then compared with the Eastern and Western foreign countries, pointing to some countries, the existing regulatory differences and similar characteristics, and is being studied and analyzed the national legal practice.

The paper highlights the key behind the murder of segregation greediness do that test, as well as the author's views is controversial issues, including how to classify the murder, when combined with the robbery - as the two criminal offences under the Criminal Law of Europe 176 and the fourth paragraph of 117. Paragraph 6 of Article only as murder or high treason under the Criminal Law 117 Paragraph 6.

Job summary of the findings are raised and making proposals.

IZMANTOTĀS LITERATŪRAS UN JURIDISKO AKTU SARAKSTS**Literatūra**

1. Birkavs, V., Niedre, A., Stumbina, Ē. A. Kriminoloģija. Rīga: "Zvaigzne", 1981.
2. Blūma M., Reigase A. Latvijas PSR KK un tā attīstība. Rīga: Pētera Stučkas LVU Redakcijas un izdevniecības daļa, 1972.
3. Dāvids V. Latvijas Sodlu likuma izstrādāšanas gaita. *Tieslietu Ministrijas Vēstnesis*, 1927. nr.10/11.
4. Ētikas vārdnīca. I. Kona redakcijā. Rīga: Avots, 1987.
5. Grīnbergs G. Livonijas Vidējo bruņinieku tiesību krimināltiesiskās normas. Atsevišķs novilkums no Tieslietu Ministrijas Vēstneša. Rīga: A.Gulbja grāmatu spiestuve, 1940.
6. Janule P. Cilvēka dzīvības izbeigšanās krimināltiesiskā aizsardzība. *Jurista Vārds*, 2007. 3.aprīlis, nr.14(467).
7. Janule P. Cilvēka dzīvības sākuma krimināltiesiskā aizsardzība. *Jurista Vārds*, 2006. 14.novembris, nr.45(448).
8. Judins A. Par jaunāko Augstākās tiesas plēnuma lēmumu. *Jurista Vārds*, 2002. 29.janvāris, nr.2(235).
9. Judins A. Par slepkavību, kas saistīta ar citiem noziegumiem. *Jurista Vārds*, 2000. 19.decembris, nr.40(193).
10. Judins A. " ... problēma ir daudz nopietnāka par viedokļu nesakritību divu noziedzīgu nodarījumu kvalifikācijā". *Jurista Vārds*, 2001. 27.februāris, nr.5(198).
11. Juridisko terminu vārdnīca. Autoru kolektīvs. Rīga: Nordik, 1998.
12. Karulis K. Latviešu etimoloģijas vārdnīca II. Rīga: [b.i.], 1992.
13. Krastiņš U. Kāda ir AT plēnuma loma un tiesu prakse lietās par svešas mantas nolaupišanu. *Jurista Vārds*, 2002. 24.septembris, nr.19(252).
14. Krastiņš U. Krimināltiesību teorijas un prakses problēmas. *Jurista Vārds*, 2003. 23.septembris, nr.34(292).
15. Krastiņš U. Lai diskusija, mūsu diskusija, ir radoša un korekta. *Jurista Vārds*, 2001. 24.aprīlis, nr.12(205).
16. Krastiņš U., Liholaja V., Niedre A. Krimināllikuma zinātniski praktiskais komentārs. 1. Vispārīgā daļa. Rīga: AFS, 2007.
17. Krastiņš U., Liholaja V., Niedre A. Krimināllikuma zinātniski praktiskais komentārs. 2. Sevišķā daļa. Rīga: AFS, 2007.

18. Krastiņš U., Liholaja V., Niedre A. Krimināllikuma zinātniski praktiskais komentārs. 3. Sevišķā daļa. Rīga: AFS, 2007.
19. Krastiņš U., Liholaja V., Niedre A. Krimināltiesības. Vispārīgā un Sevišķā daļa. Papildinātais izdevums Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2001.
20. Krastiņš U., Liholaja V. Salīdzināmās krimināltiesības. Igaunija, Latvija, Lietuva. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2004.
21. Krastiņš U., Liholaja V. Salīdzināmās krimināltiesības. Latvija, Austrija, Šveice, Vācija. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2006.
22. Krastiņš U., Liholaja V. Salīdzināmās krimināltiesības. Latvija, Beļģija, Dānija, Nīderlande. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2008.
23. Krastiņš U. Noziedzīgs nodarījums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2000.
24. Krastiņš U. Par dažu noziegumu kvalifikācijas problēmām. *Administratīvā un kriminālā justīcija*, 1999, Nr.4.
25. Krastiņš U. Par krimināltiesībām, kas prasa diskusiju. *Jurista Vārds*, 2001. 6.februāris, nr.2(195).
26. Krastiņš U. Par Latvijas Krimināllikumu. No: Krimināllikums. Prof. Dr.habil.iur. U. Krastiņa un Dr.iur. A. Niedres komentāri. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 1998.
27. Krastiņš U. Par vienu strīdīgu Krimināllikuma pantu. *Jurista Vārds*, 2000. 5.decembris, nr.38(191).
28. Krastiņš U. Vainas ietekme uz noziedzīga nodarījuma kvalifikāciju. *Jurista Vārds*, 2003. 3.jūnijs, nr.21(279).
29. Kriminoloģija. Mācību grāmata. Rīga: Nordik, 2004.
30. Krugļevskis A. Latvijas Sodlu likuma projekts un Latvijas kultūras attīstība. *Tieslietu Ministrijas Vēstnesis*, 1929/1930.
31. Krugļevskis A. Nogalināšana. Latviešu konversācijas vārdnīca. 15.sējums. Rīga: A.Gulbja apgādībā, 1927.-1928. 29145. sleja.
32. Latviešu konversācijas vārdnīca. 15.sējums. Rīga: A.Gulbja apgādībā, 1927.-1928.
33. Latviešu valodas sinonīmu vārdnīca. Trešais papildinātais un pārstrādātais izdevums. Autoru kolektīvs. Rīga: "Avots", 2002.
34. Latviešu valodas vārdnīca. Otrais izdevums. Autoru kolektīvs. Rīga: Avots, 1998.
35. Latvijas enciklopēdiskā vārdnīca. Nacionālais apgāds 2002. Pieejams: <http://www.letonika.lv> (aplūkots 2008. 30.septembrī)
36. Latvijas PSR Kriminālkodeksa komentāri. J. Dzenīša, A. Niedres redakcijā. Rīga: Avots, 1982.

37. Latvijas tiesību vēsture (1914 – 2000). Mācību grāmata juridiskajām augstskolām un fakultātēm. D. A. Lēbera redakcijā. Rīga: LU žurnāla "Latvijas Vēsture" fonds, 2000.
38. Lejiņš P. Krimināltiesības. [B.v. : b.i.], 1940. 194.lpp.
39. Liholaja V. Atbildība par nedzimuša un jaundzimuša bērna dzīvības apdraudējumu. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2003.
40. Liholaja V. Atsevišķu noziedzīgu nodarījumu pret personu un īpašumu kvalifikācijas problēmas. *Administratīvā un kriminālā justīcija*, 1999, Nr.1.
41. Liholaja V. Komentāri par Latvijas tiesu praksi krimināllietās. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2006.
42. Liholaja V. Komentāri par Latvijas tiesu praksi krimināllietās. 2. grāmata. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2007.
43. Liholaja V. Krimināllikuma komentāri. Ceturtā grāmata. Sevišķā daļa. Rīga: AFS, 1999.
44. Liholaja V. Noziedzīgi nodarījumi pret personu. Latvijas Universitātes Krimināltiesisko zinātņu katedra. Rīga: Latvijas Universitāte, 1998.
45. Liholaja V. Noziedzīgu nodarījumu kvalifikācija: Likums. Teorija. Prakse. Otrais papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2007.
46. Liholaja V. Noziedzīgu nodarījumu kvalifikācija: Likums. Teorija. Prakse. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2003.
47. Liholaja V. Noziedzīgu nodarījumu kvalifikācijas teorētiskie pamati un prakse. Rīga: "AFS", 2001.
48. Liholaja V. Par slepkavības kvalifikācijas vienveidību. *Likums un Tiesības*, 2001. maijs, 3.sēj., nr.5(21).
49. Liholaja V. Un vēlreiz par šo strīdīgo krimināltiesisko normu. *Jurista Vārds*, 2001. 27.marts, nr.9(202).
50. Liholaja V. Vēlreiz par vienu strīdīgu krimināltiesisko normu. *Jurista Vārds*, 2001. 3.aprīlis, nr.10(203).
51. Literārās valodas vārdnīca. Pieejams: <http://www.ailab.lv/Vardnica/Servelet> (aplūkots 2008. 30.septembrī)
52. Loskutovs A. " ... krimināltiesībās pirmoreiz veidojas īsta diskusija, nevis pieklājīga domu apmaiņa". *Jurista Vārds*, 2001. 27.februāris, nr.5(198).
53. Mežulis D. Īpašuma krimināltiesiskā aizsardzība. Rīga: Biznesa Augstskola Turība, 2006.
54. Mežulis D. Krimināltiesības shēmās. Vispārīgā daļa. Rīga: Zvaigzne ABC, 2001.

55. Mežulis D. Personas krimināltiesiskā aizsardzība. Slepkavība, izvarošana, draudi un citi noziegumi pret personu. Rīga: Apgāds Zvaigzne ABC, 2001.
56. Milts A. Ētika. Kas ir ētika. Rīga: Zvaigzne ABC, 1999.
57. Mincs P. Jaunais Sodu likums. *Tieslietu Ministrijas Vēstnesis*, 1930. nr.10.
58. Mincs P. Krimināltiesības. Sevišķā daļa. Ar V. Liholajas komentāriem. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2005.
59. Mincs P. Krimināltiesību kurss. Vispārīgā daļa. Ar U. Krastiņa komentāriem. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2005.
60. Mincs P. Krimināltiesību kurss. Vispārējā daļa. Rīga: Autora izdevums, 1934.
61. Plato D. Eitanāzija Latvijā. *SestDiena*, 1995. 5.decembris.
62. Podprigova D. Vainas noteikšana krimināltiesībās. Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2006.
63. Populārā medicīnas enciklopēdija. Rīga: Galvenā enciklopēdiju redakcija, 1984.
64. Reigase A. Par Latvijas Republikas Krimināllikuma tapšanu. *Jurista Vārds*, 1998. 22.janvāris, nr.2(70).
65. Rudzītis K. Par konsekvenci krimināltiesību diskusijās. *Jurista Vārds*, 2001. 3.aprīlis, nr.10(203).
66. Rudzītis K. Par konsekvenci krimināltiesību diskusijās. *Jurista Vārds*, 2001. 10.aprīlis, nr.11(204).
67. Sinonīmu vārdnīca. Pieejams: <http://www.letonika.lv> (aplūkots 2008. 22.septembrī)
68. Švābe A. Kurzemes muižas tiesības. Rīga: [b.i.], 1931.
69. Švābe A. Mūsu Sodu likuma valoda. *Tieslietu Ministrijas Vēstnesis*, 1933. nr.6/8.
70. Švābe A. Vecākās zemnieku tiesības. Rīga: E.Pīriņa un J.Upmaņa spiestuve, 1927.
71. Tiesu prakse krimināllietās. Tiesu nolēmumi un Dr. iur. V.Liholajas komentāri. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2002.
72. Андреева Л. А. Квалификация убийств, совершенных при отягчающих обстоятельствах. Учебное пособие. Санкт-Петербург: Санкт-Петербургский Юридический институт Генеральной прокуратуры РФ, 1998.
73. Бородин С. В. Квалификация преступлений против жизни. Москва: Юридическая литература, 1977.
74. Бородин С. В. Квалификация убийства по действующему законодательству. Москва: Юридическая литература, 1966.
75. Бородин С. В. Ответственность за убийства: квалификация и наказание по российскому праву. Москва: Юрист, 1994.

76. Бородин С. В. Преступления против жизни. Санкт-Петербург: Юридический центр Пресс, 2003.
77. Волков Б. С. Мотив и квалификация преступления. Казань, 1968.
78. Волженкин Б. В. Принцип справедливости и проблемы множественности преступлений по УК РФ. Законность. 1998.
79. Волков Б. С. Мотивы преступлений. Казань: [б.и.], 1982.
80. Капинус О. С. Убийства: мотивы и цели. Москва: Интер-Паблиш, 2004.
81. Комментарий к Уголовному кодексу Российской Федерации. Издание второе. Москва: Издательная группа НОРМА-ИНФРА, 1999.
82. Комментарий к Уголовному кодексу Российской Федерации. Под редакцией В. И. Радченко А. С. Михлина. Санкт-Петербург: Питер, 2008.
83. Кондрашова Т. В. Проблемы уголовной ответственности за преступления против жизни здоровья половой свободы и половой неприкосновенности. Екатеринбург: [б.и.], 2000.
84. Коржанский Н. И. Квалификация следователем преступлений против личности и собственности. Волгоград: [б.и.] 1984.
85. Краткий словарь терминов по уголовному праву. Москва: Щит-М, 1999.
86. Лопашенко Н. Преступление против собственности: Теоретично-прикладное исследование. Москва: ЛексЭст, 2005.
87. Миненок М. Г., Миненок Д. М. Корысть. Криминологические и уголовно-правовые проблемы. Санкт-Петербург: Юридический центр Пресс, 2001.
88. Наумов А. В. Мотивы убийств. Учебное пособие. Волгоград: [б.и.], 1969.
89. Наумов А. В. Словарь по уголовному праву. Москва: БЕК, 1997.
90. Нафиев С. Х. Корыстное убийство: понятие, виды, квалификация (уголовно-правовые и криминологические аспекты). Казань: [б.и.], 1999.
91. Попов А. Н. Убийства при отягчающих обстоятельствах. Санкт-Петербург: Юридический центр Пресс, 2003.
92. Таганцев Н. С. Лекции по русскому уголовному праву. Часть общая. Выпуск 4. Санкт-Петербург: [б.и.], 1892.
93. Тяжкие и особо тяжкие преступления: квалификация и расследование. Москва: Спарк, 2001.
94. Уголовное право. Особенная часть. Учебник для вузов. Под редакцией И. Я. Козаченко, Г. П. Новоселова, З. А. Незнамовой. Москва: ИНФРА·М-НОРМА, 1997.
95. Уголовное право. Часть общая, часть особенная. Москва: Юриспруденция, 1999.

96. Фойницкий И. Я. Курс Уголовного права. Часть особенная. Посягательства личные и имущественные. Пятое издание. Санкт-Петербург: [б.и.], 1907.
97. Шаргородский М. Д. Курс советского уголовного права. Часть Особенная. Том 3. Ленинград: ЛГУ, 1973.
98. Шаргородский М. Д. Ответственность за преступления против личности. Ленинград: [б.и.], 1953.
99. Шаргородский М. Д. Преступления против жизни и здоровья. Москва: Юридическое издательство Министерства юстиции СССР, 1947. Из: Шаргородский М. Д. Избранные труды. Санкт-Петербург: Юридический центр Пресс, 2004.
100. Энциклопедия уголовного права. Том 3. Понятие преступления. Издание профессора Малинина. Санкт-Петербург: [б.и.], 2005.
101. Reed Alan & Seago Peter. Criminal law. Second edition. Sweet & Maxwell, A Thomson Company, 2002. p.345.
102. Simester A. P. & Sullivan G. R. Criminal law. Theory and Doctrine. Second edition. Oxford: Portland Oregon, 2003. p.334.

Normatīvie akti

1. Latvijas Republikas Satversme: LR likums. *Latvijas Vēstnesis*, 1993. 1.jūlijs, nr.43.
2. Cilvēktiesību un pamattiesību aizsardzības konvencija. Starptautiska konvencija. *Latvijas Vēstnesis*, 1997. 13.jūnijs, nr.143.
3. Starptautiskais pakts par pilsoņu un politiskajām tiesībām. ANO 1966. 16.decembris, Cilvēka tiesības. Starptautisko līgumu krājums. 1.sējums (pirmā daļa). Universālie līgumi. Apvienotās Nācijas: Ņujorka un Ženēva, 1994.
4. Vispārējā cilvēktiesību deklarācija: ANO 1948. 10.decembris, Cilvēka tiesības. Starptautisko līgumu krājums. 1.sējums (pirmā daļa). Universālie līgumi. Apvienotās Nācijas: Ņujorka un Ženēva, 1994.
5. Krimināllikums: LR likums. *Latvijas Vēstnesis*, 1998. 8.jūlijs, nr.199/200.
6. Latvijas kriminālkodekss un komentāri pie atsevišķiem Latvijas kriminālkodeksa pantiem. Rīga: Valsts SIA TIC, 1997.
7. Grozījumi Latvijas Kriminālkodeksā. LR likums. *Latvijas Vēstnesis*, 1995. 6.oktobris, nr.154.
8. Latvijas Kriminālkodekss. Rīga, [b.i.] 1995.

9. Latvijas Padomju Sociālistiskās Republikas Kriminālkodekss. Rīga : Avots, 1984.
10. KPFSR Kriminālkodekss. Maskava: PSRS Tieslietu Tautas Komisariāta Juridiskā izdevniecība, 1944.
11. 1933.gada Sodu likums. Ar likumdošanas motīviem un sīkiem komentāriem, kā arī ar alfabētisko un citiem rādītājiem. Rīga: [b.i.], 1934.
12. Sodu likums. LR likums. *Likumu un Ministru kabineta noteikumu krājums*, 1933. 6.augusts, nr.7.
13. 1903.gada 22.marta Sodu likumi. Tieslietu ministrijas sevišķas komisijas sagatavojumā. Trešais izdevums. Rīga: [b.i.], 1930.
14. Sodu likumi par krimināliem un pārmācīšanas sodiem. 1885.gada redakcijā. Rīga: Dienas Lapas apgāds, 1894.
15. Par Sodu likuma un Disciplinārsodu likuma ieviešanu: MK noteikumi nr.134. Likumu un Ministru kabineta noteikumu krājums, 1933. 8.jūnijs, nr.7.
16. Уголовный кодекс Российской Федерации. Москва: Проспект, 2006.
17. Уголовный кодекс штата Техас. Санкт-Петербург: Юридический центр Пресс, 2006.
18. Уголовный кодекс Белгии. Санкт-Петербург: Юридический Центр Пресс, 2004.
19. Уголовный кодекс Республики Армении. Санкт-Петербург: Юридический Центр Пресс, 2004.
20. Уголовный кодекс Республики Молдова. Санкт-Петербург: Юридический Центр Пресс, 2003.
21. Уголовный кодекс Грузии. Санкт-Петербург: Юридический Центр Пресс, 2002.
22. Уголовный кодекс Литовской Республики: перевод с литовского В.П.Казанскене. Санкт-Петербург: Юридический Центр Пресс, 2002.
23. Уголовный кодекс Республики Болгарии. Минск: ТЕСЕЙ, 2002.
24. Уголовный кодекс Швейцарии. Санкт-Петербург: Юридический Центр Пресс, 2002.
25. Уголовный кодекс Голандии. Санкт-Петербург: Юридический Центр Пресс, 2001.
26. Уголовный кодекс Украины. Санкт-Петербург: Юридический Центр Пресс, 2001.
27. Уголовное уложение 22 марта 1903 г. С мотивами, извлеченными из объяснительной записки редакционной комиссии. Издание Н. С. Таганцева. Санкт-Петербург: [б.и.], 1904.
28. Jugendgerichtsgesetz 1953. Pieejams: <http://www.gesetze-iminternet.de/bundesrecht/1gggesamt.pdf> (aplūkots 2008. 22.septembrī)

29. Penal Code. Consolidated text. Jan. 2004. Available: <http://www.legaltext.ee> (aplūkots 2008. 22.augustā)

Tiesu prakse

1. Par dažiem jautājumiem, kas radušies tiesu praksē lietās par tīšu slepkavību: PSRS Augstākās Tiesas Plēnuma 1963.gada 3.jūlija lēmums nr.9. *Latvijas PSR Augstākās tiesas biļetens*, 1963. nr.3.
2. Par PSRS Augstākās tiesas Plēnuma 1960.gada 4.jūnija lēmuma Nr.4. "Par tiesu praksi lietās par tīšu slepkavību" un 1963.gada 3.jūlija lēmuma Nr.9. "Par dažiem jautājumiem, kas radušies tiesu praksē lietās par tīšu slepkavību" un 1963.gada 3.jūlija lēmuma Nr.9. "Par dažiem jautājumiem, kas radušies tiesu praksē lietās par tīšu slepkavību" izpildi Latvijas PRSR tiesās: Latvijas PSR Augstākās tiesas Plēnuma 1966.gada 6.jūlija lēmums Nr.3. *Latvijas PSR Augstākās Tiesas biļetens Nr.3.*, 1960.
3. Par tiesu praksi lietās par tīšu slepkavību: PSRS Augstākās Tiesas Plēnuma 1975.gada 27.jūnija lēmums nr.4. *Latvijas PSR Augstākās tiesas biļetens*, 1975. nr.3.
4. Par krimināllikumu piemērošanu lietās par tīšām slepkavībām: Latvijas Republikas Augstākās Tiesas Plēnuma 1992.gada 24.februāra lēmums nr.1. *Latvijas Republikas Augstākās Tiesas Plēnuma lēmumu krājums 1990.-1995.*, Rīga: Latvijas tiesnešu apmācības centrs, 1995.
5. LR Augstākās tiesas Plēnuma 2001. 14.decembra lēmuma Nr.3 "Likuma piemērošana krimināllietās par svešas mantas nolaupīšanu" – LR AT Plēnuma lēmumu krājums. Rīga, 2002.
6. Latvijas Republikas augstākās tiesas Krimināllietu tiesu palātas lieta Nr.PAK-108 – 2004. 18.februāris.
7. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departamenta lieta Nr.SKK-309 2004. 11.jūnijis.
8. Latvijas Republikas Augstākās Tiesas Krimināllietu tiesu palātas lieta Nr.PAK-99. – 2005. 22.februāris.
9. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Krimināllietu tiesu palātas lieta Nr.PAK-138 – 2007. 22.februāris.
10. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Krimināllietu tiesu palātas lieta Nr.PAK-254.– l2007. 21.augusts.

11. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Krimināllietu tiesu palāta lieta Nr.PAK-289 – 2007.
25.septembris.
12. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Krimināllietu tiesu palātas lieta Nr.PAK-378 – 2007.
17.decembris.
13. Rīgas apgabaltiesas krimināllieta Nr.K04-1102 – 2002. 3.jūnijs.
14. Latgales apgabaltiesas krimināllieta Nr.K03-20/05 – 2005. 28.janvāris.
15. Vidzemes apgabaltiesas krimināllieta Nr.K0531/06-13. – 2006. 6.jūnijs.
16. Latgales apgabaltiesas krimināllieta Nr.K03-44/06 – 2006. 8.jūnijs.
17. Latgales apgabaltiesas krimināllieta Nr.K03-50/06. – 2006. 23.novembris.
18. Latgales apgabaltiesas krimināllietā Nr.K03-24/06 – 2006. 28.decembris.
19. Rīgas apgabaltiesas krimināllieta Nr.11310005906 – 2007. 21.marts.
20. Rīgas apgabaltiesas krimināllieta Nr.K04-1028/02-2. – 2002. 24.decembris.

Apliecinu, ka maģistra darbu esmu uzrakstījusi patstāvīgi, izmantojot darbā norādītos avotus, un darbs nav plagāts.

/Darba autora paraksts, datums/

Maģistra darbs aizstāvēts:

Valsts pārbaudījumu komisijas sēdē

2008.gada ____ . _____

un novērtēts ar atzīmi _____

Komisijas priekšsēdētājs _____